

Artevelde Hogeschool
Campus Kattenberg
Kattenberg 9
9000 Gent
tel: 09 269 98 00
fax: 09 269 98 31

Met de tweede graad een dag naar Gent:

Onvoltooid verleden Gent
Mortuus Gandae

Promotor: de heer Jurgen BLOMME

Scriptie voorgedragen door:

Sara BONCQUET

Thomas DECLERCQ

Liesje DESUTTER

Marijke DHEEDENE

Academiejaar 2005 – 2006

tot het behalen van het diploma

Bachelor in het onderwijs:

Secundair onderwijs groep 1

Artevelde Hogeschool
Campus Kattenberg
Kattenberg 9
9000 Gent
tel: 09 269 98 00
fax: 09 269 98 31

Met de tweede graad een dag naar Gent:

Onvoltooid verleden Gent
Mortuus Gandae

Promotor: de heer Jurgen BLOMME

Scriptie voorgedragen door:

Sara BONCQUET

Thomas DECLERCQ

Liesje DESUTTER

Marijke DHEEDENE

Academiejaar 2005 – 2006

tot het behalen van het diploma

Bachelor in het onderwijs:

Secundair onderwijs groep 1

Abstract

Het educatieve pakket dat wij in deze scriptie hebben gerealiseerd, is volledig gericht op de tweede graad secundair onderwijs (ASO-TSO-KSO). Door ons af te stellen op de leerplandoelstellingen van het graadlerplan geschiedenis 2de graad willen wij een leemte opvullen in het reeds beschikbare gamma van educatieve projecten over de stad Gent.

Om tegemoet te komen aan de noden van ons potentieel doelpubliek hebben wij na grondig vooronderzoek een selectie gemaakt van de mogelijkheden die de stad Gent ons biedt. Vervolgens zijn we begonnen aan de uitwerking van ons project.

Het volledige pakket bestaat uit twee delen: enerzijds de schriftelijke verhandeling van onze scriptie en anderzijds de kist met daarin het materiaal nodig voor de praktische uitwerking. Zowel bij het kwartet als bij het moordspel is er een bijhorende informatiebundel beschikbaar voor de leerkrachten secundair onderwijs.

Het kwartet 'Onvoltooid Verleden Gent' vormt de basis voor een wandeling door historisch Gent. De klas wordt verdeeld in kleine groepen. Elk van deze groepen krijgt bij aanvang van het spel een kwartet, een werkbundel en een rugzak om de opdrachten te kunnen volbrengen. Op de voorkant van de kaart zien de leerlingen een monument en op de achterkant vinden de leerlingen een wegbeschrijving naar het volgende monument. Wanneer de kaart beschikt over een gele ster is er een opdracht aan de kaart verbonden. Alle bezochte monumenten hebben hun wortels in de Middeleeuwen en in het begin van de Nieuwe Tijd. Op deze manier worden de leerlingen ondergedompeld in een historisch bad waarin de vier domeinen (economisch, politiek, religieus en sociaal) de rode draad vormen. Het moordspel 'Mortuus Gandae' legt de fundamentele bloot van het leven in de Gentse Sint-Baafsabdij. De leerlingen maken aan de hand van een spannend moordspel kennis met het levensritme van een benedictijnenabdij. Na een korte situering door de leerkracht mogen de leerlingen zelf op onderzoek. Vijf groepen leerlingen proberen elkaar te snel af te zijn in hun zoektocht naar het antwoord: "Wie heeft de keldermeester vermoord?" Door het oplossen van raadsels, het ondervragen van monniken (gespeeld door 5 leerlingen) en logisch denkwerk komen ze steeds dichterbij de ontknoping. Op deze spannende en speelse manier verwerven de leerlingen een rijkdom aan informatie rond het kloosterleven in Europa en dit in een kader dat tot de verbeelding spreekt.

Bij de procesevaluatie gaan wij dieper in op de samenwerking gedurende dit project. We overlopen kort en bondig de verschillende fasen die we hebben doorlopen om tot dit resultaat te komen. Aan de hand van deze procesevaluatie willen wij aantonen hoe complementair samenwerken leidt tot een prachtig resultaat.

BONCQUET SARA
DECLERCQ THOMAS
DESUTTER LIESJE
DHEEDENE MARIJKE

Inhoudsopgave

OMSLAG.....	1
ABSTRACT.....	4
INHOUDSOPGAVE.....	5
WOORD VOORAF.....	6
INLEIDING.....	8
HOOFDSTUK 1: ONDERZOEK.....	9
1.1. Beginsituatie.....	9
1.2. Leerplandoelen.....	10
1.2.1. Inleiding.....	10
1.2.2. Leerplandoelen.....	10
1.3. Aanpak.....	12
HOOFDSTUK 2: VERWERKING.....	13
2.1. Onvoltooid Verleden Gent; het kwartet.....	13
2.2. Mortuus Gandae; het moordspel.....	14
2.3. Vakoverschrijdende eindtermen.....	15
2.3.1. Inleiding.....	15
2.3.2. Vakoverschrijdende eindtermen gelinkt aan het educatief pakket.....	16
HOOFDSTUK 3: UITWERKING MET EEN KLAS.....	18
3.1. Doel van het pakket.....	18
3.2. Verslag van de uitwerking.....	18
3.2.1. Kwartet 'Onvoltooid Verleden Gent'.....	18
3.2.2. Moordspel 'Mortuus Gandae'.....	19
HOOFDSTUK 4: PROCES-EVALUATIE.....	23
4.1. Inleiding.....	23
4.2. Bereikte basiscompetenties.....	23
4.2.1. Basiscompetenties.....	23
4.2.2. Basiscompetenties gelinkt aan ons pakket.....	23
4.2.3. Besluit.....	26

4.3. Groepsevaluatie, de samenwerking.....	26
BESLUIT.....	28
LITERATUURLIJST.....	29
BIJLAGEN.....	31
Bijlage 1: Fiches	
Bijlage 2: Leerlingenbundel bij het kwartet	
Bijlage 3: Leerkrachtenbundel bij het kwartet	
Bijlage 4: Kwartetkaarten tocht 1	
Bijlage 5: Kwartetkaarten tocht 2	
Bijlage 6: Leerkrachtenbundel moordspel	
Bijlage 7: Spelpakket voor de leerlingen	
Bijlage 8: Infoborden in de abdij	
Bijlage 9: Tijdstabellen en hints	
Bijlage 10: Opdrachten van het moordspel	
Bijlage 11: Enquêtes	
Bijlage 12: Koffer	
Bijlage 13: Rugzakje	

Woord vooraf

Deze scriptie kadert in onze opleiding tot het behalen van het diploma Bachelor in het secundair onderwijs. We hebben ons gericht op ons gemeenschappelijk clustervak, namelijk geschiedenis.

Door onze opleidingsjaren in het Gentse te volbrengen, raakten we geïntregerd door de schoonheid van de stad en gingen we graven in het Gentse verleden. Dit resulteerde in een tweeledig project, bestaande uit een kwartet, genaamd 'Onvoltooid Verleden Gent', en een moordspel, getiteld 'Mortuus Gandae'.

Verschillende mensen gaven ons de mogelijkheid dit eindwerk tot een goed einde te brengen. Vandaar onze oprechte dankbetuigingen.

Hartelijk dank aan onze promotor, de heer Jurgen Blomme, die ons met raad en daad heeft bijgestaan en dit met veel enthousiasme.

Hartelijk dank aan de medewerkers van de stad Gent, met in het bijzonder mevrouw Sofie Derom en Walter van Monumentenzorg.

Hartelijk dank aan mevrouw Françoise Matthys, voor haar rondleidingen en leuke weetjes.

Hartelijk dank aan de grootmoeders die instonden voor de logistieke steun.

Hartelijk dank aan de leerlingen die bereid waren een dagje op te offeren om ons pakket uit te proberen.

Hartelijk dank aan onze ouders voor al hun steun op alle gebied. Wij danken hen voor alle kansen die wij kregen zodat wij onze opleiding in schoonheid konden afsluiten.

Dank ook aan elkaar voor de vlotte samenwerking.

BONCQUET SARA

DECLERCQ THOMAS

DESUTTER LIESJE

DHEEDENE MARIJKE

Inleiding

Naar aanleiding van onze gemeenschappelijke interesse in het vak geschiedenis rees bij ons het idee een project uit te werken rond historisch Gent. Na onze trip door Gent en na wat lectuur te hebben doorgenomen, besloten we een kwartet en een moordspel uit te werken voor de tweede graad secundair onderwijs. Allen waren we overtuigd dat een educatief pakket, met als basis de leerplandoelstellingen 2de graad secundair onderwijs, wenselijk was. Er bestaat een groot aanbod aan rondleidingen, maar deze zijn niet onderwijsgericht. Er wordt geen gebruik gemaakt van de vier domeinen (politiek, religieus, sociaal en economisch) die voor leerkrachten secundair onderwijs de rode draad vormen in de lessen geschiedenis. De rondleidingen bestaan eerder uit opsommingen van leuke weetjes en bezoeken aan enkele opvallende gebouwen.

Voordat wij ons op de praktische uitvoering concentreerden, hebben wij informatie verzameld. Dit deden we door enkele gidsbeurten te volgen, de bibliotheek uit te pluizen, met meerdere geschiedkundigen te praten en de website van de stad Gent te bestuderen. Na alle informatie te hebben samen gelegd, kwamen we tot het besluit dat er heel wat te zien en te leren was. Een doordachte selectie was wenselijk.

Onze scriptie bestaat uit een algemeen deel over de totstandkoming van het geheel en een deel waarin de vooropgestelde basiscompetenties besproken worden. Zowel het kwartet 'Onvoltooid Verleden Gent' dat volledig is uitgewerkt - zowel voor leerlingen als voor leerkrachten - als het moordspel 'Mortuus Gandae' zijn integraal terug te vinden in de bijlagen.

Hoofdstuk 1: Onderzoek

1.1. Beginsituatie

Nu we wisten dat historisch Gent ons scriptieonderwerp werd, gingen we onmiddellijk op onderzoek. We klopten aan bij de Toeristische Dienst en gingen op bezoek bij Gandante, ViZit, De Gidsenbond en USE-IT. Aan de hand van gerichte vragen konden we ons een beeld vormen over wat zij aanbieden.

Al snel bleek dat de gidsbeurten en de rondleidingen niet overkoepelend zijn opgesteld. Er wordt weinig rekening gehouden met de vier domeinen (sociaal, economisch, religieus, politiek), die de basis vormen van de geschiedenislessen. Het lijken eerder opsommingen van gebeurtenissen en leuke weetjes. Er is geen rode draad terug te vinden die aansluit bij de leerstof.

Het viel ook op dat vooral de toeristische trekpleisters meer aandacht krijgen dan de kleine, daarom niet minder interessante plekjes. De verenigingen vragen daarbij een redelijke som geld om de rondleiding te organiseren.

Het grootste minpunt van dergelijke rondleidingen is dat ze niet afgesteld zijn op de leerplandoelstellingen van het graadlerplan geschiedenis tweede graad secundair onderwijs.

In onze opleiding geschiedenis kregen we in het tweede jaar de kans de les rond het kloosterleven in Europa aan te vullen met een gidsbeurt doorheen de Sint-Baafsabdij. Les krijgen in dit schitterend kader is elk van ons bijgebleven. De grootste troef van deze site is het authentieke middeleeuws karakter. Andere abdijen in de buurt zijn door de jaren heen verbouwd en aangepast aan de noden van de tijd. De Sint-Baafsabdij werd in de loop van de 16de eeuw verlaten en aan haar lot over gelaten, en bleef zo haar oorspronkelijke vorm behouden.

Toch blijkt dat dit historische erfgoed sterk ondergewaardeerd wordt. De Sint-Baafsabdij doet vandaag dienst als Museum voor Stenen Voorwerpen. Mogelijkheden voor een individueel bezoek, of met een klasgroep zijn niet mogelijk. Enkel de gidsenorganisaties Gandante, ViZit en de Gidsenbond hebben de abdij in hun pakket opgenomen, maar zelfs hier gaat het slechts om enkele initiatieven per jaar.

Na enkele vergaderingen met Sofie Derom, hoofd van de dienst monumentenzorg, bleek dat ook de dienst monumentenzorg vragende partij was om de Sint-Baafsabdij een educatief waardevolle functie te geven. Hoe meer de abdij in de belangstelling komt, hoe meer de stad Gent wil investeren in het historisch beheer van de abdij.

Redenen genoeg om op zoek te gaan naar een mogelijkheid om de Sint-Baafsabdij uit de schaduw van de Gentse binnenstad te halen en toegankelijk te maken voor groepen leerlingen uit de 2de graad van het secundair onderwijs.

1.2. Leerplandoelen

1.2.1 Inleiding

Doorheen dit schooljaar hebben we ons gebaseerd op de leerplandoelstellingen van het graadleerplan geschiedenis 2de graad ASO/TSO/KSO¹. Aan de hand van onze spellen willen wij deze bereiken op een creatieve, efficiënte en aangename manier. Het is natuurlijk altijd een voordeel als de leerkracht de onderwerpen in de klas reeds heeft aangekaart.

1.2.2. Leerplandoelen

2- De leerlingen kunnen systematisch verbanden leggen tussen de dimensies tijd, ruimte en socialiteit, tussen de verschillende domeinen binnen de socialiteit, tussen de geschiedenis van onze gewesten en de algemene Europese geschiedenis, de westerse cultuur en de niet-westerse culturen, de eigentijdse levensproblemen en deze van vroeger (*E2, 5, 8, 9, 13*) (*E2, 5, 9, 10, 11*).

→ Aan de hand van het kwartet willen we een rode draad creëren doorheen de Middeleeuwen en de Nieuwe tijd in Gent. We willen de dimensies tijd, ruimte en socialiteit bespreken aan de hand van de gekozen onderwerpen en dit over de vier domeinen heen (sociaal, religieus, politiek en economisch). Daarom werken we rond 7 thema's: rijkdom in Gent, religie, handel in Gent, bouwstijlen, werken in Gent, straatnamen en wereldlijke macht. Door een combinatie van les en het kwartet moeten leerlingen in staat zijn zich een persoonlijke mening te formuleren wat betreft evolutie in termen van tijd, plaats en maatschappij.

Het moordspel is eerder gericht op het Middeleeuws tijdvak. De leerlingen maken kennis met het leven in een benedictijnenabdij en de sociale banden tussen de monniken onderling. Hier worden eveneens de facetten tijd, ruimte en socialiteit aan elkaar gelinkt.

¹ Vlaams Verbond van het Katholiek Secundair Onderwijs, *AV Geschiedenis, tweede graad ASO/KSO*, Brussel, 1999, blz. 15-21

8- De leerlingen verdiepen, verfijnen en verruimen de vaardigheden van de eerste graad die verband houden met het formuleren en toepassen van elementaire aspecten van de historische methode (heuristiek, kritiek en synthese) en met het ordenen van informatie in tijd, ruimte en maatschappelijk kader (E14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25*, 26*) - (E12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20*, 21*).

→ Bij het beëindigen van het kwartet moeten de leerlingen een synthese maken van de tocht. Ze moeten de verschillende kaarten aan de hand van de verschillende kleuren bijeenleggen en daaruit het thema afleiden. Een kritische blik speelt hier een belangrijke rol. Doorheen het kwartet leren leerlingen ook verschillende bronnen identificeren. Leerlingen moeten kritisch omgaan met deze bronnen en zich de vraag stellen hoe ze doorheen de tijd geëvolueerd zijn.

Voor het moordspel is een kritische bril noodzakelijk. Leerlingen gaan op zoek naar de moordenaar terwijl ze in contact komen met het leven in een benedictijnenabdij. Door een kritische blik op de verzamelde informatie te werpen, moeten de leerlingen in staat zijn tot een besluit te komen. Op het einde van het spel zijn de leerlingen in staat om een kleine synthese van het geheel te maken.

17- De leerlingen zijn nauwkeurig bij het verzamelen, ordenen, analyseren en interpreteren van informatie over de historische en actuele werkelijkheid.

→ Doorheen het kwartet verzamelen de leerlingen meer informatie omtrent historisch Gent. Na hun tocht door Gent moeten ze de verworven informatie analyseren, interpreteren en vervolgens een besluit formuleren. Dit alles dient heel nauwkeurig te gebeuren om tot een goed eindresultaat te komen.

Ook bij het moordspel moeten de leerlingen informatie verzamelen, analyseren en tot een besluit komen. Het ordenen van informatie is van cruciaal belang om tot het juiste antwoord te komen.

18- De leerlingen geven blijk van een kritische houding bij het gebruik van informatie over de historische en actuele werkelijkheid (E26) (E21*).

→ Met wat goede wil en een kritische blik kunnen de leerlingen veel informatie verwerven omtrent de maatschappelijke problemen en structuren in het verleden. Ze krijgen aan de hand van het kwartet en het moordspel de kans om zich in te leven in een andere samenlevingsvorm dan de huidige. Ze krijgen de kans om de stad Gent met een kritische bril te ontdekken en het principe "niet alles is zo mooi als het eruit ziet" te doorbreken.

20- De leerlingen beseffen dat de fundamentele problemen van mens en samenleving dezelfde blijven maar dat de oplossingen veranderlijk zijn en met de historische context verbonden (E28) (E23*).

→ Doorheen het kwartet maken de leerlingen kennis met problemen. Deze komen zowel in het heden als in het verleden en de toekomst voor. Dit alles dient wel in de historische context geplaatst te worden. De link met de actualiteit is probleemloos te maken.

21- De leerlingen tonen belangstelling voor de overblijfselen uit het verleden en voor de actuele samenleving.

→ Wij willen bij de leerlingen belangstelling en interesse opwekken voor de overblijfselen uit het verleden door de leerplandoelstellingen na te streven op een creatieve, originele en efficiënte manier. Wij zijn ervan overtuigd dat 'Onvoltooid Verleden Gent' en 'Mortuus Gandae' hiervoor geschikt zijn. Dit is een vorm van actieve geschiedenis.

23- De leerlingen kunnen zich inleven in het dagelijkse leven van de mens uit de bestudeerde samenleving.

→ Door het geheel historisch te omkaderen willen we dat de leerlingen zich inleven in het dagelijks leven van de mens in de Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd. De ruimte speelt hierbij een belangrijke rol. De Sint-Baafsabdij is dan ook de plaats bij uitstek om kennis te maken met het dagelijkse leven van een benedictijnenmonnik. Met het kwartet daarentegen krijg je eerder een globaal overzicht van het verleden.

1.3. Aanpak

Eerst en vooral brachten we zelf verschillende bezoeken aan de vele monumenten en gebouwen waar Gent rijk aan is. Na onze ruige tochten door Gent begonnen we met het verzamelen van informatie; we verzamelden tientallen brochures, plozen de website van Gent uit en spraken enkele kenners.

Toen we onze informatie hadden verzameld, gaten we die in fiches. Zo kregen we van elk gebouw en/of monument een eenduidig overzicht. Deze fiches zijn terug te vinden in bijlage.

Om nog meer te weten te komen over de Gentse geschiedenis, raadpleegden we gespecialiseerde boeken. De Gentse bibliotheek aan het Zuid beschikt over een grote collectie boeken. Deze werden door ons verslonden, samen met andere lectuur die we verkregen via gidsen en onze promotor.

Een ander belangrijk aspect van onze voorbereiding was het contact met Monumentenzorg. Hoe we best te werk gingen raadden zij ons met veel plezier, enthousiasme en interesse aan.

Hoofdstuk 2: Verwerking

2.1. Onvoltooid Verleden Gent; het kwartet

Een kort overzicht:

- Wandelingen door Gent
- Selectie maken
- Routes uittekenen
- Informatie opzoeken + teksten schrijven
- Ontwerpen kwartetkaarten
- Ontwerpen werkbundel
- Ontwerpen leerkrachtenbundel

Verschillende wandelingen doorheen Gent leiden tot het besef dat deze stad uitpuilt aan historiek. Van de grote toeristische trekpleisters tot aan de kleine straatnaambordjes, elk vormen ze een bouwsteen van het Gentse verleden. Zoals eerder vermeld, was een grondige selectie onvermijdelijk. Na de voor- en nadelen te hebben afgewogen, besloten we rond zeven thema's te werken: bouwstijlen, rijkdom in Gent, wereldlijk macht, handel in Gent, werken in de stad, straatnamen met een betekenis en religieuze macht. Elk thema kreeg een kleur en bestaat uit vier kaarten. Na onze onderwerpen (gebouwen, straatnamen, beelden,...) te hebben geselecteerd, hebben we de verschillende locaties op kaart aangebracht. Aan de hand van deze kaarten hebben we twee routes uitgewerkt. We hebben de wandelingen meermaals afgestapt en hierbij de instructies geschreven om van het ene monument naar het ander te wandelen. Vervolgens hebben we informatie opgezocht omtrent onze onderwerpen en zijn we begonnen met het schrijven van de tekstjes. Eenmaal de tekstjes en de instructies geschreven waren, begonnen we met het maken van de kwartetkaartjes. Met het programma Colerdraw 12 hebben we de kwartetkaarten ontworpen. Door ze te lamineren verzekerden we de duurzaamheid ervan. Toen de kwartetkaarten waren afgewerkt, begonnen we met het maken van de werkbundel. Deze vormt een aanvulling op het kwartet. Na wat brainstormen en nogmaals de tochten te hebben afgewandeld, kreeg onze werkbundel vorm. Wanneer de kwartetkaart over een gele ster beschikt, is er een opdracht aan de kaart verbonden. Aan de hand van vijf pictogrammen maken we onderverdelingen in onze opdrachten: schetsen, fotograferen, spel, ondervragen en een opdracht invullen. We kozen daarenboven voor vier algemene opdrachten. Op deze manier willen we vermijden dat de aandacht van de leerlingen afneemt doorheen de tocht. We verkiezen het gebruik van afwisselende werkvormen om het geheel niet te zwaar te maken. De leerlingen hoeven niet voortdurend te pennen, maar worden verplicht om rond te kijken. Zo leren ze écht kijken naar de stad in plaats van zich

voortdurend te moeten bezighouden met het invullen van ellenlange werkblaadjes. De materialen die de leerlingen nodig hebben om hun opdrachten te vervullen hebben we in onze zelfgemaakte jute rugzakjes gestopt. Het rugzakje bevat volgende materialen: digitaal fototoestel, kompas, bal, stift, noodnummer, verbandkistje, kaart van Gent, verrekijker, krijt en werkbundel.

Onze werkbundels zijn eveneens gelamineerd omdat we pleiten voor duurzaamheid. Vervolgens hebben we de leerkrachtenbundel samengesteld. Deze bundel bestaat uit een ingevulde werkbundel aangevuld met de spelregels. De spelregels hebben we in een luchtige taal geschreven, zodat de leerkracht zich gemakkelijk een beeld kan vormen van de inhoud van het kwartet. In deze bundel hebben we ook twee kaarten met de daarop uitgewerkte routes toegevoegd. Bij problemen kan de leerkracht de leerlingen gemakkelijk terugvinden.

2.2 Mortuus Gandae; het moordspel

Een kort overzicht:

- Bezoeken aan de site
- Brainstormen over een geschikte werkvorm
- Opstellen van het verhaal
- Een web van motieven en alibi's
- Uitwerken van de opdrachtenbundel
- Grafisch ontwerpen van de spelborden

Eens we de beslissing genomen hadden een moordspel uit te werken, gingen we op locatie om de nodige informatie te verzamelen. Dankzij Sofie Derom en Walter konden we verschillende keren de abdij bezoeken. Daarnaast volgden we ook de première mee van het nieuwste pakket van Gandante, "Van gebed tot verzet: een zoektocht naar leven in een uitgestorven klooster". Over de abdij zijn ook enkele naslagwerken terug te vinden, die ons wat meer achtergrond gaven alvorens te starten met het eigenlijke pakket.

Na enkele brainstormsessies ontvouwde zich het idee om een moordspel in elkaar te steken. Het is de ideale manier om jongeren al speurend de site te laten ontdekken. Daarnaast leren ze op een spannende en speelse wijze het kloosterleven kennen. Daarbij stappen we zoveel mogelijk af van de klassieke onderwijsmethododes. Enkel de grote lijnen van het spel werden op papier gezet.

Om met een moordspel te beginnen, heb je natuurlijk een moordenaar en een slachtoffer nodig. Verschillende prototypes werden geschreven, waarna het beste eruit werd geselecteerd. Het verhaal werd in een historisch kader geplaatst en kreeg langzaam aan

vorm. We kozen voor het ronde aantal van 10 personages, met elk een positie binnen de abdij. Elk personage kreeg zijn eigen leven, dat sterk met de abdij verweven was. Tijdstabellen met de dagelijkse bezigheden van de personages werden opgesteld en onze virtuele Sint-Baafsabdij begon te bruisen van het leven.

Het belangrijkste en meest tijdrovende onderdeel van deze opdracht was het weven van het web van motieven en alibi's voor ieder van deze personages. Alle details werden dubbel gecontroleerd. Aan de hand van al deze verhalen krijgen de deelnemers een beeld van het leven in een middeleeuws benedictijnenklooster.

We beslisten uit praktische overwegingen dat slechts vijf van deze personages werkelijk zouden gespeeld worden door leerlingen. Ieder speurgroepje bestaat dan uit 1 monnik en enkele andere leerlingen. De monnik blijft op een bepaalde plaats in de abdij, terwijl de rest van zijn groepje de nodige informatie verzamelt rond de moord. De monniken die niet gespeeld worden krijgen een beschrijving op borden van A3-formaat, en worden op passende plaatsen in de abdij opgehangen.

Als aanvulling op het ondervragen en speuren besloten we een compacte opdrachtenbundel te voorzien. Met deze opdrachten is de leerkracht in staat om ter plekke te controleren en te evalueren in hoeverre de leerlingen het kloosterleven onder de knie hebben. De begeleidende leerkracht kan deze opdrachten aan ieder groepje meegeven. Zodra ze een opdracht klaar hebben wordt deze aan de leerkracht getoond. Is deze correct, krijgt het groepje een letter. Met de verzamelde letters wordt de vindplaats kenbaar gemaakt van de ontknoping van het moordspel.

Als laatste stap kreeg alles een aangepast kleedje, opnieuw met het grafisch pakket Coreldraw 12. Van zodra we alle delen van het spel hadden ontworpen, werd het naar de drukker gebracht. Om de duurzaamheid van onze borden te waarborgen werd alles daarna stevig gelamineerd.

2.3. Vakoverschrijdende eindtermen

2.3.1. Inleiding

Alle leraren van het secundair onderwijs (van èlk vak) moeten voortaan kunnen aantonen dat ze een bijdrage leveren om de vakoverschrijdende eindtermen na te streven: leren leren, sociale vaardigheden, opvoeden tot burgerzin, gezondheidseducatie, milieueducatie, muzisch-creatieve vorming en technisch-technologische vorming (deze laatste is enkel van toepassing voor het ASO).²

²http://www.ond.vlaanderen.be/nieuws/2004/0421_maksimum.htm; 10 mei 2006

Dit citaat benadrukt dat het nastreven van de vakoverschrijdende eindtermen niet de taak is van één leerkracht, maar van de hele school. Via ons project willen wij de leerkracht geschiedenis de kans geven om aan deze vakoverschrijdende eindtermen te werken.

Tijdens de realisatie van de twee spellen hebben we ervoor gezorgd dat meerdere vakoverschrijdende eindtermen verwerkt werden. Dit streven creëerde een meerwaarde voor ons pakket.

Hieronder vind je een opsomming van de vakoverschrijdende eindtermen die in onze scriptie verweven zitten.

2.3.2. Vakoverschrijdende eindtermen gelinkt aan het educatief pakket

Leren leren

- 10. De leerlingen beseffen dat het affectieve het leerproces beïnvloedt.

Sociale vaardigheden

- 1. De leerlingen zoeken uit welke relatievormen ze vaak gebruiken en in welke context.
- 2. De leerlingen oefenen zich in relatievormen die ze minder goed beheersen.
- 3. De leerlingen uiten hun zelfwaardegevoel en opvattingen.
- 4. De leerlingen worden zich bewust van en houden rekening met ongewenste effecten in een interactie.
- 8. De leerlingen kunnen het belang aangeven van volgende kenmerken van relaties: afspraken, regels, rolpatronen, machtsverhoudingen en gelijkwaardigheid.

Opvoeden tot burgerzin

- 12. De leerlingen kunnen rechten en plichten binnen een concrete situatie uitleggen.
- 16. De leerlingen voelen zich aangesproken om binnen en buiten de school verantwoordelijkheid op te nemen en deel te nemen aan allerlei initiatieven.

Gezondheidseducatie

- 4. De leerlingen herkennen een noodsituatie en treden daarbij efficiënt op.
- 12. De leerlingen uiten hun wensen en gevoelens binnen een intieme relatie op een constructieve en onbevangen manier, stellen en aanvaarden grenzen.

Milieueducatie

- 11. De leerlingen maken veilig gebruik van eigen en openbaar vervoer.

Muzisch-creatieve vorming

- 1. De leerlingen exploreren muzisch-creatieve uitingen zoals muziek, toneel, literatuur, dans, schilder- en bouwkunst, design, interieurs, mode en kleding, gebruiksvoorwerpen enz. als elementen die het cultuurbeeld van een gemeenschap mee bepalen: als statussymbool, als uiting van een persoonlijk esthetische smaak of als functioneel element.
- 2. De leerlingen ervaren dat muzisch-creatieve uitingen een mondiaal verschijnsel zijn en voorkomen op veel verschillende plaatsen, zoals musea, galerijen, publieke plaatsen (metro, stations...), openbare gebouwen, fabrieken, kantoren, religieuze plaatsen, private huizen, tuinen en parken.

Technisch-technologische vorming – ASO

- 1. De leerlingen kunnen effecten van techniek op mens en samenleving illustreren en in historisch perspectief plaatsen (zoals comfort, design, milieu, consumentisme).

Hoofdstuk 3: Uitwerking met de klas

3.1. Doel van het pakket

Met dit tweeledig pakket, bestaande uit 'Onvoltooid Verleden Gent' en 'Mortuus Gandae', willen we een leemte opvullen in het reeds aanzienlijke aanbod dat de stad Gent aanbiedt. Deze scriptie is immers doordrongen van de leerplandoelstellingen van het graadlerplan geschiedenis 2de graad ASO/TSO/KSO. Wij leveren ons potentieel doelpubliek de mogelijkheid om op een andere manier, dan het vertoeven in een klaslokaal, de leerplandoelstellingen te bereiken. Deze scriptie is actieve geschiedenis. Aan de hand van deze spellen willen wij leerkrachten geschiedenis overtuigen om hun vastgeroeste aanpak even opzij te schuiven.

3.2. Verslag van de uitwerking

3.2.1. Kwartet 'Onvoltooid Verleden Gent'

In de voormiddag hebben 13 leerlingen van PCVO Wetteren de wandel- en zoektocht tot een goed einde gebracht. Deze mensen volgen tweedekansonderwijs. Hun leeftijd varieert tussen 20 en 40 jaar.

In de namiddag verwachtten we 7 leerlingen van het Sint-Geertruidinstituut campus Crombeen. Zowel leerlingen uit het tweede jaar als het derde jaar waren vertegenwoordigd.

Voordat de leerlingen op pad werden gestuurd, werd het kwartet kort en bondig uitgelegd. Aan de hand van enkele vergrootte panelen werden de soorten opdrachten verklaard en werden de kwartetkaarten voorgesteld. Deze panelen zijn handig om mee te geven met het pakket zodat de begeleidende leerkracht een vlotte inleiding kan geven.

Daarna mochten de leerlingen de rugzakken inkijken en werd het startsein voor de eerste twee groepen gegeven. Enkele minuten later, wanneer de eerste groepen uit het gezichtsveld waren verdwenen, mochten de volgende groepen vertrekken. Tijdens de wandelingen hebben de groepen elkaar niet gekruist.

Bij elke groep liep iemand van onze scriptiegroep mee om zo te controleren of er nog fouten in het kwartet gesloten waren. Op de kwartetkaarten stonden nog enkele typfouten. Deze moeten er bij een herdruk zeker uitgehaald worden.

Ook bij de tweede route zit er nog één twistpunt. Als de leerlingen uit het Patershol komen, moeten ze naar 'De Fluitspeler' zoeken, terwijl de daaropvolgende kaart ook onmiddellijk zichtbaar is, namelijk het straatnaambordje 'Kraanlei'. Zo kan het gebeuren dat 'De

Fluitspeler' vergeten wordt. Op de wegbeschrijving moet dus vermeld worden dat de leerlingen een gebouw moeten zoeken.

Iedereen voelde dat het nodig was om de groepen wat aan te manen om niet te hard te treuzelen. De meesten deden er tweeënhalf uur over, maar zonder begeleidende leerkracht en/of begeleiding zou het naar onze mening veel langer geduurd hebben. Wij rekenen op zo'n drie à drieënhalf uur.

PCVO Wetteren vroeg ons om elke leerling een gekopieerde werkbundel mee te geven zodat de leerkracht de leerlingen nadien een quotatie kon geven. Dit deden we, maar we merkten dat dit niet zo vlot ging. Er moeten zoveel verschillende dingen tegelijkertijd gedaan worden, zoals de route op kaart aanduiden, het continue zoeken naar de volgende kwartetkaart, foto's nemen, ... waardoor het te chaotisch werd voor de leerlingen. Wanneer het teveel wordt, haken ze af.

In de namiddag hebben we expliciet gevraagd om het werk te verdelen en in één groep (vijf leerlingen) werkte dit perfect. Elke leerling was verantwoordelijk voor een bepaalde opdracht, op deze manier kunnen ze zich concentreren op hun opdracht en toch nog ontspannen rondlopen. Zo werden geen opdrachten vergeten, wat in de voormiddag soms wel gebeurde. Misschien is de combinatie van algemene en specifieke opdrachten voor sommige klasgroepen te zwaar. Wij beschouwen de algemene opdrachten als een vorm van differentiatie. Bij sterke klasgroepen, die kunnen/willen uitgedaagd worden, zouden we de algemene opdrachten zeker aanraden. Bij zwakkere groepen zouden wij ons beperken tot de specifieke opdrachten om te vermijden dat leerlingen gedemotiveerd geraken.

Op het einde van de wandeling vroegen we aan elke leerling en aan de begeleidende leerkrachten om een evaluatieformulier in te vullen (voorbeeld zie bijlage). Enkele bemerkingen kwamen veelvuldig terug.

De kwartetkaartjes werden zeer geapprecieerd. Men vond ze mooi en grafisch zeer sterk. Sommige leerlingen hadden problemen met het middeleeuwse lettertype. De opdrachten werden door de meesten gemaakt. De leerlingen wisten de variatie te appreciëren. Vooral het fotograferen en ondervragen werd graag uitgevoerd. Sommigen waren zelfs zo enthousiast over het fotograferen, dat ze alle plekjes waar ze kwamen fotografeerden. Het was duidelijk dat de leerlingen het tof vonden om niet voortdurend te moeten pennen, maar dat het ook mogelijk was om gewoon rond te kijken en te genieten.

In de namiddag hadden we een korte evaluatie met twee leerkrachten geschiedenis van het Sint-Geertruidinstituut campus Crombeen. Zij bevestigden ons ten stelligste dat zij het kwartet volgend jaar heel graag zouden invoegen in de lessen. Ze vinden het een verfrissende manier om de Middeleeuwen tot leven te wekken.

Wij waren heel blij te merken dat het geheel op bijna alle leerlingen een goede indruk heeft nagelaten. Daarenboven werd de stad Gent door zowel inwoners als onbekenden geapprecieerd.

Enkele fouten moeten zeker nog uit het kwartet worden gehaald. Door mee te lopen met enkele leerlingen ontdekten we dat er nog enkele schoonheidsfoutjes in het kwartet waren geslopen. Bij een herdruk moeten deze er zeker uitgehaald worden. Door de variatie aan opdrachten wordt het geheel gesmaakt door veel leerlingen. We vreesden dat de interesse snel zou afnemen, maar blijkbaar bleef het kwartet de hele tijd boeien.

Over het algemeen waren we tevreden, zelfs héél tevreden, over de uitwerking. We hadden nooit durven hopen dat het geheel door zowel leerlingen als volwassenen op deze manier zou onthaald worden.

3.2.2. Moordspel 'Mortuus Gandae'

Het was voor ons essentieel dat het moordspel uitgeprobeerd werd. Als je zelf een moordspel maakt, ken je de intriges en de personages zo dat je eventuele fouten al snel over het hoofd ziet.

Op een zonnige woensdag (17 mei) ontpopten vijftien internen en twee externen van Nieuwen-Bosch zich als heuse detectives.

In de Sint-Baafsabdij werden de leerlingen verwelkomd door monnik Thomas en monnik Liesje. De leerlingen namen plaats in de kapittelzaal waar kort de geschiedenis van het kloosterleven en de Regel van Benedictus werd herhaald. Hierna werd het spel uitgelegd en werd duidelijk gezegd dat het spel helemaal duidelijk zou worden bij het spelen ervan.

De leerlingen werden opgedeeld in groepen: drie groepjes van vier en één groepje van vijf. Aan het hoofd van elke groepje staat een monnik. De leerling die het monnikpersonage speelt, draagt een habijt zodat de andere leerlingen hem/haar gemakkelijk herkennen.

Elk groepje gaat naar de aangewezen plaats en lost van hieruit de moord op.

Eerst en vooral nemen de leerlingen de vijf tips door die 'hun' monnik in het spelpakket heeft meegekregen. Eens ze deze doorlopen hebben, kan hun onderzoek beginnen.

Na anderhalf uur meldde de eerste groep zich met de oplossing. Ze vonden de antwoorden op de vragen: wie?, waarom?, wanneer?, hoe?. Twee andere groepen volgden binnen het kwartier met de oplossing. De vierde groep had nog enkele tips nodig om tot de ontsluiting te komen, maar zat op het juiste spoor.

Samen met de leerlingen evalueerden we het spel. De eerste algemene indruk was grote tevredenheid. De leerlingen waren het er allen over eens dat dit een heel leuke manier is om het kloosterleven en de Regel van Benedictus te leren kennen.

Om alle opmerkingen te structureren, vulden de leerlingen een enquête in.

Hieronder de vragen en de scores:

1. *Was de uitleg over het abdijleven voor het spel begon duidelijk?*
Score: 78 (max. 85)
2. *Was de uitleg van het spel zelf duidelijk?*
Score: 76 (max. 85)
3. *Waren de verschillende tips duidelijk geformuleerd?*
Score: 77 (max. 85)
4. *Zijn de infoborden van het spel duidelijk qua lay-out?*
Score: 80 (max. 85)
5. *Waren de tips om de moordenaar te vinden duidelijk?*
Score: 75 (max. 85)
6. *Waren de tips om het moordwapen te vinden duidelijk?*
Score: 76 (max. 85)
7. *Was het motief van de moordenaar duidelijk?*
Score: 83 (max. 85)
8. *Lukte de taakverdeling binnen de groep?*
Score: 75 (max. 85)
9. *Was de historische informatie op de borden relevant?*
Score: 76 (max. 85)
10. *Heb je na het spelen van dit spel een duidelijk beeld van het kloosterleven in de Middeleeuwen?*
Score: 81 (max. 85)

Welke indruk heeft het spel bij jou nagelaten?

- Een leuk spel dat je op een toffe manier bijleert over het abdijleven.
- Het was een actief, maar tegelijkertijd ook leerrijk spel.
- Op deze manier was het heel leuk om iets over de geschiedenis bij te leren.

Over het algemeen waren zowel de leerlingen als wij, de makers, heel tevreden over de uitwerking van het spel. Het belangrijkste, de intriges om de moordenaar en zijn motief te vinden, zit goed ineen en moet niet veranderd worden.

Het moordspel kan, zoals aangehaald in de leerkrachtenbundel, aangevuld worden met een opdrachtenbundel. Op die manier kan gedifferentieerd worden op basis van het niveau en de interesse van de klasgroep.

Om zeker te zijn dat de leerlingen de historische informatie op de borden lezen, zouden we de opdrachtenbundel zéker aanraden.

De opdrachtenbundel bevat:

- 'De heer is licht': een oriënteringsopdracht op basis van de maquette in het museum.
- 'Gods architectuur': een kruiswoordraadsel rond de specifieke benaming van de plaatsen in de abdij (lavatorium, refectarium, ...).
- 'Monnikenwerk': in een fragment van de Regel van Benedictus zit een code verborgen. Deze moeten de leerlingen kraken en zo vinden ze de drie hoofdprincipes van de Regel.

Er moet een goede manier gevonden worden om de borden op te hangen. Wij hingen ze op met dubbelzijdige tape, maar door de sterke wind in de abdij, waaiden sommige weg. Mocht het spel geregeld worden gespeeld, moet overwogen worden om de borden op een duurzame manier te vervaardigen en ze permanent te bevestigen in de abdij. Mocht het spel slechts af en toe doorgaan, kunnen de borden opgehangen worden met een touwtje.

Ook moet een extra document worden toegevoegd aan het pakket. Op dit document kunnen de speurders aanduiden welke tips ze van welke monnik kregen. Zo wordt vermeden dat de speurders twee keer dezelfde tip vragen.

De leerlingen die in de huid van de monnik kropen, vonden dat ze te weinig betrokken werden bij het spel. Bij de voorstelling van het spel legden we er nochtans de nadruk op dat de speurders geregeld verslag moesten uitbrengen bij 'hun' monnik. De leerlingen, praktisch als ze zijn, waren zo gedreven dat ze 'hun' monnik verwaarloosden. Hier hebben we een oplossing voor gevonden. De spelborden waar de verkregen informatie op genoteerd wordt, moeten bij de monnik blijven. Om te vermijden dat de speurders dit bord meenemen, zouden we de informatieborden voortaan bevestigen op een houten plaat. Op deze manier wordt de mogelijkheid om het bord te transporteren bemoeilijkt.

Op deze kleine verandering na, zijn we erg tevreden over het moordspel.

Hoofdstuk 4: Procesevaluatie

4.1. Inleiding

In de maand oktober namen we, na heel wat denkwerk, de beslissing om een scriptie te maken rond historisch Gent. Na verschillende gesprekken met dhr. Blomme en dhr. Berings vormden we ons een beeld van de verwachtingen die het geheel omvat. Gedurende een schooljaar werkten we aan een educatief pakket met de bedoeling historisch Gent samen te vatten. Na overleg met onze promotor, dhr. Blomme, rees het idee om onze pijlen te richten op de Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd. Aangezien Gent haar wortels heeft in deze twee tijdsvakken richtten wij, als aspirant-leerkrachten, onze volledige aandacht op de tweede graad secundair onderwijs. Wat het project zou worden, welke naam het zou dragen, hoe het er zou uitzien, ... dat alles stond nog niet vast.

Na heel wat brainstormwerk viel de uiteindelijke beslissing: we maakten een educatief pakket, bestaande uit een kwartet en een moordspel.

4.2. Bereikte basiscompetenties

4.2.1. Basiscompetenties

De basiscompetenties omvatten de verwachtingen tegenover een startende leerkracht in kennis, vaardigheden en attitudes. Ze vormen een referentiekader voor de lerarenopleidingen. De beroepsprofielen daarentegen beschrijven wat je mag verwachten van een ervaren leraar. Na de lerarenopleiding verwerft deze immers nog veel bijkomende competenties door ervaring en bijscholing.

4.2.2. Basiscompetenties gelinkt aan ons pakket

Competentie 1. De leraar als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen.

In het onderwijs wordt vaak de nadruk gelegd op het opvoedende aspect. Leerkrachten worden verondersteld jongeren waarden en normen bij te brengen. Dit aspect heeft de laatste jaren een heuse opmars gemaakt. We mogen echter de leraar als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen niet uit het oog verliezen. De opdracht van een leerkracht geschiedenis bestaat uit meer dan enkel theoretische kennis bijbrengen. In de lessen geschiedenis leren jongeren het onderscheid maken tussen objectief en subjectief, ze leren een kritische blik werpen op het verleden. Een vaardigheid, die een noodzaak vormt, in het leven van ieder mens.

Jongeren moeten geschiedenis leren 'voelen'. Ze moeten (in de mate van het mogelijke) lijfelijk in contact worden gebracht met het verleden. Geschiedenis leert men niet enkel en alleen in de klas! Leerkrachten geschiedenis moeten in staat zijn een duidelijke structuur aan te brengen in het verleden. Geschiedenis vormt immers een complex geheel. Leerkrachten moeten zich hierbij baseren op de leerplandoelstellingen van het leerplan. Deze leerplandoelstellingen kunnen niet altijd (volledig) bereikt worden in een klaslokaal. Aan de hand van ons kwartet en moordspel willen wij de leerplandoelstellingen op een aangename manier verwezenlijken. Jongeren worden individueel op pad gestuurd om bepaalde leerprocessen te vervullen. Beide spellen zijn vakoverschrijdend. De leerkracht blijft natuurlijk de begeleider van dit proces. Hij/zij moet aan de hand van de lessen (die hieraan voorafgaan of volgen) een rode draad creëren.

Competentie 3. De leraar als inhoudelijk expert

Het is onnodig om te vertellen dat een leerkracht geschiedenis moet weten waarover hij of zij praat. Een leerkracht geschiedenis moet levenslang leren. Wanneer leerkrachten besluiten het kwartet of het moordspel te hanteren om hun doelstellingen te verwezenlijken, is het belangrijk dat zij de inhoud ervan kennen.

Het is een 'must' om de kwartetkaarten en de inhoud van het moordspel vooraf te lezen en te bestuderen. Om het de leerkracht gemakkelijker te maken, hebben wij aan onze scriptie een bundel toegevoegd met daarin de belangrijkste monumenten. Elk monument wordt kort gesitueerd en omvat een bondige uitleg. Daarenboven biedt het internet tal van opties om kennis te maken met de stad Gent. In deze scriptie hebben wij onszelf tot experts gepromoveerd door alle mogelijkheden in historisch Gent af te wegen.

Competentie 4. De leraar als organisator

Een dagje naar Gent vraagt immers praktische afspraken:

- Wat moeten de leerlingen meenemen? Regenjas, lunch, geld,...
- De leerkracht maakt afspraken met de leerlingen betreffende gedrag en attitudes.
- Een brief voor de ouders met algemene afspraken.
- Het vervoer (trein, bus, tram) – uur van vertrek en aankomst.
- Voorzien van de benodigdheden om het kwartet en moordspel te spelen.
- Het schatten van tijd: tijd voorzien voor vertraging, laatkomers,...

Dit zijn allemaal facetten waarop een leraar moet letten en zo wordt deze automatisch een organisator. We hebben het de leerkracht iets gemakkelijker gemaakt door in onze fiches plaatsen te vermelden waar leerlingen enerzijds terecht kunnen voor goedkope

groepslunches en anderzijds voor een picknick (die ze van thuis meebrengen). De leerkracht moet immers in staat zijn een soepel en efficiënt dagverloop te creëren in een passende tijdsplanning en rekening houdend met de veiligheid van de leerlingen.

Competentie 5. De leraar als innovator - de leraar als onderzoeker

Als leerkracht geschiedenis dient men niet slaafs het handboek of werkboek te volgen. Die vormen slechts een hulpmiddel in een geschiedenisles. Een leerkracht moet in staat zijn eigen creatieve werkvormen in te brengen. De leerkracht moet op zoek gaan hoe hij/zij het best de leerplandoelstellingen verwezenlijkt. Efficiëntie speelt hierbij een belangrijke rol.

Doorheen onze scriptie hebben wij onderzocht hoe de leerplandoelstellingen ASO/TSO/KSO geschiedenis 2de graad op een creatieve, aangename en doeltreffende manier bereikt kunnen worden. Wij willen nogmaals benadrukken dat een les geschiedenis niet in het geschiedenislokaal dient te worden voltrokken.

Wij hebben nu voor Gent gekozen, maar België is rijk aan geschiedenis. Leerkrachten geschiedenis dienen het nieuws te volgen, de krant te lezen,... zodat ze op de hoogte blijven van de mogelijkheden die hen aangeboden worden. Wanneer jongeren geschiedenis als het ware gaan 'voelen', zal het hen ook langer bijblijven. Het is dan ook de opdracht van de leerkracht om er voor te zorgen dat leerlingen 'lijfelij' in contact komen met geschiedenis en hiervoor dient hij/zij eerst onderzoek te verrichten.

Wij, als studenten, hebben veel onderzoekswerk moeten verrichten om het kwartet en het moordspel in elkaar te steken. Na dagen van onderzoek konden we aan onze onderwerpen (kwartet en moordspel) geleidelijk aan vorm geven. We hebben veel gelezen en veel bezocht waardoor we geleidelijk aan inhoudelijke experts zijn geworden.

Daarenboven heeft de historische kritiek het ons niet gemakkelijk gemaakt. Als leerkracht geschiedenis moet je stevig in je schoenen staan en beschikken over een groot beslissingsvermogen.

Competentie 8. De leraar als partner van externen

Onze scriptie heeft vorm gekregen dankzij de hulp van externen. Wij hebben ondermeer beroep gedaan op USE-IT, het toerismebureau, de Gidsenbond van Gent, de stadswinkel in Gent,... Wanneer een leerkracht geschiedenis beslist een uitstap te organiseren is hij/zij genoodzaakt samen te werken met externe instanties.

Contacten:

- Het vervoer: samenwerken met de NMBS, De Lijn of andere diensten die instaan voor vervoer.

- Het toerismebureau van Gent: zij kunnen jullie de kwartetten uitlenen en kunnen kijken of het moordspel in de Sint-Baafsabdij kan geboekt (misschien heeft er al een andere school gereserveerd).
- Middagmaal: Wanneer er gekozen wordt voor goedkope groepslunches dient er gereserveerd te worden.
- Andere bezoeken: In groepsverband dient men vaak te reserveren.

Competentie 10. De leraar als cultuurparticipatant

Zowel het kwartet als het moordspel omvat het sociaal, economisch, politiek, religieus en cultureel domein. Het is de bedoeling een algemeen beeld te schetsen. Wij zorgen ervoor dat een duidelijke evolutie zichtbaar wordt (Middeleeuwen → Nieuwe tijd). De inhoud van deze spellen omvat onderwerpen die heden ten dage tot controverse leiden (bv. De Industriële Revolutie). Het is aan de leerkracht om linken te leggen met de actualiteit. De leerkracht kan bijvoorbeeld enkele stellingen opzetten waarrond gediscussieerd kan worden.

Voorbeelden:

- Armoede is iets van onze tijd.
- De Industriële Revolutie heeft enkel ellende met zich meegebracht.
- Religie is verleden tijd.

4.2.3. Besluit

We kunnen concluderen dat deze vijf basiscompetenties, deze vijf pijlers:

de leraar als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen;

de leraar als inhoudelijk expert;

de leraar als innovator - de leraar als onderzoeker;

de leraar als partner van externen;

de leraar als cultuurparticipatant;

de fundamentele vormen van onze scriptie. Zonder een basis kan er immers niet verder worden gebouwd. Dit wil niet zeggen dat de overige basiscompetenties niet in ons werk verweven zitten. Onrechtstreeks vormen ze een aanvulling op de vijf pijlers.

4.3. Groepsevaluatie, de samenwerking

Op het eind van vorig schooljaar had niemand van ons zich een beeld gevormd over de scriptie. Er waren nog geen beslissingen getroffen omtrent de samenwerking. Alles gebeurde in de maand oktober 2005. Nadat we het onderwerp van de scriptie hadden vastgelegd, besloten we er met z'n vieren in te vliegen. Vier persoonlijkheden met elkaar

verzoenen was aanvankelijk geen gemakkelijke taak. Toch mogen we spreken van complementair werken. We vulden elkaars ideeën aan waardoor het geheel zijn definitieve vorm kreeg. Niettegenstaande enkele problemen, heeft de stress ons niet gekraakt. We hebben niet alleen veel bijgeleerd over het historisch Gent, maar ook over onszelf als individu.

Besluit

Wij hebben getracht om aan de hand van de leerplandoelstellingen - terug te vinden in het graadlerplan geschiedenis tweede graad ASO/TSO/KSO - de geschiedenis van de Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd te verwerken tot een actief, educatief en historisch correct pakket. Dit pakket bestaande uit het kwartetspel 'Onvoltooid Verleden Gent' en het moordspel 'Mortuus Gandae' vullen de leemtes op die er zijn in het aanbod van de stad Gent.

In 'Onvoltooid Verleden Gent' zit een rode draad verweven over de vier geschiedkundige domeinen heen, namelijk politiek, sociaal, economisch en religieus. De leerlingen maken actief deel uit van het Gentse verleden. Aan de hand van verschillende soorten opdrachten houden we het geheel interactief. Leerlingen maken op deze manier kennis met de stad Gent op een verfrissende en ontspannende manier.

In 'Mortuus Gandae' ontdekken de leerlingen al speurend het kloosterleven, de Sint-Baafsabdij en de Regel van Benedictus. Het unieke kader van de Sint-Baafsabdij, een historisch waardevol maar vaak vergeten monument, biedt een unieke kans aan leerlingen om zich in te leven in het ritme van bidden en werken van een middeleeuwse Benedictijnenabdij.

Bij de uittesting van beide spellen bleek dat we geslaagd zijn in onze opzet: actief geschiedenis (her)beleven.

Literatuurlijst

Boeken

- BARBRY, N. e.a., *Middeleeuws Manhattan, Rijkdom in Gentse Stenen*, 60 pp.
- BEKAERT, G., *Landschap van kerken, 10 eeuwen bouwen in Vlaanderen*, Standaard Uitgeverij, Davidsfonds, Leuven, 1987, 287pp.
- BEKERS, K., MAGERMAN, P. e.a., *Storia 4*, Uitgeverij Van In, Lier, 2000, 159pp.
- BERINGS GEERT, *Geschiedenis van de Middeleeuwen versie 2005-2006*, Arteveldehogeschool, Gent, 194pp.
- BUYCK, R., *Kerk en Kunst te Gent*, Graficom, Lembeke, 2005, 167pp.
- DE BOER, D.E.H., VAN HERWAARDEN, J., SCHEURKOGEL, J., *Middeleeuwen*, Martinus Nijhoff uitgevers, Groningen, 1995, 453pp.
- DECLERCQ, G., *Ganda & Blandinium, De Gentse abdijen van Sint-Pieters en Sint-Baafs*, Snoeck-Ducaju & Zoon, Gent, 1997, 230 pp.
- DEKELVER, J., MAGERMAN, P. e.a., *Storia 3*, Uitgeverij Van In, Lier, 1999, 160pp.
- DEROM, S., *Gravensteen*, Gent, 31 pp. (Dienst monumentenzorg van de stad Gent)
- DEROM, S., *Het Belfort*, Gent, 29 pp. (Dienst monumentenzorg van de stad Gent)
- DEROM, S., VAN DOORNE, G., *Het Stadhuis*, Gent, 28 pp. (Dienst monumentenzorg van de stad Gent)
- DESEYN, G., DUBOIS, M. e.a., *Gent & architectuur, trots, schande en herwaardering in een overzicht*, Uitgeverij Marc Van de Wiele, Brugge, 1985, 168pp.
- DE SMIDT, F., DHANENS, E., *De Sint-Baafskathedraal te Gent*, Lannoo, Tielt, 1979, 293pp.
- D'HAENENS, A., *Abdijen en begijnhoven van België*, Historia N.V., Brussel, 1974, 88pp.
- DUPON, W., SMITS, W. e.a., *Historia 4*, Uitgeverij Pelckmans, De Nederlandse Boekhandel, Kapellen, 2000, 152pp.
- GENTSE VERENIGING VOOR STADSARCHEOLOGIE, *Het prinselijk hof ter Walle Gent*, Gent, 2000, 271 pp.
- PAPEIANS CHRISTIAN, *Kunst en beschaving, de Middeleeuwen (deel 1)*, Artis-Historia Uitgaven, Brussel, 168pp.
- PAPEIANS CHRISTIAN, *Kunst en beschaving, de Middeleeuwen (deel 2)*, Artis-Historia Uitgaven, Brussel, 160pp.
- PAS, P., *De Gentse Sint-Baafsabdij en haar dorp*, Heusden, 1 maart 1999, 304 pp.
- PATOU, F., RAATS, S. e.a., *Historia 3*, Uitgeverij Pelckmans, De Nederlandse Boekhandel, Kapellen, 1999, 151pp.
- RUYFFELAERE, P., *Gent, apologie van een rebelse stad*, Antwerpen, 1989, 446 pp.
- VIZIT, *Gentse toeren, crimineel wijze wandelingen*, Lannoo, Tielt, 2003, 161 pp.

Websites

- Algemeen
<http://nl.wikipedia.org/wiki/Gent>; op 21 maart 2006
<http://www.belgiumview.com/gent/>; op 5 mei 2006
<http://www.gent.be>
<http://www.use-it.be/gent/>; op 4 december 2005
<http://users.pandora.be/gentmijnestad/voorpaginagent.htm>; op 5 april 2006
- Patershol
<http://www.patershol.org/>; op 16 maart 2006
- Sint-Baafsabij
<http://nl.wikipedia.org/wiki/Sint-Baafsabdij>; op 18 mei 2006
- Sint-Baafskathedraal
<http://nl.wikipedia.org/wiki/St.-Baafskathedraal>; op 12 februari 2006
<http://www.sintbaafskathedraal-gent.be/>; op 31 januari 2006

Andere

- Microsoft Encarta Encyclopedie Winkler Prins, 1993 – 2004, Microsoft Corporation/Het Spectrum

Bijlagen

BIJLAGE 1: FICHES

Overzicht van de belangrijkste historische gebouwen van op www.gent.be

Door ons opgestelde fiches

Achtersikkel en Grote Sikkele		Hôtel Van Oombergen (Academie Taal- en Letterkunde)	
Aula Academica		Kinderen Alijnhospitaal (Huis van Alijn)	
Badhuis Van Eyck		Kleine Sikkele	
Begijnhof ter Hoye		Klooster van de franciscanen of recolletten	
Belfort		Koninklijke Nederlandse Schouwburg	
Berg van Barmhartigheid		Koninklijke Opera	
Bijlokeabdij (Oudheidkundig museum)		Korenlei	
Bisschoppelijk seminarie		Lakenhalle	
Bisschopshuis		Mammelokker	
Boekentoren (Universiteitsbibliotheek)		Minardschouwburg	
Caermersklooster		Onze-Lieve-Vrouw Sint-Pieterskerk	
Drongenhofkapel		Rabot	
Geeraard de Duivelsteen (Rijksarchief)		Sint-Annakerk	
Gerechtshof		Sint-Baafsabdij	
Graslei		Sint-Baafskathedraal	
Gravensteen		Sint-Elisabethbegijnhof	
Groot Begijnhof Sint-Amandsberg		Sint-Jacobskerk	

Groot Vleeshuis		Sint-Michielskerk	
Het Licht		Sint-Niklaaskerk	
Hof van Ryhove of Simon sRijkensteen		Sint-Pietersabdij (Kunsthof)	
Hoofdwacht (Handelsbeurs)		Sint-Pietersstation	
Hôtel Arnold Vander Haeghen		Stadhuis	
Hôtel de Coninck (Designmuseum)		Toreken	
Hôtel d'Hane-Steenhuysse		Vismijn (voormalige) = Veerleplein	
Hôtel Falligan		Vooruit	
Hôtel Vanden Meersche		De Lieve	
Lieven Bauwens		Prinsenhof	
Patershol			

Gravensteen

- Sint-Veerleplein
 - 09 225 93 06
 - Wordt opgenomen in stadswandelingen, maar er zijn ook ludieke rondleidingen (Het Gravensteen voor de kleintjes (4-11 jaar), Murdermystery voor jongeren (14-18 jaar))
 - Één van de meest toeristische trekpleisters van Gent
 - Enkel het binnenplein van het Gravensteen is toegankelijk voor rolstoelgebruikers.
 - Picknick kan op het binnenplein worden opgegeten
 - Van feodale orde naar feodale wanorde
-

- Kende tal van bestemmingen:
 - grafelijke residentie
 - administratief centrum
 - katoenspinnerij
- Oorspronkelijk: kleine versterking met houten gebouwen
- Ontstaan op een hoge zandduin te midden van de Leie-armen met moerassige oevers
- Vanaf de 10^e eeuw bewoning (toen: leven in houten constructies, opgetrokken rond een groot centraal gebouw)
- Rond het jaar 1000 werd de centrale houtbouw vervangen door een stenen zaalgebouw
- Voorbeeld van comfort en luxe (drie grote zalen, de monumentale stenen trap, de lichtopeningen, de wandhaarden en de latrines)
- Grafelijke residentie = centrum van het burggraafschap en het grafelijk leger van het gewest
- 18^e eeuw: verlies van interesse voor het gebouw, werd verkocht => omgebouwd tot een industrieel complex: een metaalconstructie-atelier en katoenspinnerijen
 - verbouwingen: kenmerkend voor de eerste industriële ontplooiing in Gent
- Industrie naar de rand van de stad; kasteel gelinkt aan machtsmisbruik, feodale onderdrukking, gruwelijke foltermethodes en overdraagbare inquisitie => klaar om gesloopt te worden
- 19^e eeuw: renovatie; eerder geromantiseerd

Veerleplein

- Veerleplein
 - Niet van toepassing
 - Niet van toepassing; wordt soms geïntegreerd in stadswandelingen
 - Ligt aan het Gravensteen, nu gelegen in de historische kern van de stad
 - Het plein is voorzien van lage voetpaden, wat het voor rolstoelgebruikers makkelijker maakt.
 - Bij goed/droog weer kan je op dit plein je picknick nuttigen.
 - Van hieruit kunnen verschillende wandelingen starten. Men kan hier ook wijzen of een inleiding geven op het Gravensteen, de Vismijn, het Patershol en zelfs het Prinsenhof. Interessante plek wat betreft publieke terechtstellingen (hekserij).
-

- Dankt zijn bekendheid aan de bekende gebouwen die het omringen: het Gravensteen, de oude Vismijn, het Wenemaershospitaal.
- In de nabijheid van het Patershol en het Prinsenhof
- Bekend om vele publieke terechtstellingen van vroeger
- Aan de Onthoofdingsbrug over de Lieve (spreekt voor zich)

Kinderen Alijnhospitaal (Huis van Alijn)

- Kraanlei 65
 - 09 269 23 50
 - Niet van toepassing; wordt soms geïntegreerd in stadswandelingen
 - Gesloten op maandag.
Zondagmatinees en donderdagavondnocturnes.
 - Er zijn veel kasseien, maar er zijn aanpassingen gedaan voor rolstoelgebruikers
 - Er is een cafetaria gelegen aan de binnentuin.
 - Zeer interessant om ook eens binnen te bezoeken (wel te betalen)
-

- Enige authentieke godshuis in Gent
- Stichtingsakte (1363) → bepaalde dat het hospitaal onderdak moest verschaffen aan arme lieden en daarnaast moest het ook alle werken van christelijke barmhartigheid beoefenen
- familie Rijm pleegde een laffe moord op Hendrik en Zeger Alijn => familie Rijm kreeg genade op voorwaarde dat ze een godshuis en een kapel zouden bouwen op grond die geschonken werd door de Alijns
- Rondom de centrale binnenkoer werden huisjes gebouwd waarin arme en bejaarde mensen onderdak vonden
- Tot de helft van de 18^e eeuw werden de huisjes bewoond door bejaarde vrouwen.
- Vanaf de tweede helft 18^e eeuw werden er arbeidersgezinnen gehuisvest.
- Sinds 1941 in handen van de stad; sinds 1962 worden de huisjes ingenomen door het Folkloremuseum, later het museum voor Volkskunde en nu het Huis van Alijn

Lieven Bauwens

- Lieven Bauwensplein
 - Niet van toepassing
 - Wordt soms geïntegreerd in gidsbeurten
 - Bauwens leefde ten tijde van het begin van de industriële revolutie in Gent
 - Niet van toepassing, het plein is heraangelegd waarbij is rekening gehouden met rolstoelpatiënten
 - Niet mogelijk om te eten; ook niet gezellig door het doorgaand verkeer
 - Bij dit standbeeld kunnen we even stilstaan bij de Industriële Revolutie.
-

- Zeer belangrijk voor katoenindustrie
- Smokkelde Mull Jenny (katoenspinmachine) van Engeland naar vasteland (ten tijde van de oorlog tussen Frankrijk en Engeland)
- Wordt door ene opgehemeld tot held en weldoener voor de Gentse bevolking, anderen zien hem als een collaborateur en zakkenvuller
- Geboren in 1769 nabij de Vrijdagsmarkt; gestorven in 1822
- Is meerdere malen failliet gegaan
- Is even burgemeester van Gent geweest
- Kan gekoppeld worden met een bezoek aan het MIAT

Bijlokeabdij (Oudheidkundig museum)

- Godshuizenlaan 2
 - 09 225 11 06
 - Rondleidingen zijn mogelijk
Op schriftelijke aanvraag en minstens twee weken op voorhand
Momenteel niet te bezoeken → renovatiewerken
 - Het is een museum met vooral kunstvoorwerpen uit het typische Gentse verleden
 - Geen info over
 - Niet mogelijk om te eten
 - Interessant museum; wel voor lange tijd gesloten
-

- Gesticht door twee zusters; oorspronkelijk een hospitaal en abdij samen (13de eeuw); bestuur en verpleging door cisterciënzerinnen
- In de Calvinistische periode werd het verwoest en iedereen verdreven; vanaf 1585 heropbouw
- Eind 18de eeuw: afschaffing orde van de cisterciënzerinnen => zusters verdreven, verbeurd verklaring van goederen
- De verzameling kunstvoorwerpen van het Bijlokemuseum tonen het verleden van de Stad Gent vooral (over internationaal belang)

Lieve

- Niet van toepassing → rivier
 - Niet van toepassing
 - Interessant om te vermelden bij rondleidingen over handel in de middeleeuwen en nieuwe tijd (contact met Brugge)
 - De Lieve verbond Gent met Damme (Brugge)
 - Niet van toepassing
 - Niet zo aangenaam om ernaast te eten; het ruikt nogal
 - Deze rivier stroomt van in het centrum van Gent, aan het Gravensteen vertrekkend, langs het Prinsenhof, via het Rabot, richting Damme
-

- Kanaal Gent – Damme
- Damme (dichtbij Brugge) in de middeleeuwen één van de belangrijkste handelscentra van het noorden
- Monde tenslotte uit in het Zwin (Knokke)
- Er bestaan vandaag de dag nog drie stukken van de Lieve
- Er zijn langs en op de plaats waar de Lieve heeft gelopen nog overblijfselen terug te vinden van grote bouwwerken; zo heeft men het kanaal kunnen lokaliseren

Kleine Sikkel

- Nederpolder 2
 - Niet opgegeven; niet toegankelijk voor publiek
 - Wordt opgenomen in stadswandelingen (bekijken langs buitenkant)
 - Administratief gebouw voor het stedelijk onderwijs
 - Niet van toepassing, is gelegen aan een straat met een relatief hoge stoep
 - Enkel om langs buiten te bezichtigen; kan niet worden binnengegaan
 - Beeldvorming van het wonen in de stad tijdens de Middeleeuwen
-

- Uit het begin van de 13de eeuw
- Huidige uitzicht: restauratie van 1912 (vóór de restauratie van 1912 zag de voorgevel eruit als een typisch 19de-eeuwse bepleisterde en witgeschilderde lijstgevel)
- Voorgevel: brede gekanteelde schermgevel uit Doornikse kalksteen (typisch is voor de eerste stenen woonhuizen in de stad)
- Opgetrokken door de familie vander Sickelen (wapenschild met drie sikkels)
- Overwelfde kelder op Romaanse zuilen: enige resterende onderdeel uit de 13de eeuw

Prinsenhof

- ☰ Prinsenhof
 - ⌋ Niet van toepassing
 - 🗨️ Wordt vaak opgenomen in gidsbeurten vooral als het gaat over Keizer Karel
 - 📍 Geboorteplaats van Keizer Karel
 - ♿ Is een wijk, veel kasseien
 - 🎧 Geen speciale voorzieningen om te eten, slechts enkele bankjes voor vermoeide wandelaars
 - 📖 Is heel interessant inzage leerstof over het monnikenleven en de relatie tussen abdij en omgeving
-

- Was in de 14de eeuw een gigantisch kasteel
- Residentieel paleis van de Graaf van Vlaanderen; ter vervanging van het Gravensteen
- Geboorteplaats van Keizer Karel (1500)
- In de 15de eeuw ongeveer 2ha groot
- Verschillende gebouwen kwamen tot stand in de 15de en 16de eeuw; waren gegroepeerd rond een binnenhof en omgeven met brede grachten
- Vanaf midden 17de eeuw verliezen van belang; verwoesting van het kasteel door brand en aftakeling
- Nu nog zichtbaar: enkele muren en de noordelijke toegangspoort (De Donkere Poort)

Rabot

- Begijnhoflaan - Rabotstraat
 - Niet van toepassing; verantwoordelijke gebouw: VZW Ronde Tafel
 - Niet van toepassing; wordt soms geïntegreerd in stadswandelingen
 - Niet van toepassing
 - Niet van toepassing
 - Niet van toepassing
 - Kan gebruikt worden in kader van handel (Lieve) en stadsomwalling, -verdediging
-

- Opgetrokken op de plaats waar de Lieve de stadsgracht kruiste: omgeving was een zwakke plek in de stadsverdediging
- In 1488: Maximiliaan Van Oostenrijk inname van Gent => bouw Rabot
- Rabattre (Frans: neerslaan), duidt op neerlaten van de balken in het water
- Achtereenvolgens gebruikt als kruitmagazijn, ijskelder en gebouw voor het innen van stedelijke octrooirechten
- 1860: deel van het Rabot gesloopt => doorgang over de Lieve verbreden
- Recent gerestaureerd, kreeg een culturele bestemming

Sint – Baafsabdij

- Gandastraat (ingang)
 - 09 269 37 30 (Dienst Monumentenzorg, Veldstraat)
 - Neen
 - Is niet (meer) toegankelijk zonder speciale toestemming, men zou er aan werken
 - Veel trappen; geen voorzieningen
 - Geen voorzieningen om te eten, wel aangename plek voor picknick
 - Is heel interessant inzage leerstof over het monnikenleven en de relatie tussen abdij en omgeving; jammer dat het gesloten is, is ondergewaardeerd
 - Niveau is aan te passen; aan de hand van verschillende werkvormen
-

- Plaats waar Leie en Schelde samenvloeien
- Gesticht door Amandus, een zendeling uit Aquitanië, kwam de streek bekeren tot het christendom
- In de 7de eeuw gesticht
- Oorspronkelijke naam: Gandaklooster
- Edelman trad in = Bavo; overleed en snel als heilige vereerd (in de 9de eeuw werd de abdij naar hem genoemd)
- In de 9de eeuw door de noormannen verwoest
- 12de-13de eeuw: zeer welvarend
- 1540: Keizer Karel → grote delen van de abdijgebouwen en de indrukwekkende Romaanse abdijkerk laten slopen → Spanjaardenkasteel
- In 1887 werd het Steenmuseum er ondergebracht.

Sint – Jacobskerk

- Sint-Jacobsnieuwstraat 1
 - Niet van toepassing
 - Neen
 - Romaanse en gotische kenmerken; ook neoromaans en neogotiek
Praalgraf van Jan Palfijn
 - Enkele trappen
 - Niet mogelijk
 - Voorbeeld van Romaanse bouwkunst, Scheldegotiek, barok en neogotiek en neoromaanse stijl
-

- 1093: stichting van een kerk in de Gentse waterwijk (waarschijnlijk een houten kapel)
- 12de eeuw: monumentaal stenen gebouw
- in de loop der tijd enorm veel verbouwingen en uitbreidingen
- Romaanse eigenschappen: pijlers van het transept, twee westtorens (aan de toegang van de kerk)
- Gotiek: achtkantige vieringtoren; één van beide westertorens heeft een 15e eeuwse, gotische, met hogels versierde torenspits uit Balegemse zandsteen.
- Na beeldenstorm herstelling in barokke stijl; daarna opnieuw romaans hersteld; gevolg: middeleeuws ogend, maar eigenlijk niet correct

't Toreken

- Vrijdagmarkt 33
- 09 225 22 25
- Niet van toepassing; wordt soms geïntegreerd in stadswandelingen
- Nu is het Poëziecentrum in 't Toreken gehuisvest.
De eerste functie van 't Toreken was het gildenhuis van de huidevetters.
- Het Poëziecentrum beschikt over een lift en is vlot toegankelijk voor rolstoelgebruikers.
- Niet van toepassing
- Is te gebruiken als het gaat over de industrie in de stad
Mooi voorbeeld van een gildenhuis

-
- Gildenhuis van de huidevetters, tussen 1450 en 1483 opgetrokken in gotische stijl
 - Traptorentje als merkwaardig herkenningspunt
 - Gelijkvloerse gedeelte: stapel-, werk- en winkelruimte (eerder sober)
 - Zoldering van de gildezaal op de eerste verdieping: met moerbalken die op gebeeldhouwde kraagstenen rusten
 - 1540: keizer Karel maakte een einde aan de macht van de gilden → werd eigendom van particulieren die het regelmatig opnieuw indeelden en verbouwden
 - In 1883: in handen van de stad Gent die het verhuurde
 - Vanaf WO II: leegstand => verval
 - Tussen 1978 en 1983 gerestaureerd.

Stadhuis

- Botermarkt 1, 9000 Gent
 - 09 266 51 11
 - Een bezoek is enkel mogelijk onder begeleiding van een gids
 - Opmerking: Je raakt niet gemakkelijk binnen in het stadhuis, reserveer dus op tijd!
 - De voorkant van het gebouw is gemakkelijk bereikbaar voor rolstoelpatiënten. Binnenin zijn er echter weinig faciliteiten voor rolstoelpatiënten.
 - Geen voorzieningen om te eten, in de buurt vind je wel aangename plaatsjes terug voor een gezellige picknick.
 - Zowel de bouwstijl van dit gebouw als de tal van prachtige zalen geven vast en zeker een meerwaarde aan de stad Gent.
-

- Sinds begin 14de eeuw: Gentse magistraat samengesteld uit 13 schepenen van de Keure (effectieve bestuur) en 13 schepenen van Gedele (erfenis- en voogdijkwesties)
- Nu nog bestaande delen: in verschillende bouwfases tot stand
- Begin 14de eeuw: aankoop van complex aan de Hoogpoort
- Gotisch gedeelte gebouwd in de 16de eeuw naar ontwerp van Dominicus de Waghemakere en Rombout Keldermans (cf. Romboutstoren in Mechelen)
- Bouwactiviteiten vielen stil na de Gentse opstand in 1539
- Tussen 1595 en 1618: een volledig nieuw schepenhuis van Gedele in renaissancestijl opgetrokken; volledig geïnspireerd op het klassieke Italiaanse palazzo (langs de Poeljemarkt)
- Op de hoek van de Hoogpoort en de Stadhuissteeg: barokke stijl (opgetrokken in de 18de eeuw) met Dorische, Ionische en Corinthische zuilen
- Laatste restauratiecampagne: "originele" kleuren
- Is beschermd erfgoed

Sint-Niklaaskerk

- Korenmarkt 14, 9000 Gent (ingang: Cataloniëstraat)
 - Niet van toepassing
 - Wordt opgenomen in stadswandelingen; is ook individueel te bezoeken
 - Één van de kerken in de kuip van Gent; gotiek
 - De Kerk is toegankelijk voor rolstoelpatiënten met een begeleider.
 - Geen voorzieningen om te eten, in de buurt vind je wel aangename plaatsjes terug voor een gezellige picknick.
 - Een korte stop bij deze kerk, opgetrokken in Scheldegotiek (deze stijl combineert Romaanse met Gotische kenmerken), is bij een bezoekje aan Gent een must.
-

- Oorspronkelijk eerst plaats van een Romaanse kerk
- Start van huidige bouw: begin 13de eeuw
- Al altijd stabiliteitsproblemen; veel restauraties waren nodig
- Oorspronkelijk kerk van rijke kooplieden en gilden die zich bij de Graslei en Korenlei bevonden → veel dure kunstschaten
- Was tot 1960 volledig omringd door aangrenzende huisjes
- Typevoorbeeld voor Scheldegotiek

Sint-Michielskerk

- Sint-Michielsplein 1, 9000 Gent
 - Niet van toepassing
 - Wordt niet zoveel opgenomen in gidsrondleidingen
 - Één van de torens van Gent; gotiek
 - Weinig trappen, gemakkelijk betreedbaar voor rolstoelgebruikers
 - Dit is een kerk; ervoor is er een pleintje voor eventuele, maar dit is niet zo gezellig; er staan geen bankjes
 - Is een minder goed voorbeeld; ligt ook een beetje buiten het geheel van historische monumenten
-

- Oorspronkelijk (12de eeuw) kapel voor de heilige Michaël → door brand verwoest
- 15de eeuw: start bouw gotische kerk; tijdens godsdiensttwisten in 16de eeuw vielen bouwwerken stil
- Westtoren maar gedeeltelijk afgewerkt door geldproblemen
- Oude sacristie werd afgebroken in begin 20ste eeuw; moest plaats maken voor de Sint-Michielsbrug
- Veel net- en stergewelven: typisch laatgotisch
- Veel betekenisvolle schilderijen en beelden aanwezig van veel bekende kunstenaars

Belfort

- Emile Braunplein
- 09 269 37 70
- Een must indien het gaat over de stad. Wordt bijna bij in alle gidsbeurten opgenomen.
- Enkel de toren, beiaard en het klokkemuseum zijn vrij of onder begeleiding te bezoeken.

Geleide schoolbezoeken aanvragen bij Dienst Monumentenzorg
Veldstraat 55
9000 Gent
09 269 37 30
- Het belfort is niet toegankelijk voor rolstoelgebruikers
- Geen voorzieningen om te eten, in de buurt vind je wel aangename plaatsjes terug voor een gezellige picknick. Je bevindt je immers in het centrum van Gent. Er zijn ook kleine en gezellige etablissementen waar men de boterhammen mag op eten bij aankoop van een drankje
- Van op de toren van het Belfort kan je de opbouw van de stad Gent goed bekijken. Het vormt een goed aanvangspunt voor een historische wandeling in Gent

-
- Begonnen met de bouw in 1313; voltooid in 1380; door oorlogen en onlusten bouw vaak stilgelegd
 - Heeft zeven verschillende bekroningen gehad van de toren; nu: kopie van een 14de eeuwse model (toen in hout) → gemaakt voor wereldtentoonstelling van 1913
 - Opgenomen op de wereldranglijst van beschermd cultureel erfgoed van de UNESCO
 - Bestaat uit zes belangrijke delen: het secreet, de torenwachtkamer, de klokkenverzameling, Roelandklok, de uurwerkkamer, de beiaard
 - Bovenaan staat een draak: moest de rechten van de burgers veilig stellen
 - Klokke Roeland: klok die de bewoners van de stad moest waarschuwen bij gevaar; nu: inluiden van de Gentse Feesten

Designmuseum

- 📄 Jan Breydelstraat 5, 9000 Gent
Museumdirectie en secretariaat:
Drabstraat 12, 9000 Gent
 - ☎ 09 267 99 99
 - 👤 Dit museum voorziet geleide bezoeken, maar het kan ook vrij bezocht worden
 - ⓘ Elke dag open van 10.00 tot 18.00 uur. Gesloten op maandag.
 - ♿ Het museum beschikt over veel trappen waardoor het moeilijk toegankelijk is voor rolstoelpatiënten.
 - 🍷 In het museum zelf kan er niet gegeten worden, maar we bevinden ons op enkele minuten van de Korenmarkt waar we enkele broodjeszaken terugvinden. Er zijn ook kleine en gezellige etablissementen waar men de boterhammen mag op eten bij aankoop van een drankje.
 - 🗺 Voor vierdejaars kan dit museum aantrekkelijk zijn. Je moet echter beschikken over een vlotsprekende gids. De gids vormt het kernpunt van de rondleiding. Het beschikt immers over verschillende vaste tentoonstellingen.
-

- Oorspronkelijk een herberg of hôtel de maître
- vermoedelijk ontworpen in 1755
- Werd eigendom van Ferdinand de Coninck, een rijke groothandelaar in linnen → gebouw in de onmiddellijke nabijheid van de Korenlei en de Houtlei (voor de handel uiterst geschikt)
- Interieurs in rococo- en classicistische stijl
- Nu: designmuseum; naast klassieke stukken gaat de aandacht ook naar de 20ste-eeuwse toegepaste kunsten en design.

Mammelokker

- Botermarkt 17, 9000 Gent
 - Huidige functie: kantoor van de ombudsvrouw
09 266 55 00
 - Bij een begeleide wandeling wordt vaak gewandeld langs de voorgevel van de Mammelokker waar men u een korte uitleg aanbiedt over het afgebeelde reliëf.
 - Dit gebouw is niet toegankelijk voor toeristen.
 - Rolstoelpatiënten kunnen zich gemakkelijk begeven tot de voorgevel van de Mammelokker.
 - Er zijn ook kleine en gezellige etablissementen waar men de boterhammen mag op eten bij aankoop van een drankje
 - Het verhaal dat de afbeelding ons vertelt vormt zeker een aantrekkelijk plaatje voor de leerlingen.
-

- Gebouwtje, aanleunend bij het belfort en de lakenhalle
- In Lodewijk XV-stijl opgetrokken
- Was de ciperswoning die toegang verleende tot de stadsgevangenis die van 1742 tot 1902 gevestigd was in de crypte van de lakenhalle.
- Benaming Mammelokker: ontleend aan het reliëf op het timpaan van de voorgevel, komt voort uit het Gentse dialect.
- Romeinse legende: de oude man Cimon, die in de gevangenis tot de hongerdood was veroordeeld, werd gered door zijn dochter die hem dagelijks met de borst kwam voeden

Korenlei / Graslei

- Korenlei, 9000 Gent
Graslei, 9000 Gent
 - Niet van toepassing
 - Bij begeleide wandelingen loopt men vaak langs de Graslei en Korenlei
 - De huizen zijn in hoge mate gerestaureerd (langs de buitenkant)
 - Rolstoelpatiënten kunnen er ook voorbijgaan, wel rekening houden met het grote aantal kasseien
 - Bij mooi weer is de kade dé ideale plaats om een lunchpakket te nuttigen. Vele Gentse studenten komen dat ook doen.
 - Een wandeling langs de Graslei en/of Korenlei is zowel in de zomer als in de winter een aangename ervaring. Het is er immers heel gezellig.
-

- Vanaf de 11de eeuw dé haven van Gent
- Liggen beide aan de Leie; 'tusschen bruggen'
- Vooral voor aanvoer van graan uit Noord – Frankrijk
- Gent had graanstapelrecht => alle invoer van graan in Vlaanderen via Gent → panden (korenmeetershuis, korenstapelhuis, Korenmarkt, ...)
- Gebouwen: gildenhuisen of koophandelshuizen → wijzen op grote handelsactiviteiten
- Meeste gebouwen zijn gerenoveerd naar aanleiding van de Wereldtentoonstelling van 1913
- Belangrijkste en bekendste gebouwen op de Gras- en Korenlei zijn: Cooremetershuys (gildenhuis van koren- en graanmeeters), Gildenhuis van Onvrije Schippers (Korenlei), Gildenhuis van de Vrije Schippers (Graslei), Korenstapelhuis (spicarium), De Inghel (neringhuis van brouwers), ...

Lakenhalle

- Botermarkt 17, 9000 Gent
 - Dienst toerisme Gent: 09 266 56 60
 - Bij begeleide wandelingen krijg je vaak een korte uiteenzetting over de Lakenhalle
 - Momenteel heeft de lakenhalle verschillende functies. Niet alle ruimtes zijn zomaar te betreden, behalve de dienst toerisme op het gelijkvloers.
 - De ingang van de Lakenhalle is voor rolstoelpatiënten bereikbaar. Het gebouw naar binnengaan is voor rolstoelpatiënten onmogelijk (er zijn teveel trappen).
 - Er zijn ook kleine en gezellige etablissementen waar men de boterhammen mag op eten bij aankoop van een drankje
 - Dit gebouw is ideaal om een korte uitleg te geven over de lakenhandel in Gent.
-

- Gent: belangrijk centrum van wol- en lakenhandel
- Wol- en lakenhandel werd gecentreerd in lakenhalle → keuring en verkoop
- Lakenhalle van Gent: gestart in 1441
- Vroegtijdig gestopt met het bouwwerk doordat Gent over zijn hoogtepunt heen was; het was niet meer nodig daarin te investeren
- De laatste vier traveeën (twee per kant) werden in 1903 bijgebouwd (kopie van reeds bestaande)

Sint-Baafskathedraal

- 📍 Sint-Baafsplein 4, 9000 Gent
 - ℹ Algemene informatie: dhr. Carl De Roo (coördinator)
09 269 20 45
 - 👤 Er zijn enorm veel gidstoeren die de kathedraal ook bezichtigen. In de kathedraal lopen ook gidsen rond, als je een beetje geluk hebt, begint er zo eentje spontaan tegen jou te praten.
 - 🌐 Webstek: www.sintbaafskathedraal-gent.be
 - ♿ De rolstoelpatiënt kan (met begeleiding) grote delen van de kathedraal bezoeken. De crypte echter vormt een probleem. Er zijn immers trappen.
 - 📍 Er zijn enkele etablissementen op het Sint-Baafsplein voor de kathedraal.
 - 📖 De Sint-Baafskathedraal is vast en zeker een must voor het onderscheid aan te tonen tussen de Romaanse en Gotische bouwkunst. Vergeet ook niet een oogje te werpen op het befaamde Lam Gods.
-

- Oorspronkelijk een houten kerk: de Sint-Janskerk
- Eerst bouw van een Romaanse stenen kerk (12de eeuws); de overblijfselen zijn terug te vinden in de crypte
- Bouw van de gotische kerk start in de 14de – 15de eeuw (mix van hooggotiek en laatgotiek)
- Na opheving van de Sint-Baafsabdij (1539, opstand van Gent ten tijde van Keizer Karel) werden de relieken van Sint-Bavo overgebracht naar de kerk; zo werd het de Sint-Baafskerk
- Op het einde van de 16de eeuw werd Gent de hoofdplaats van een bisdom => kerk wordt kathedraal
- In de doopkapel bevindt zich "De aanbidding van het Lam Gods"; geschilderd door de gebroeders Van Eyck in 1432
- Links van het altaar hangt in de kruising "Intrede van de Heilige Bavo", geschilderd door Rubens (17de eeuws).

Groot vleeshuis

- 📍 Groentenmarkt 7, 9000 Gent
 - ☎ tel. 09 267 86 10
fax. (09)267 86 95
e-mail: grootvleeshuis@oost-vlaanderen.be
www.grootvleeshuis.be
 - 👤 Wordt heel vaak opgenomen in gidsbeurten; in het Groot Vleeshuis is een beetje info te vinden over het gebouw zelf
 - ⌚ van dinsdag tot en met zondag van 10.00 tot 18.00 uur
 - ♿ Alle trappen zijn vervangen door metalen loopbruggen, dus voor mindervalide personen toegankelijk
 - 🍴 Je kunt ter plaatse streekgerechten eten. Het opeten van een lunchpakket wordt toegestaan mits het nemen van 1 consummatie.
 - 🏠 Dit gebouw kan gekoppeld worden aan de middeleeuwse ambachten en gilden, en middeleeuws koken. Daarnaast is de originele houten bouwstructuur heel mooi om te zien.
-

- Gebouwd tussen 1407 en 1419
- Overdekte marktplaatsen; verkoop gecentraliseerd => toezicht op versheid en kwaliteit van het vlees
- Tegen de zuidoostgevel (in 1542-1543) penshuisjes aangebouwd
→ ingewanden, darmvet en andere resten van slachtdieren verkopen (hygiënische redenen)
- In 1446-1448 kapel met drie grote spitsboogramen, muurschildering die de Aanbidding voorstelt
- Vanaf eind 19de eeuw vlees ook thuis mogen verkopen => Vleeshuis veel nieuwe bestemmingen

Grote Sikkel en Achtersikkel

- Op de hoek van de Hoogpoort en Biezekapelstraat
 - Niet van toepassing
 - Wordt niet bezocht, wel langs buiten bekeken
 - Functie: Muziekconservatorium
Dit gebouw is niet toegankelijk voor het publiek
 - De voorkant van het gebouw is gemakkelijk bereikbaar voor rolstoelgebruikers
 - Geen voorzieningen om te eten
 - Dit gebouwencomplex toont goed de bouwstijl van de Gentse rijke burgerij uit de middeleeuwen en begin nieuwe tijd. Typische trapgevels achteraan, typische burchtimmitatie aan de voorgevel. De toren werd later aangebouwd en was een vluchtplaats voor de monniken van de abdij van Ename.
-

Grote Sikkel:

- Dateert uit de 15de eeuw
- Voorbeeld van huizen in Gent tijdens de Middeleeuwen
- Gebouwd in Doornikse kalksteen
- Nu is er het muziekconservatorium in ondergebracht

Achtersikkel:

- Groep gebouwen rondom een koer (14de en 15de eeuws)
- Meest opvallende is de toren: heeft een 16de eeuwse bekroning in renaissancestijl
- Er is een ommegang; waar nu het hekken staat was vroeger ook gesloten en deel van de ommegang

Sint-Pietersabdij

- Sint-Pietersplein 9, 9000 Gent
- 09 243 97 30
<http://www.gent.be/spa>
- Aan de hand van een virtuele gids of met een plaatselijke gids kan het museum bezocht worden
- Is een museum
- Moeilijk toegankelijk voor rolstoelgebruikers (veel trappen)
- Geen voorzieningen om te eten, in de buurt vind je wel aangename plaatsjes terug voor een gezellige picknick.
- Het ontstaan en de bloei van de abdijen in onze streken kan helemaal gelinkt worden aan deze mooi gerestaureerde abdij. Dankzij een kindvriendelijke virtuele gids kan heel de abdij bezocht worden.

-
- Abdij gesticht in de 7de eeuw door Amandus of één van zijn volgelingen (idem dito voor de Sint-Baafsabdij)
 - In de 9de eeuw aanvallen door Noormannen; toch geen doodsvonnis betekend
 - Na de komst van de Noormannen werd de abdij bevoordeeld: kregen de gunst van de Graven van Vlaanderen => machtigste abdij van Gent
 - 16de eeuw: Beeldenstorm => ruïne => restauratie (bepaald nu nog het beeld van de abdijgebouwen)
 - Tijdens de Franse bezetting: afschaffing van de abdij (algemeen: religieuze orden werden afgeschaft) => geen abdij meer
 - In begin van de 19de eeuw werd de abdij een militaire kazerne (tot 1948)

Geraard de duivelsteen

- Geraard de Duivelstraat 1
9000 Gent
 - (09) 225 13.38
<http://arch.arch.be/gent.htm>
 - Kan niet worden bezocht
 - In dit gebouw is het Rijksarchief gevestigd.
Toegankelijke delen: leeszaal Rijksarchief
 - Niet toegankelijk voor rolstoelgebruikers
 - Er is niets voorzien om te eten, je bent wel zeer dichtbij het stadscentrum waar er veel etablissementen zijn.
 - Het Duivelsteen is een voorbeeld van een 13de-eeuwse feodale woonstede.
-

- Dateert uit de 13de eeuw
- Bouwheer was Gheeraert Vilain, bijgenaamd de Duivel; vandaar de naam
- Een voorbeeld van een woonst uit de feodale tijd:
 - o Er is gezorgd voor wooncomfort en luxe
 - o Bepaalde elementen van het gebouw zijn bedoeld voor verdediging: dikke muren, donjon, ...
- Kwam al in het begin van de 14de eeuw in de handen van Stad Gent
- Het gebouw kreeg verschillende functies: ridderverblijf, school, klooster, ...
- 1623: het werd een huis voor krankzinnigen en een deel werd gebruikt als gevangenis of tuchthuis
- Sedert 1904 is het Rijksarchief hier ondergebracht
- Aan een kant ligt een enkele meters diepe "tuin". Deze is gelaten op het oorspronkelijke stadsniveau.

Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieterskerk

- St. Pietersplein 9000 Gent
 - Niet van toepassing
 - Wordt vooral besproken in de Sint-Pietersabdij die ernaast is
 - Een 17de eeuwse barokke kerk
 - Toegankelijk voor rolstoelpatiënten
 - Geen mogelijk om te eten, maar we bevinden ons op enkele minuten van de Heuvelpoort waar we enkele broodwinkeltjes terugvinden.
 - Deze kerk is een typisch voorbeeld van een barokke kerk. Jammer is wel dat de oorspronkelijke beelden en kunstwerken verkocht zijn, en later vervangen door recentere exemplaren.
-

- De kerk dateert uit de 17de eeuw
- Is gebouwd op de funderingen van de vroegere Romaanse abdijkerk (volledig verwoest tijdens de godsdienstonlusten eind 16de eeuw)
- Tijdens de Franse overheersing: opslagplaats
- In 1810 opnieuw in gebruik als kerk
- De bouwstijl is beïnvloed door renaissancekerken uit Italië
- Veel van de kunstschaten zijn verkocht onder de Franse overheersing

Patershol

- Woonwijk in het centrum van de stad: Corduwaniestraat, Zeugsteeg, Vrouweboerenstraat, Hertogstraat, Plotersgracht, Lange Steenstraat, Kaatsspelplein, Rode Koningstraat
 - Niet van toepassing
 - Het Patershol is een wijk die veel wordt bezocht door toeristen door de specifieke charme en geschiedenis die het heeft.
 - De gezelligste – en residentiële – woonwijk in het stadcentrum van Gent
 - Moeilijk toegankelijk voor rolstoelgebruikers. De smalle straten zijn belegd met kasseien.
 - Het Patershol is bekend voor de lekkere en gezellige eethuisjes. Jammer genoeg zijn deze nogal duur.
 - Interessante wijk ivm leven en werken in de nieuwe tijd.
-

- Vóór 17de eeuw: wijk van de leertouwers (toen ploters genaamd; overblijfsel daarvan is de Plotersgracht)
- Vóór de industriële revolutie: chique huizen van de magistraten die werkten in het Gravensteen (bijvoorbeeld uit de Raad van Vlaanderen)
- Bij verandering van het Gravensteen van burcht naar fabriek werden de huisjes verbouwd tot kleine arbeiderswoningen
- Eind 19de eeuw: werd marginale buurt van Gent met veel armoede en prostitutie
- Sinds de laatste twintig jaar extreme herwaardering van de wijk; huizen zijn bijna niet meer te betalen.

BIJLAGE 2: LEERLINGENBUNDEL BIJ HET KWARTET

Overvoltooid

Verleiden

Geert:

werkbundel

Rugzak

Wat: Voor jullie op tocht vertrekken, krijgen jullie een rugzakje mee met tal van benodigdheden om de opdrachten uit te voeren.

Inhoud: Digitaal fototoestel (wees voorzichtig!), kompas, bal, stift, noodnummer, verbandkistje, kaart van Gent, verrekijker, krijt en werkbundel.

Hoe weten jullie wanneer er een opdracht aan een kaart verbonden is?

Wanneer jullie een sterretje terugvinden op de kwartetkaart, is er een opdracht te volbrengen. Er zijn ook enkele algemene opdrachten. Deze opdrachten dienen jullie doorheen de (volledige) tocht in het oog te houden. Jullie doen er goed aan de werkbundel voor het vertrek even door te lezen.

Fotograferen

Schetsen

Opdracht invullen

Spel

Ondervragen

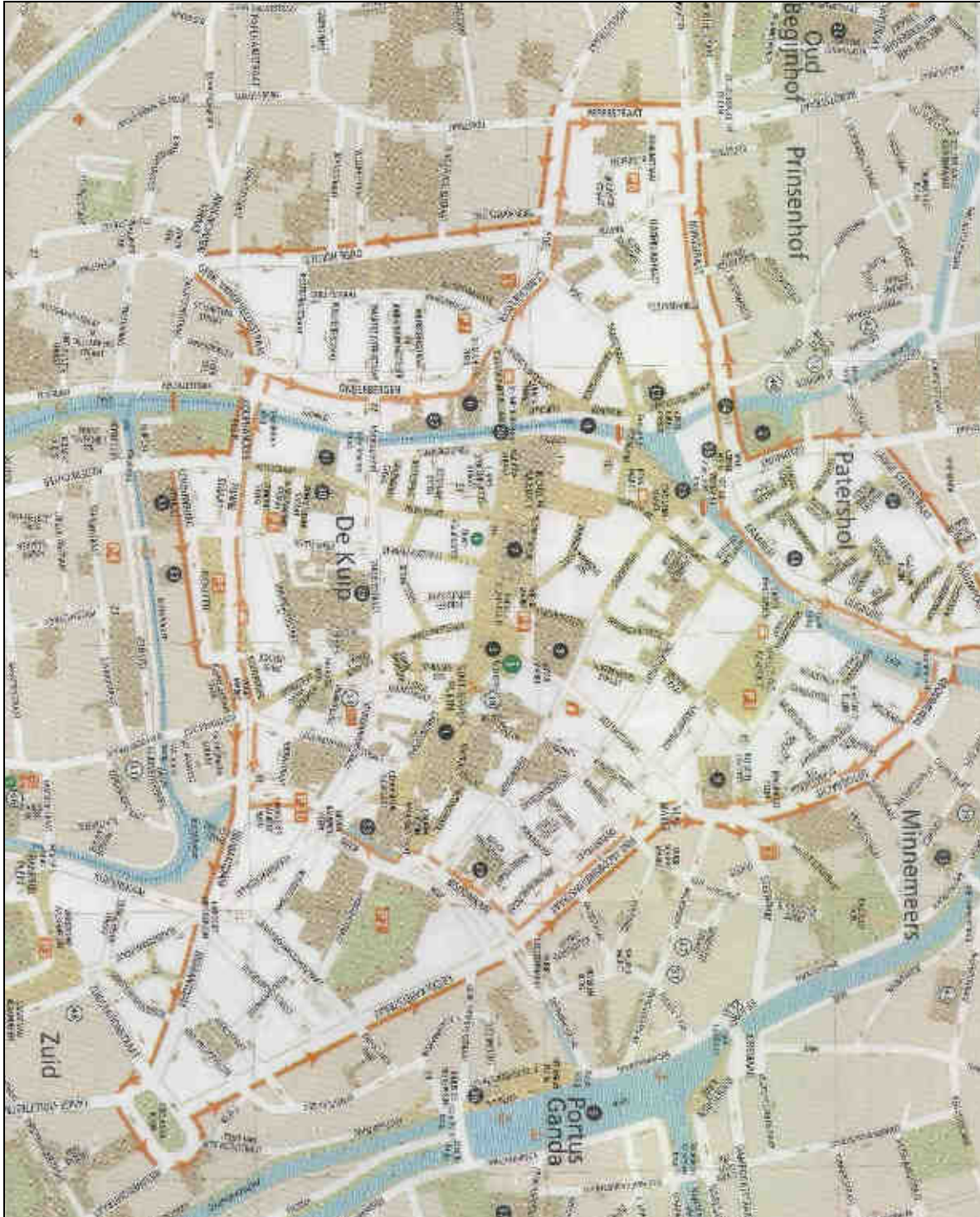
De Igemere

opdrachter

Algemene opdracht 1:

Markeer het parcours op kaart. Jullie vinden de kaart en stift in de rugzak.

Algemene opdracht 2:

Doorheen de tocht komen jullie verschillende monumenten (gebouwen) tegen. Wij hebben voor jullie enkele oude foto's (6) uit het archief gehaald. Jullie moeten de gebouwen benoemen. Wees dus aandachtig wanneer jullie op de kwartetkaarten een gebouw tegenkomen.

Plaats bij de prent de naam van het gebouw:

1.....

2.....

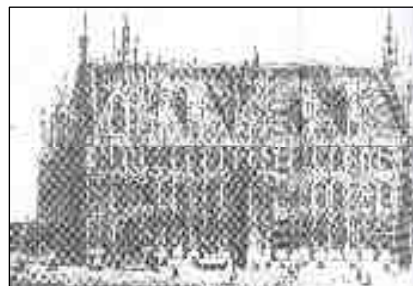
3.....

4.....

5.....

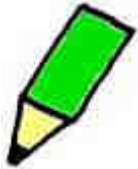
6.....

Algemene opdracht 3:

Wanneer jullie tocht ten einde is, moeten jullie de kaartjes (aan de hand van de kleuren) bij elkaar leggen. Aan elke kleur is er een thema verbonden. Jullie moeten dus per kleur een hoofdthema geven. Op deze manier krijgen jullie een duidelijke structuur in het Gentse verleden.

Algemene opdracht 4:

Hieronder wordt het verhaal verteld van de 'Mammelokker'. In Gent bevindt zich een afbeelding die het verhaal van de 'Mammelokker' toont.

Neem met jullie digitaal fototoestel een foto van deze scène.

Tip: Jullie vinden de afbeelding terug in de buurt van een blauw of bruin kaartje.

Mammelokker:

Het gebouw waar jullie het reliëf terugvinden is opgetrokken in 1741. Het was de ciperswoning die toegang gaf tot de stadsgevangenis (1742-1902).

Het reliëf illustreert een oude man die aan de borst zuigt van een jong meisje. Op het eerste zicht lijkt dit redelijk vulgair, maar er zit veel meer achter. De afgebeelde man is Cimon. Cimon was veroordeeld tot de hongersdood. Elke dag kreeg hij bezoek van zijn dochter die hem stiekem zoogde. Op deze manier redde ze haar vader van de hongersdood. Het woord 'mammen' is oud Vlaams voor 'borsten'. Het woord 'lokker' staat voor 'zuigen'. We kunnen ook verwijzen naar het Latijnse woord 'mammografie'.

Spracher

Opdracht 1: Sint-Baafskathedraal

Neem de stift uit jullie rugzak. Bekijk het gebouw goed. Schets de façade (de omtrek) van het gebouw.

A large, empty rectangular box with a thin black border, intended for drawing the outline of the cathedral's facade.

Neem eveneens jullie kompas en kijk in welke (wind)richting de ingang en het koor gericht staan vooraan in de kathedraal.

Windrichting:

Het onderstaande schilderij, een Gents altaarstuk, vind je terug in de Sint-Baafskathedraal. Jullie brengen er geen bezoek aan, maar we willen jullie dit meesterwerk niet onthouden. Probeer onderstaande meerkeuzevragen op te lossen aan de hand van informatie die je kan vinden in de kathedraal. Ook een rasechte Gentenaar kan nuttig zijn. Onderstreep de correcte antwoorden.

1

1- Titel van het schilderij:

- a) De komst van Jezus
- b) Het Lam Gods
- c) Het licht

2- Schilder:

- a) De gebroeders van Eyck
- b) Rembrandt
- c) Rubens
- d) Leonardo da Vinci

¹ http://www.statenvertaling.net/beeld/vaneyck_lamgods.jpg

3- Het schilderij is:

- a) Een houtsnede
- b) Een aquarel
- c) Een paneel bewerkt met olieverf

4- De herkomst van de titel van het werk:

- a) Het werk is genoemd naar het onderste middenpaneel. Daar lijkt een lam vereerd te worden door engelen, martelaren, profeten, apostelen,...
- b) Het werk verwijst naar de afdaling van de geest van Jezus op aarde. Jezus wil de mensen van hun zonden verlossen. Vrede is de ultieme boodschap.
- c) In het schilderij beschouwt men Jezus als het lam. Op deze manier wordt God weerspiegeld als de hoeder van zijn schapen.

5- Waar of niet waar:

In 1934 werden in Gent twee panelen ontvreemd. Met deze misdaad wou men de toenmalige bisschop afpersen. De ontvoerders lieten één van de panelen terugvinden om hun eis kracht bij te zetten. De wereldlijke en kerkelijke overheden gingen hier echter niet op in. Op zijn sterfbed bekende een Wetterse koster de diefstal. Hij was echter niet meer bij machte om de plaats bekend te maken. Het paneel met de Rechtvaardige Rechters blijft tot op vandaag onvindbaar en is tijdelijk vervangen door een kopie van Jef Vanderveken. Hij schilderde in het paneel voormalig koning Leopold III om aan te tonen dat het om een kopie gaat.

- a) Waar
- b) Niet waar

Opdracht 2: De Kouter

Op weekdays vind je er enkele terug, maar in het weekend is de hele Kouter ermee bezaaid. Op de grond vinden jullie enkele aanwijzingen die jullie helpen.

Wat vindt hier elk weekend plaats?

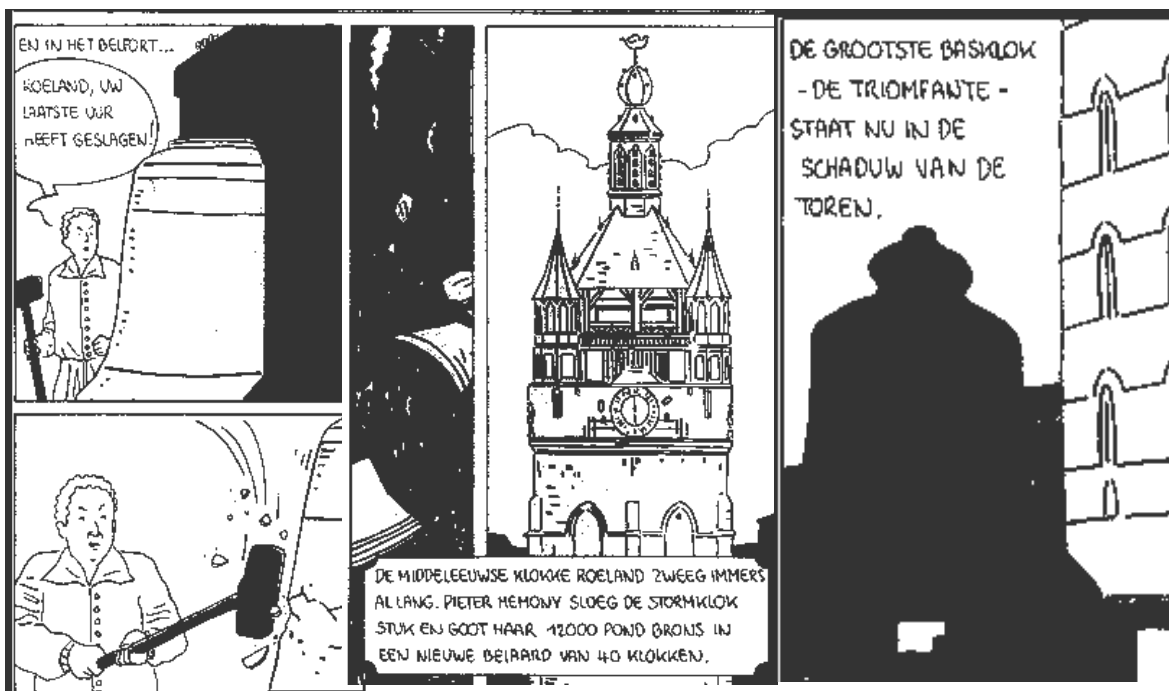

Opdracht 3: Belfort

Hieronder vinden jullie een stukje uit de Strip van Gent. Klokke Roeland barstte in 1914 tijdens het luiden. Sinds kort is de klok gerestaureerd. Jullie vinden de klok op het plein. Haal het fototoestel uit je rugzak en neem een foto.

Klokke Roeland" of De Grote Triumfante (1660)

2

Opdracht 4: De Achtersikkel

Neem opnieuw de stift uit jullie rugzak . Bekijk het gebouw goed.
Schets de façade (de omtrek) van het gebouw.

A large, empty rectangular box with a thin black border, intended for drawing the sketch of the building's facade.

Neem vervolgens jullie fototoestel en probeer een foto te trekken van
de top van de toren.

Opdracht 5: De Kleine sikkels

Jullie zijn aangekomen bij één van de eerste stenen huizen in Gent. In de boog (boven de dichtgemaakte ingang) prijkt nog altijd het wapenschild met de drie sikkels.

Neem jullie fototoestel en neem een foto van het wapenschild.

Ontwerp voor jullie groep een wapenschild (logo).

Tip: in een wapenschild herken je altijd een aantal karakteristieken van een familie (hier: jullie groep).

Opdracht 6: Het stadhuis

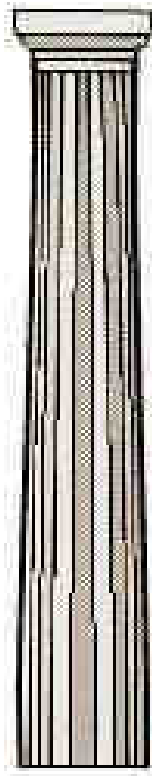
Het stadhuis van Gent is een juweeltje wat bouwstijlen betreft.

We vinden drie grote stijlen terug met name de Gotische, de Renaïssancïstische en de Classicïstische. Ga naar de Renaïssancïstische gevel die gekenmerkt wordt door de drie soorten zuilen.

Haal jullie fototoestel boven en fotografeer de drie soorten zuilen.

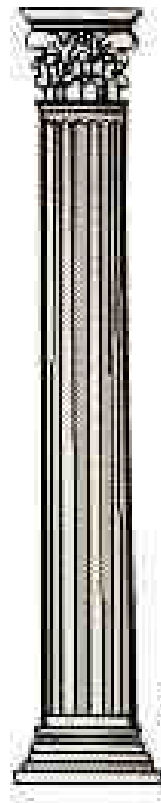
In welk tijdsvak hebben jullie deze zuilen eerder ontmoet?

D _____

I _____

C _____

³ <http://www.the-artfile.com/gallery/history/greek/columns1.jpg>

Opdracht 7: Borluutsteen

Neem de stift uit jullie rugzak. Bekijk het gebouw goed. Schets vervolgens de façade (de omtrek) van het gebouw.

Schets in het kader het wapenschild van de familie Borluut.
(Vergeet je verrekijker niet!).

A large, empty rectangular box with a thin black border, intended for the student to draw the sketch of the building's facade and the family coat of arms.

Opdracht 8: 't Spijker

't Spijker was een korenslagplaats. Hieronder vinden jullie een prent van een korenmeter. De korenmeter is voorzien van drie attributen: een korenmaat, afstrijkstok en een graanschep. Duid deze aan op de prent.

1 = _____

2 = _____

3 = _____

Wat is de functie van een korenmeter?

Opdracht 9: Patershol/Kaatsspelplein

Neem het balletje uit jullie rugzak. Hier mogen jullie het kaatsspel uittesten. Hieronder vinden jullie een korte handleiding (spelregels).

In de middeleeuwen werd het kloosterhof omgeven door een kloostergang voorzien van pilaren en rondbogen. De kloostergang had een schuin aflopend dak. De bal werd via dit dak in het spel gebracht. De bal werd met de blote hand naar elkaar toegespeeld. Wanneer de tegenpartij de bal door een opening van de kloostergang speelde, kreeg hij een punt. We kunnen dit spel dus beschouwen als de voorloper van het moderne tennis.

We beschikken echter niet over een klooster, dus passen we de spelregels aan. Teken op de grond een plein van 9m lang en 3m breed met het krijt dat je in je rugzakje vindt. Deel het plein in twee. Op elk deel nemen twee spelers plaats. De overigen zijn scheidsrechter. De scheidsrechter gooit de bal in het spel. De spelers kaatsen de bal (met de blote hand) naar de andere kant van het plein. Normaal mag de bal niet op de grond kaatsen, indien dit te moeilijk is, wordt er afgesproken dat de bal éénmaal mag kaatsen. Speel tot één van de twee ploegen vijf punten heeft behaald en zet vervolgens jullie tocht verder.

Neem enkele actiefoto's!

Opdracht 10: Het Gravensteen

Het Gravensteen heeft meerdere functies gehad:

- Grafelijke residentie (bestuurs - en administratieve functie)
- Rechtbank
- Katoenspinnerij (metaalconstructie-atelier)
- Toeristische trekpleister (museum)

Zoek drie echte Gentenaars en vraag hen naar de verschillende functies van het Gravensteen doorheen de geschiedenis. Geef telkens feedback op hun antwoorden. Hoeveel hadden ze er correct?

Neem enkele foto's tijdens de ondervragingen.

Opdracht 11: De Fluitspeler

Neem de stift uit jullie rugzak. Bekijk het gebouw goed. Schets de façade (de omtrek) van het gebouw.

A large, empty rectangular box with a thin black border, intended for the student to draw the outline of the building's facade.

Op de gevel vinden jullie allegorische⁴ voorstellingen van de vijf zintuigen. Benoem de verschillende afbeeldingen⁵ met het juiste zintuig.

1: _____

2: _____

3: _____

4: _____

5: _____

⁴ Allegorie = symbolische voorstelling van een idee of een ander abstract begrip

⁵ <http://users.pandora.be/gentmijnestad/paginas/kraanlei.htm>

BIJLAGE 3: LEERKRACHTENBUNDEL BIJ HET KWARTET

Overvloed

Verleden

Geert:

Leerkrachtenbundel

Wij hebben voor u historisch Gent samengevat in een veelzijdig kwartet. Dit kwartet is afgesteld op de leerplandoelstellingen van het leerplan ASO/TSO/KSO geschiedenis 2de graad. Het kwartet omvat twee zoektochten met bijhorende werkbundel, ideaal dus voor een klasuitstap. Leerlingen van de tweede graad secundair krijgen de kans om een kritische blik te werpen op het verleden van Gent.

Voor jongeren van 14 tot 16 jaar

Het kwartet, bestaande uit twee zoektochten, is op maat gemaakt voor jongeren van de tweede graad. De jongeren volbrengen, verdeeld in groepjes, zelfstandig de zoektochten. Er is dus geen sprake van een begeleidende leerkracht. Het spel is geschikt voor leerlingen uit de tweede graad, maar kan ook dienen als voorsmaakje of terugblik voor de leerlingen uit de eerste en de derde graad. Historisch Gent staat immers open voor iedereen.

Een dagje uit in Gent.

Een zoektocht duurt drie à drieënhalf uur. Als leerkracht moet je natuurlijk de tijd voor transport, uitleg, laatkomers,... nog meerekenen. Een zoektocht is ideaal voor een halve dag. Natuurlijk zou het zonde zijn om de resterende tijd niet in Gent door te brengen. Gent is immers een juweeltje wat historisch erfgoed betreft!

Kwartet: zoektochten + spelkaarten

Elke groep ontvangt een kwartet (pak van 29 kaarten – startkaart inbegrepen). Op de voorkant van de kaarten zie je een foto van de te bezoeken locatie met wat uitleg. Op de achterkant vind je de wegbeschrijving naar de volgende locatie. Op het einde van de rit heb je 28 locaties bezocht en heb je inzicht verworven in het Gentse verleden.

Instructies voor de leerkracht

Bij het vertrek worden de leerlingen in groepjes verdeeld (5tal leerlingen per groep). Grotere groepen zijn te vermijden omdat dan enkele leerlingen het voortouw nemen en de anderen slaafs volgen. Ze krijgen een kwartetspel mee en een rugzakje met daarin de benodigdheden om de bijhorende werkbundel in te vullen.

Wat zit allemaal in de rugzakjes? Een digitaal fototoestel, een kompas, een bal, een stift om de werkbundel mee in te vullen, het noodnummer met daarop het telefoonnummer van

de begeleidende leerkracht, een verbandkistje, een zandloper, een kaart van Gent, een verrekijker, krijt en de werkbundel.

Er zijn twee routes. Op deze manier is het mogelijk om twee groepen tegelijkertijd te laten vertrekken. Voor je de volgende twee groepen loslaat, is het aan te raden om minimaal vijf minuten te wachten.

De twee zoektochten beginnen en eindigen op hetzelfde punt. Beginpunt: Het Geeraard de Duivelsteen (B3) – Eindpunt: Beeld van Jacob van Artevelde (E2). Op deze manier hoeft de leerkracht de leerlingen niet op verschillende plaatsen te gaan opvissen.

geschiedenis 2de graad. De bedoeling is dat de jongeren autonoom en op een ontspannen manier historisch Gent ontdekken. De werkbundel, die ze eventueel kunnen meekrijgen, vormt een aanvulling op het kwartet. De werkbundel kan als controlemiddel dienen om te kijken of de leerlingen de zoektocht volledig hebben doorlopen.

De werkbundel is graadoverschrijdend. Leerlingen komen in contact met vaardigheden die ze in de eerste graad hebben geleerd. Elk kaartje dat een opdracht omvat, is voorzien van een sterretje. Op deze manier weten de leerlingen dat ze hun bundel moeten raadplegen. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen vijf soorten opdrachten aan de hand van vijf symbolen:

Fotograferen

Schetsen

Opdracht invullen

Spel

Ondervragen

We kozen voor het gebruik van afwisselende werkvormen om het geheel luchtig te houden en het aangenaam te maken. De leerlingen hoeven niet voortdurend te pennen, maar worden verplicht om rond te kijken. Zo leren ze echt kijken naar de stad in plaats van zich de hele tijd te moeten bezig houden met het invullen van ellenlange werkblaadjes.

Als leerkracht beschik je over een leerkrachtenbundel. Daarin vindt de leerkracht de correcte antwoorden terug op de vragen uit de werkbundel. Ook de twee routes die de leerlingen afstappen zijn daar in terug te vinden. De twee mogelijke wandelingen zijn op een kaart aangeduid zodat het gemakkelijk is om leerlingen bij eventuele problemen terug te vinden. Ze kunnen eveneens dienen als controlemiddel. De werkbundel is zowel in papier als gelamineerd verkrijgbaar (gelamineerde versies worden teruggegeven). De leerkracht kan hier kiezen, maar bij de niet-gelamineerde bundels wordt er wel een financiële bijdrage gevraagd voor de kopies. Als vakoverschrijdende opdracht kunnen de leerlingen, terug op school, een PowerPoint-presentatie maken van de dor hen gemaakte foto's. De leerkracht krijgt altijd een (papieren) leerkrachtenbundel mee naar huis.

Voorbeeld

Kwartet 1: Van Geeraard de Duivelsteen naar de Sint-Baafskathedraal

The image displays four cards from a 'Kwartet 1' set, arranged in a 2x2 grid. The top row (green border) contains 'Geeraard de Duivelsteen' and 'Waarheen?'. The bottom row (orange border) contains 'Sint-Baafskathedraal' and 'Waarheen?'. Each card features a compass rose, a map of the region, and a photograph of a historical site. The cards include text, a logo 'Economie Sociaal' or 'Economie Celliers', and a number 'B3' or 'A2'.

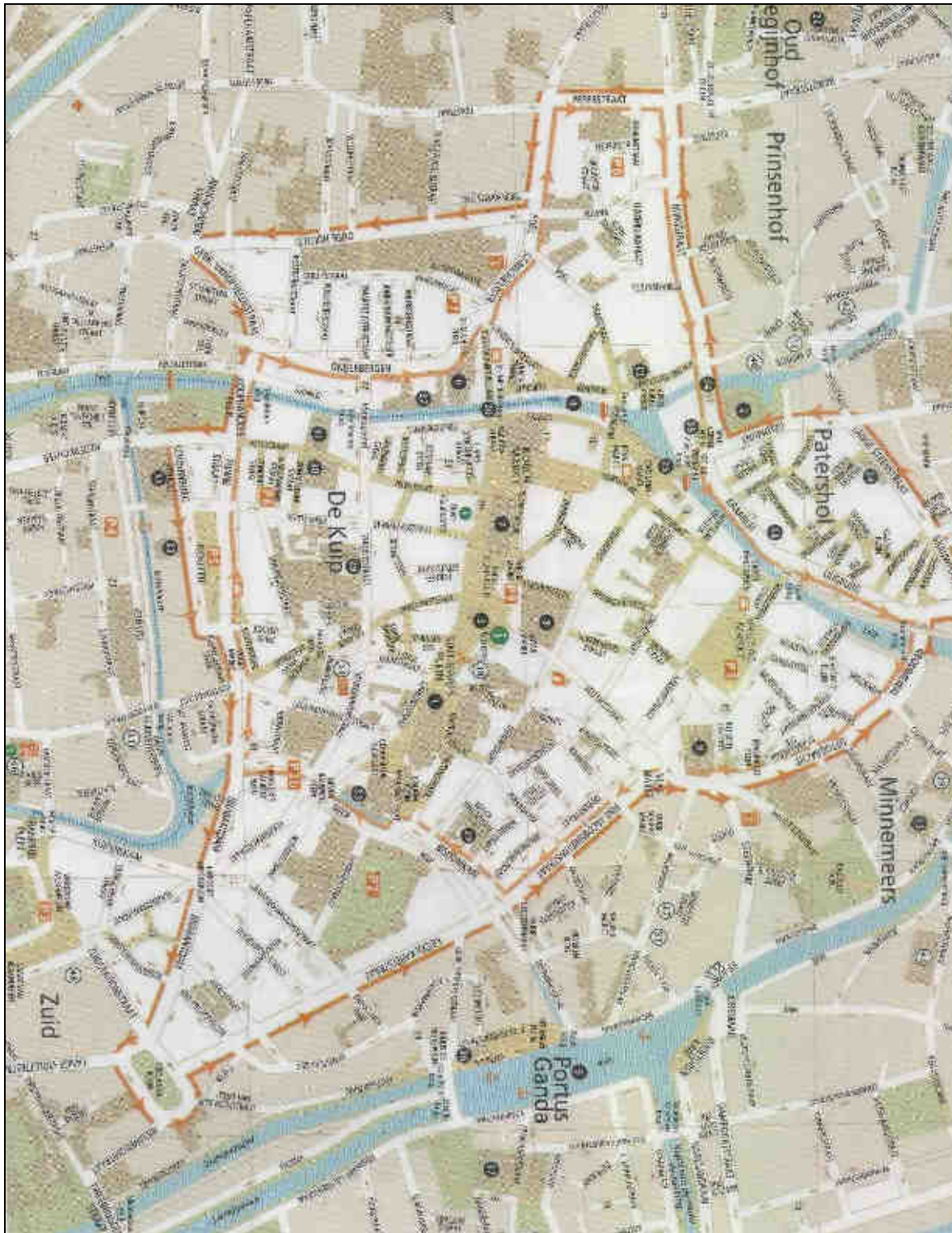
De lgeniere

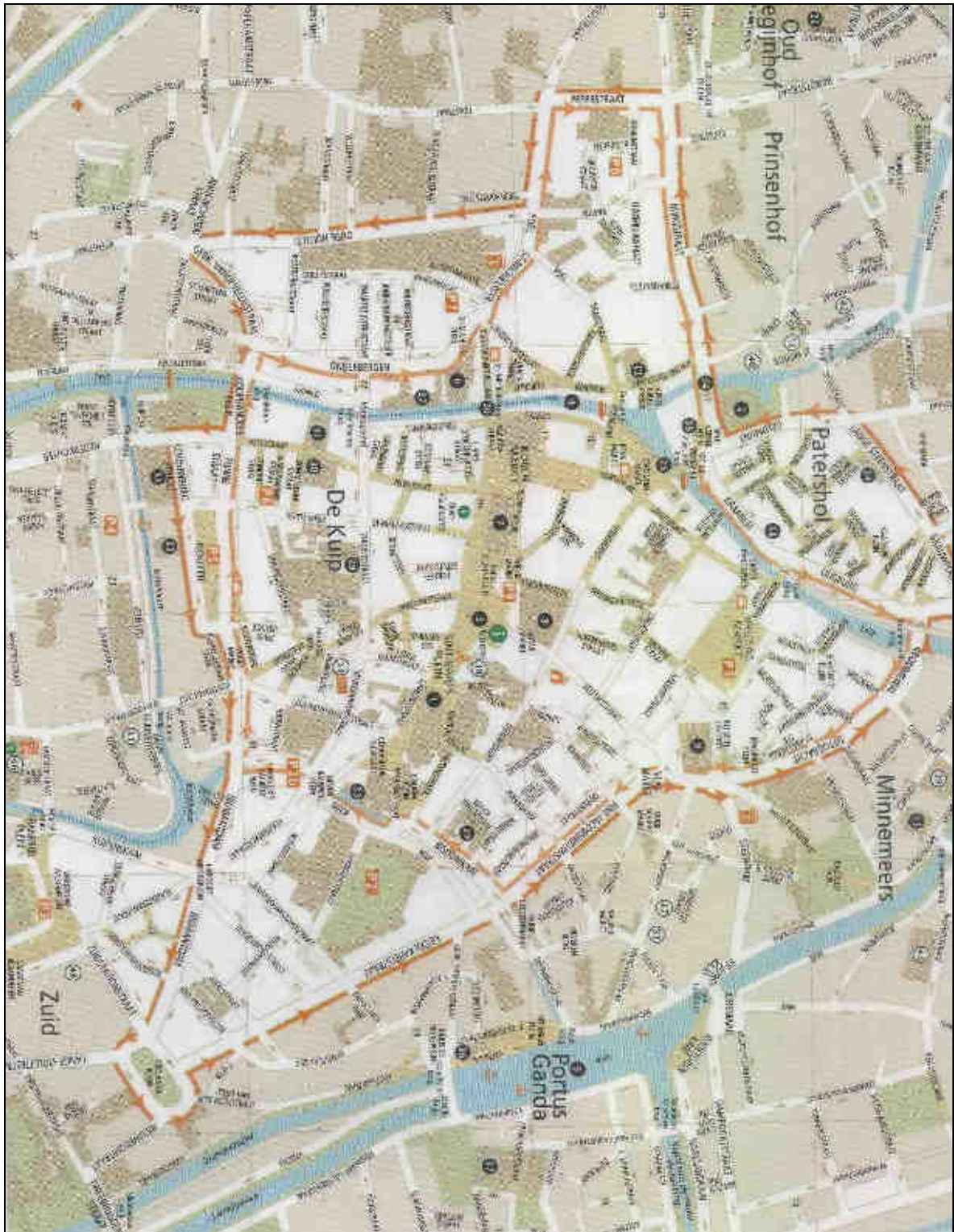
opdrachter

Algemene opdracht 1:

Markeer het parcours op kaart. Jullie vinden de kaart en stift in de rugzak.

Algemene opdracht 2:

Doorheen de tocht komen jullie verschillende monumenten (gebouwen) tegen. Wij hebben voor jullie enkele oude foto's (6) uit het archief gehaald. Jullie moeten de gebouwen benoemen. Wees dus aandachtig wanneer jullie op de kwartetkaarten een gebouw tegenkomen.

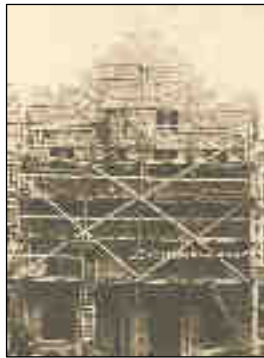
Plaats bij de prent de naam van het gebouw:

1. Achtersikkel

2. Geeraard de Duivelsteen

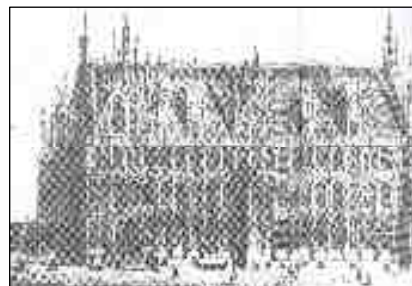
3. Borluut

4. Gravensteen

5. Groot Vleeshuis

6. Stadhuís

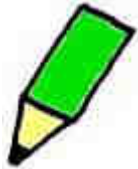

Algemene opdracht 3:

Wanneer jullie tocht ten einde is, moeten jullie de kaartjes (aan de hand van de kleuren) bijeenleggen. Aan elke kleur is er een thema verbonden. Jullie moeten dus per kleur een hoofdthema geven. Op deze manier krijgen jullie een duidelijke structuur in het Gentse verleden.

Bouwstijlen

Rijkdom in Gent

Wereldlijke macht

Handel

Werken in de stad

Straatnamen met een betekenis

Religieuze macht

Algemene opdracht 4:

Hieronder wordt het verhaal van de 'Mammelokker' verteld. In Gent bevindt zich een scène die het verhaal van de 'Mammelokker' toont.

Neem met jullie digitaal fototoestel een foto van deze afbeelding.

Tip: Jullie vinden de afbeelding terug in de buurt van een blauw of bruin kaartje.

Mammelokker:

Het gebouw waar jullie het reliëf terugvinden is opgetrokken in 1741. Het was de cipierswoning die toegang gaf tot de stadsgevangenis (1742-1902). Het reliëf illustreert een oude man die aan de borsten zuigt van een jong meisje. Op het eerste zicht lijkt dit redelijk vulgair, maar er zit veel meer achter. De afgebeelde man is Cimon. Cimon was veroordeeld tot de hongersdood. Elke dag kreeg hij bezoek van zijn dochter die hem stiekem zoogde. Op deze manier redde ze haar vader van de hongersdood. Het woord 'mammen' is oud Vlaams voor 'borsten'. Het woord 'lokker' staat voor 'zuigen'. We kunnen ook verwijzen naar het Latijnse woord 'mammografie'.

Spracher

Opdracht 1: Sint-Baafskathedraal

Neem de stift uit jullie rugzak . Bekijk het gebouw goed. Schets de contouren van het gebouw.

Neem eveneens jullie kompas en kijk in welke (wind)richting de ingang en het koor gericht staan vooraan in de kathedraal.

Windrichting: oosten

Het onderstaande schilderij, een Gents altaarstuk, vind je terug in de Sint-Baafskathedraal. Jullie brengen er geen bezoek aan, maar we willen jullie dit meesterwerk niet onthouden. Probeer onderstaande meerkeuzevragen op te lossen aan de hand van informatie die je kan vinden in de kathedraal. Ook een rasechte Gentenaar kan nuttig zijn. Onderstreep de correcte antwoorden.

1

1- Titel van het schilderij:

- a) De komst van Jezus
- b) Het Lam Gods
- c) Het licht

2- Schilder:

- a) De gebroeders van Eyck
- b) Rembrandt
- c) Rubens
- d) Leonardo da Vinci

¹ http://www.statenvertaling.net/beeld/vaneyck_lamgods.jpg

3- Het schilderij is:

- a) Een houtsnede
- b) Een aquarel
- c) Een paneel bewerkt met olieverf

4- De herkomst van de titel van het werk:

- a) Het werk is genoemd naar het onderste middenpaneel. Daar lijkt een lam vereerd te worden door engelen, martelaren, profeten, apostelen,...
- b) Het werk verwijst naar de afdaling van de geest van Jezus op aarde. Jezus wil de mensen van hun zonden verlossen. Vrede is de ultieme boodschap.
- c) In het schilderij beschouwt men Jezus als het lam. Op deze manier wordt God weerspiegeld als de hoeder van zijn schapen.

5- Waar of niet waar:

In 1934 werden in Gent twee panelen ontvreemd. Met deze misdaad wou men de toenmalige bisschop afpersen. De ontvoerders lieten één van de panelen terugvinden om hun eis kracht bij te zetten. De wereldlijke en kerkelijke overheden gingen hier echter niet op in. Op zijn sterfbed bekende een Wetterse koster de diefstal. Hij was echter niet meer bij machte om de plaats bekend te maken. Het paneel met de Rechtvaardige Rechters blijft tot op vandaag onvindbaar en is tijdelijk vervangen door een kopie van Jef Vanderveken. Hij schilderde in het paneel voormalig koning Leopold III om aan te tonen dat het om een kopie gaat.

- a) Waar
- b) Niet waar

Opdracht 2: De Kouter

Op weekdays vind je er enkele terug, maar in het weekend is de hele Kouter ermee bezaaid. Op de grond vinden jullie enkele aanwijzingen die jullie helpen.

Wat vindt hier elk weekend plaats?

Bloemenmarkt

Opdracht 3: Belfort

Hieronder vinden jullie een stukje uit de Strip van Gent. Klokke Roeland barstte in 1914 tijdens het luiden. Sinds kort is de klok gerestaureerd. Jullie vinden de klok op het plein. Haal het fototoestel uit je rugzak en neem een foto.

2

Opdracht 4: De Achtersikkel

Neem opnieuw de stift uit jullie rugzak. Bekijk het gebouw goed. Schets de façade (de omtrek) van het gebouw.

Neem vervolgens jullie fotoestel en probeer een foto te nemen van de top van de toren.

Opdracht 5: De Kleine sikkels

Jullie zijn aangekomen bij één van de eerste stenen huizen in Gent. In de boog (boven de dichtgemaakte ingang) prijkt nog altijd het wapenschild met de drie sikkels.

Neem jullie fototoestel en neem een foto van het wapenschild.

Ontwerp voor jullie groep een wapenschild (logo).

Tip: in een wapenschild herken je altijd een aantal karakteristieken van een familie (hier: jullie groep).

Opdracht 6: Het stadhuis

Het stadhuis van Gent is een juweeltje wat bouwstijlen betreft. We vinden drie grote stijlen terug met name de Gotische, de Renaissancistische en de Classicistische. Ga naar de Renaissancistische gevel die gekenmerkt wordt door de drie soorten zuilen.

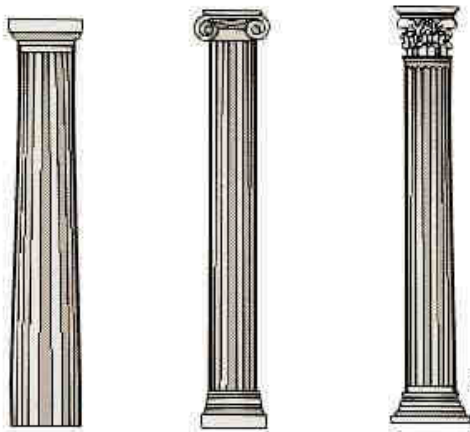
Haal jullie foto toestel boven en fotografeer de drie soorten zuilen.

In welk tijdsvak hebben jullie deze zuilen eerder ontmoet?

De Klassieke Oudheid

3

Dorisch - Ionisch - Corinthisch

³ <http://www.the-artfile.com/gallery/history/greek/columns1.jpg>

Opdracht 7: Borloutsteen

 Neem de stift uit jullie rugzak. Bekijk het gebouw goed. Schets vervolgens de façade (de omtrek) van het gebouw.

 Schets in het kader het wapenschild van de familie Borlout.
(Vergeet je verrekijker niet!)

Opdracht 8: 't Spijker

't Spijker was een korenopslagplaats. Hieronder vinden jullie een prent van een korenmeter. De korenmeter is voorzien van drie attributen: een korenmaat, afstrijkstok en een graanschep. Duid deze aan op de prent.

1 = Afstrijkstok

2 = Korenmaat

3 = Graanschep

Wat is de functie van een korenmeter?

Gewapend met korenmaat, afstrijkstok en een graanschep berekenden zij de afgeladen hoeveelheden. Dit moest immers heel nauwkeurig gebeuren!

Opdracht 9: Patershol/Kaatsspelplein

Neem het balletje uit jullie rugzak. Hier mogen jullie het kaatsspel uittesten. Hieronder vinden jullie een korte handleiding (spelregels).

In de middeleeuwen werd het kloosterhof omgeven door een kloostergang voorzien van pilaren en rondbogen. De kloostergang had een schuin aflopend dak. De bal werd via dit dak in het spel gebracht. De bal werd met de blote hand naar elkaar toegespeeld. Wanneer de tegenpartij de bal door een opening van de kloostergang speelde, kreeg hij een punt. We kunnen dit spel dus beschouwen als de voorloper van het moderne tennis.

We beschikken echter niet over een klooster, dus passen we de spelregels aan. Teken op de grond een plein van 9m lang en 3m breed met het krijt dat je in je rugzakje vindt. Deel het plein in twee. Op elk deel nemen twee spelers plaats. De overigen zijn scheidsrechter. De scheidsrechter gooit de bal in het spel. De spelers kaatsen de bal (met de blote hand) naar de andere kant van het plein. Normaal mag de bal niet op de grond kaatsen, indien dit te moeilijk is, wordt er afgesproken dat de bal éénmaal mag kaatsen. Speel tot één van de twee ploegen vijf punten heeft behaald en zet vervolgens jullie tocht verder.

Neem enkele actiefoto's!

Opdracht 10: Het Gravensteen

Het Gravensteen heeft meerdere functies gehad:

- Grafelijke residentie (bestuurs - en administratieve functie)
- Rechtbank
- Katoenspinnerij (metaalconstructie-atelier)
- Toeristische trekpleister (museum)

Zoek drie échte Gentenaars en vraag hen naar de verschillende functies van het Gravensteen doorheen de geschiedenis. Geef telkens feedback op hun antwoorden. Hoeveel hadden ze er correct?

Neem enkele foto's tijdens de ondervragingen.

Opdracht 11: De Fluitspeler

Neem de stift uit jullie rugzak. Bekijk het gebouw goed. Schets de façade (de omtrek) van het gebouw.

Op de gevel vinden jullie allegorische⁴ voorstellingen van de vijf zintuigen.
Benoem de verschillende afbeeldingen⁵ met het juiste zintuig.

1: Gehoor

2: Reuk

3: Smaak

4: Gezicht

5: Gevoel

⁴ Allegorie = symbolische voorstelling van een idee of een ander abstract begrip

⁵ <http://users.pandora.be/gentmijnestad/paginas/kraanlei.htm>

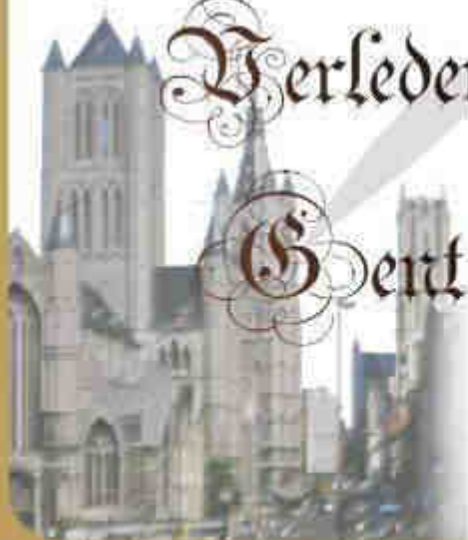
BIJLAGE 4: KAARTEN KWARTETSPEL TOCHT 1

start

Ontwistooïd

Verleden

Geit

Je bevindt je op de François Laurentbrug. Richt je naar het water en zoek de bijhorende kaart.

start

B3
Gheeraard de Duivelsteen

Deze burch uit de 13de eeuw is genoemd naar zijn bouwheer 'ridder Gheeraert Vilain', bijgenaamd de Duivel, naar aanleiding van zijn donkere huidskleur. Het Duivelsteen is een voorbeeld van een feodale woonstede: ondanks de luxe wijzen bepaalde elementen zoals de donjon op het verdedigingsaspect.

Rondom de 14de eeuw werd het Duivelsteen verkocht aan de stad, die er op zijn beurt tal van bestemmingen aan heeft gegeven: stapelplaats, gevangenis, brandweer... De tuin aan de westzijde is nog een stille getuige van het oorspronkelijke stadsniveau.

Sinds 1904 wordt het gebouw als rijksarchief gebruikt.

Domein:
Sociaal

Waarheen?

Rijk naar het water en loop er rechts langs. Neem de 1ste straat links (Maaseikstraat). Loop rechtdoor langs de kathedraal en stop op het Sint-Baafsplein. Neem de kaart met de kathedraal.

B3

Sint-Baafskathedraal **A2**

Oorspronkelijk stond hier een klein houten kerkje, gewijd aan de Johannes de Dooper. Het kerkje maakt in de 12de eeuw plaats voor een Romaanse, stenen kerk. Daarvan vinden we nog overblijfselen terug in de crypte (soort kelder).

Gent kon het zich in de 15de eeuw veroorloven een grotere kerk te laten bouwen door de economische groei. De Sint-Janskerk werd omgebouwd tot een gotisch meesterwerk. Kenmerkend voor deze stijl zijn de lichtbogen en steunberen, de hoge ramen met spitsbogen en een opvallende verticaliteit.

In de 16de eeuw werd de Sint-Baafsabdij gesloten. Het kapittel ging over naar de Sint-Janskerk, waar Sint-Bavo de nieuwe patroonheilige werd. Daarenboven werd Gent in de 16de eeuw een bisdom, waardoor de kerk een nieuwe functie kreeg: het werd een kathedraal.

Domein:
Religieus

1

Waarheen?

Kijk naar de kathedraal. Loop de straat (rechterkant) met op de hoek een boekenwinkel en op de andere hoek een hotel in. Loop rechtdoor tot je aankomt op een plein met een fontein. Op het plein bevindt zich een rood huisje. Sla links daarvan het steegje in (Borreputsteeg). Nu loop je op de eerste omwallingen van Gent, dit verklaart de bocht. Sla de eerste straat rechts in (Gouvernementstraat) en loop door tot op het kruispunt. Volg het transport naar rechts en loop na 70 m het plein op. Zoek de naam van het plein en de bijhorende buurt.

A2

Kouter **F3**

De naam 'kouter' is afgeleid van het Latijnse 'cultura', wat zoveel betekent als 'in cultuur gebrachte gronden'. In Gent verwijst de naam 'kouter' naar de akkercomplexen die net buiten de oudste stadsomwallingen lagen.

Gent baratte echter al snel uit haar voegen en deze akkergronden werden volgebouwd. Enkel dit plein bleef een open vlakte, die voor tal van toepassingen gebruikt werd.

Domein:
Economisch

2

Waarheen?

Loop over het plein en blij de tramsporen volgen (Zonnestraat) tot aan het water. Voor het water kruis je de Veldstraat en op je linkerkant zie je het oud gerechtshof. Loop tot op het midden van de brug. Deze brug is een stille getuige van het kloosterleven in Gent. Neem kaart G3.

F3

Recolettenklooster **G2**

In de 13de eeuw stichtte Franciscus van Assisi de Franciscanenorde. Deze bedelorde beleed een leven in volstrekte armoede.

De Recoletten, een afgesplitste orde van deze Franciscanen, streken in de 14de eeuw neer in Gent. Ze vestigden hun klooster aan het huidige Koophandelsplein. Na vele eeuwen van rustig leven werd het klooster ingesloten. Hierop verhuisden de recoletten naar de Oude Houtlei.

**Ermein:
Religieus**

Loop de brug over en sla rechts in. Loop langs het water tot aan de 2de brug. Ga de brug over en loop rechtdoor tot aan het 2de kruispunt met de Korte Meer en de Sint-Niklaasstraat. Neem de kaart met daarop het naambordje van de straat die je net doorgelopen hebt.

G2

Volderstraat **F1**

Een volder is een persoon die werkzaam is in de lakennijverheid. De volder staat in voor het vullen van het weefsel. Het doel van deze bewerking is om de vezels dichter in een te werken. Dit beroep is uitgestorven door de opkomst van de industrie.

Verschillende familienamen (bv. De Volder) en straatnamen herinneren aan dit beroep. Aangezien Gent het centrum vormde van de middeleeuwse lakennijverheid, is het niet toevallig dat deze grootstad over een volderstraat beschikt.

**Ermein:
Economisch**

Sla de Sint-Niklaasstraat in. Loop rechtdoor tot aan de Sint-Niklaaskerk en sla rechts af. Je hebt een prachtig uitzicht op de volgende kaart.

F1

Belfort

C2

Het Belfort staat symbool voor de stedelijke autonomie. Het was de bewaarplaats van de oorkonden en de vrijheden van de stad Gent. Daarenboven was het ook een verdedigingselement. Het Belfort deed dienst als uitkijktoren en beschikte over een alarmklok.

De bouw vond plaats in de loop van de 14de eeuw. Het wordt gekenmerkt door de gotische stijl.

De nieuwe stenen spits, gebaseerd op een 14de eeuwse ontwerp, werd in 1913 ingehuldigd op de Wereldtentoonstelling die toen plaatsvond in Gent.

Domein:
Sociaal
Economisch
Politiek

3

Waarheen?

Blijf aan de rechterkant van dit plein en loop rechtdoor, langs het belfort tot op het Sint-Baafsplein. Ga naar de fontein Richtje met je rug naar de Sint-Baafskathedraal en neem de volgende kaart.

C2

Lakenhalle

D1

In de Middeleeuwen vond de wol- en lakenhandel in Gent een onderkomen in de Lakenhalle. Alle lakens binnen een mijl vervaardigd, werden hier gekeurd en verkocht.

De bouwplannen voor dit gotische meesterwerk kregen vorm in het jaar 1425, maar werden aanvankelijk niet voltooid. Gent was immers over zijn hoogtepunt heen wat lakenhandel betrof.

De eigenlijke voltooiing, die bestond uit het bijbouwen van vier traveeën, vond plaats in 1903.

Domein:
Economisch

Waarheen?

Draai je terug om naar de Sint-Baafskathedraal. Loop er naartoe en neem de eerste straat links (Biezekapelstraat). Loop door tot aan het hek. Zoek de volgende kaart.

D1

De Achtersikkel **A4**

De Achtersikkel bestaat uit een geheel van 14de en 15de eeuwse gebouwen. Deze situeren zich rondom een binnenplein. De opening waardoor we naar binnen kijken, was vroeger dichtgebouwd. Het is echter de toren die onze aandacht vraagt. De top, die in de 16de eeuw werd bijgebouwd, is een voorbeeld van de Renaissancestijl, de typische Italiaanse bouwstijl. Vandaag de dag is hier het conservatorium gevestigd.

Doel:
Sociaal

Volg de straat, onder de steunbalken door en steek over. Kijk naar de straat waaruit je kwam en zoek de volgende kaart.

A4

De Kleine Sikkel **B2**

Dit gebouw dateert uit de 13de eeuw. Het behoorde toe aan de rijke familie 'vander Sikkelen'. In de boog (boven de dichtgemaakte ingang) prijkt nog altijd het wapenschild met de drie sikkels. Een stenen huis stond in de middeleeuwen symbool voor rijkdom. De kantelen bovenaan en de kalksteen zijn typische kenmerken voor de eerste stenen huizen. De Kleine sikkel is in Romaanse stijl opgetrokken.

Doel:
Sociaal

Neem ook kaartje G1. Jullie kennen dit ongetwijfeld al, maar een kleine opfrissing kan geen kwaad.

B2

Benedictijnenabdij

G1

De Benedictijnenorde leefde in navolging van de Regel van Benedictus van Nursia, waarbij 'ora et labora' (bidden + handarbeid) de belangrijkste pijlers vormden.

De Sint-Baafsabdij was een Benedictijnenklooster. Dit klooster werd in de 7de eeuw gesticht door Amandus, met als doel het gebied te kerstenen.

De abdij is genoemd naar Bwo, een kloosterling die heilig verklaard is. Het klooster werd afgebroken door Keizer Karel.

Locatie:
Religieus

Waarheen?

Om de hoek zie je drie identieke gevels (Zandberg). Neem de bijhorende kaart.

G1

De Zandberg

B4

De wijk nabij de Zandberg was bij de aanvang van de Nieuwe Tijd, 'the place to be' voor intellectuelen. Hier kwamen de eerste Gentse volgelingen van Luther samen om het protestantse geloof te belijden. Dit was echter van korte duur, want het lutheranisme werd niet aanvaard. Volgelingen werden als ketters beschouwd. Ze werden opgepakt, gemarteld en verbrand. De onderste geleding van de drie identieke gevels dateert nog uit deze tijd. Wie goed kijkt, vindt er het exacte bouwjaar terug.

Locatie:
Sociaal-
Ethisch

Waarheen?

Sta met je rug naar de gevels staan en stap de Hoogpoort af. Neem de eerste straat rechts (Bellfortstraat). Neem vervolgens de tweede straat links. Zoek de straatnaam en het daarbij horende kaartje.

B4

Kammerstraat

F4

De naam 'Kammerstraat' is afgeleid van 'cammer', wat letterlijk brouwer betekent, en niet van 'kam' zoals uit de foutieve Franse vertaling 'rue des peignes' zou blijken.

Domein:
Economisch

Waarheen?

Loop rechtdoor. Rechtover het eerste steegje op je linkerkant zie je het volgende kaartje in de hoogte verschijnen.

F4

Toreken

E1

Het Toreken werd opgetrokken in gotische stijl in het midden van de 18de eeuw. Dit merkwaardig torentje deed ongeveer 100 jaar dienst als het gildenhuis van de huidevetters.

In de gilden werden ervaring en kennis uitgewisseld. Leerlingen werden opgeleid tot vakman of "gezel". Aan het hoofd van de gilden stonden de meesters. Een gilde behartigde de belangen van de leden en bood hen bescherming. Daarenboven beschikte een gilde vaak over een alleenrecht, die hen de toelating gaf om als enige hun vak/beroep in de stad uit te oefenen. We kunnen spreken van een beginnend monopolie.

Domein:
Economisch

Waarheen?

Als het steegje (Serpentstraat) in, sla op het einde rechts af. In deze straat zie je een grote groene poort (nummer 22), ga hier even binnen. Loop door naar de linkerkant van de tuin. Dit gedeelte is nog van middeleeuws makelij. De gevel is een authentiek pronkstuk. Ga terug naar de straat en sla links af. Loop verder en sla het steegje (Werrégarenstraat) aan je linkerkant in. Opgepast, pas gevef! Ga op het einde van het steegje naar links en zoek de volgende kaart.

E1

Stadhuis

C1

Vanaf de 14de eeuw bestond het Gentse bestuur uit twee groepen: de schepenen van de Keure en de schepenen van de Gedele. Zij hielden zich respectievelijk bezig met het dagelijkse bestuur en erfenis- en voogdijkwestes. Tot voor 200 jaar was er echter nog geen sprake van een stadhuis. Het gebouw vervulde menig functie: het schepenhuis van de Keure, het schepenhuis van de Gedele, het hof van de Staten van Vlaanderen en de armenkamer.

Het Gentse stadhuis is een pareltje wat het aantal bouwstijlen betreft. In de 15de eeuw startte de bouw van het oudste gedeelte. Hierin overheerste de gotische bouwstijl. Na de Gentse opstand tegen Keizer Karel (1537) vielen de werken stil.

In de 16de eeuw werd het tweede deel gebouwd. In dit onderdeel komt de renaissancestijl duidelijk tot uiting.

Domein:
Sociaal
politiek

6

Waarheen?

Loop langs het stadhuis en sla rechtsaf. Je ziet het belfort voor je. Loop rechtdoor. Op de rechterkant zie je de Sint-Niklaaskerk. Loop over de parking en ga langs de rechterkant van de kerk. Je komt nu op de Korenmarkt. Zoek de twee gebouwen bij kaartje A1 en B1.

C1

Borluutsteen

A1

Dit herenhuis is gebouwd omstreeks 1175. Het huis beschikt over een sobere en eenvoudige Romaanse trapgevel met ezelsruggen op de treden. Door de sterk horizontale lijsten krijgt het huis een brede indruk.

Dit stenen huis of 'steen' is genoemd naar de eigenaar Jan Borluut. Deze man was in de 13de eeuw een gerenommeerd walhandelaar en vervulde bovendien een belangrijke rol in de Gentse politiek.

Domein:
Sociaal

7

Waarheen?

Heb je B1 ook gevonden? Richt je met je gezicht naar B1. Ga naar rechts en neem de eerste straat links (Hooiaard), loop door tot aan het water. Steek de brug niet over maar sla links af. Loop langs de huizen. Eén van de kaarten vind je terug op de linkerkant.

A1

Vrij huys, vrij erve

B1

Vroeger stond het bezitten van grond gelijk aan rijkdom. En rijkdom ging samen met macht. De grond was echter zo kostelijk, dat slechts enkelen deze bezaten.

Doordat de grond zo kostelijk was, werden mensen met een 'beetje' geld, verplicht om grond te pachten, huren. Daarop bouwden ze dan hun huis. Op deze manier beschikten ze over een vrij huis maar de grond was "onvrij".

De eigenaars van dit huis wilden heel graag aan de bewoners van de stad laten zien dat ze rijk waren, waardoor ze op hun gevel lieten beitelen: "Vrij huys, vrij erve". Met andere woorden: wij zijn heel rijk.

Doel:
Economisch

Waarheen?

Heb je A1 al gevonden?

Richt je met je gezicht naar B1, ga naar rechts en neem de eerste straat links (Hooiaard), loop door tot aan het water. Steek de brug niet over maar sla links af. Loop langs de huizen. Een van de kaarten vind je terug op de linkerkant.

B1

't Spijker

D2

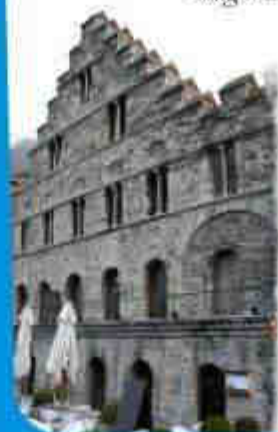
't Spijker of het Korenstapelhuis wordt beschouwd als de oudste trapgevel van België. De naam is afgeleid van het Latijnse woord "spicarium", wat letterlijk korenopslagplaats betekent.

Het gebouw opgetrokken in Romaanse stijl werd gebouwd in de 13de eeuw, toen de haven aan de Gravelen de Korenleitot volle bloeikwam.

Waarheen?

Loop verder tot aan de brug. Neem de trap en ga in het midden van de brug gaan staan. Kijk in de richting van waar je niet kwam. Tijd voor een volgend kaartje.

D2

Doel:
Economisch

8

Dominicanenklooster

G3

Het pand is een volledig gerestaureerd klooster toebehorende aan de Dominicanen.

In de loop van de 13de eeuw kreeg de Dominicanenorde dit gebouw toegewezen.

Daarvoor werd het gebouw aangewend als ziekenhuis het Utenhovenhospitaal.

De Dominicanenorde bestaat sinds 1216. Deze bedelorde werd gekenmerkt door hoog intellectueel, grondige studie, interesse in de stedelijke samenleving.

Dominicanen worden vaak in verband gebracht met de Inquisitie. Pauselijke inquisiteurs waren vaak afkomstig uit de orde der Dominicanen. Zij stonden in voor het vooronderzoek bij kettenvervolging.

Domein:
Religieus

Waarheen?

Blijf opnieuw in de richting van waar je kwam. Steek de brug over, ga naar beneden en loop langs het water verder. Nu loop je naar de overkant van daarnet. Zoek na even wandelen de volgende kaart.

G3

Huis van de Onvrije schippers

D4

Schuin tegenover het gildenhuis van de Vrije schippers (hun rivalen), lieten de Onvrije Schippers in 1440 hun vergaderhuis bouwen. Het gebouw omvat tal van barokke elementen waaronder sierelementen zoals leeuwenkoppen, dolfijnen, voluten met bladerwerk, (enkele gingen verloren bij de restauratie in 1974) ...

De top is afgewerkt met een vergulde windwijzer in de vorm van een karveel, een soort schip.

De Vrije Schippers hadden het recht verworven om het hele Graafschap Vlaanderen evenals de Gentse binnenwateren te bevaaren. De Onvrije Schippers daarentegen waren verplicht op de binnenwateren hun vracht over te laden op schepen van de Vrije Schippersgilde, waardoor hun werkterrein heel beperkt bleef. Dit monopolie werd slecht op het einde van de 18de eeuw opgeheven.

Domein:
Sociaal-
Economisch

Waarheen?

Blijf langs het water lopen en ga rechtdoor. Je komt voorbij het Designmuseum (Jan Breydelstraat). Blijf rechtdoor lopen, steek het kruispunt over. Volg de bocht mee naar links (na 150m) en sla de straat in met de naam van kaartje C4.

D4

Prinsenhof

C4

Vandaag bestaat het Prinsenhof uit slechts één straat, maar oorspronkelijk was het een grafelijke residentie.

Het was één van de mooiste woonsten van de stad. In het midden van de 14de eeuw werd het eigendom van Lodewijk van Maele. Het werd verbouwd tot grafelijke verblijfplaats ter vervanging van het kille Cravensteen. Het bleef enig tijd een grafelijke residentie. Men beweert dat Keizer Karel hier op 24 februari 1500 zou geboren zijn. Tastbare bewijzen zijn er echter niet. Het Prinselijk hof Ter Walle was een plaats van rijkdom; er waren prachtige gebouwen, siertuinen om te ontspannen, een dierentuin met leeuwen, ... Het merendeel ging verloren in de 19de eeuw.

**Domein:
Politiek**

STAD GENT
PRINSENHOF

Waarheen?

Blijf de straat volgen tot op het pleintje, waar je het standbeeld van Keizer Karel terugvindt. Je verlaat het pleintje via het Zilverhof, rechtsachter het standbeeld. Loop rechtdoor en ga de brug over. Sla onmiddellijk recht in (langs het water). Sla op het einde links af. Loop rechtdoor tot het Caermersklooster. Sla het steegje er net voor in. Op het einde ga je naar links. Ga na 60 meter opnieuw naar links. Volg de straat en sla nogmaals links af. Zoek de bijhorende kaart (Kaatsspellein).

C4

Patershof

G4

In oorsprong was het Patershof een grafelijk militair gebied, toebehorend aan de graven van Vlaanderen. Op het einde van de 13de eeuw vestigden de Karmelieten (een bedelorde) zich in het Caermersklooster.

In de 13de eeuw vestigde de Raad van Vlaanderen zich in het Cravensteen. Dit bracht een toeloop van magistraten met zich mee en maakte zo het Patershof tot een voornamelijk buurt.

Het Cravensteen verloor echter zijn bestuursfunctie. De industrialisatie stond aan de deur en zorgde ervoor dat het Patershof transformeerde van een patriciërsbuurt naar een arbeiderswijk.

De brede panden werden gesloopt of opgedeeld in meerdere kleine woningeenheden. Een nieuw beeld was geboren.

**Domein:
Religieus**

9

Waarheen?

Op het Kaatsspellein zie je een wapenschild met de tekst: Vita Brevis. Loop hieronder door en zoek het bijhorende kaartje.

G4

Plotersgracht

E4

De naam 'Plotersgracht' verwijst naar ambachtslui die hun oorsprong vinden in de Late Middeleeuwen, namelijk de ploters. De ploters - die zich gevestigd hadden in het Patershol - waren werkzaam in de leerbewerking. Zij moesten het schapevvel ontdoen van de wol. De leertouwers vervulden eveneens een functie in de leerbewerking. Zij bewerkten het leer nadat het gelooid was.

Een van de basisvoorwaarden om aan leerbewerking te doen, was de aanwezigheid van stromend water. Bijgevolg gingen de ploters zich verenigen rondom een waterloop: De (Witte) Leertouwersgracht, die later, naar aanleiding van hun ambacht, de naam Plotersgracht verkreeg.

Domein:
Economisch

Waarheen?

Keer terug van waar je kwam, maar in plaats van het steegje richting Caemersklooster in te slaan, loop je recht door. Ga nog even verder en sla de Haringsteeg in. Ga op het einde van het steegje naar links. Steek de straat over tot aan de ingang van het volgend kaartje (Burcht).

E4

Gravensteen

C3

Oorspronkelijk was het Gravensteen een houten constructie. Rond het jaar 1000 werd het een stenen gebouw. Het geheel werd vernield door een helse brand. Filip van den Elzas bouwde het terug op, met als functie de verdediging van Gent. Het Gravensteen werd het symbool van de grafelijke macht.

Later verhuisden de graven naar het Hof ter Walle (Prinsenhof), maar de bestuursfunctie bleef in het Gravensteen. Wat later vestigde men de rechtbank in het Gravensteen. Ten tijde van de Oostenrijkers (eind 18de eeuw) werd het Gravensteen volledig verlaten. Een rijke man kocht het en richtte er een katweenspinnerij op. Na de bloeiperiode van de Industriële Revolutie verhuisde de industrie naar de stadsmid. Langzaam maar zeker raakte de burcht in verval. In de 20ste eeuw kocht de stad het op en maakte het opnieuw toegankelijk voor het publiek.

Domein:
Sociaal
Cultiek

10

Waarheen?

Stel je met je rug naar de ingang van de burcht. Loop de tweede straat in (beginnen te tellen langs rechts). Steek het houten brugge over. Sla rechts af, zoek de bijhorende kaart. Loop het gebouw even door en keer terug naar de brug van waar je kwam.

C3

Groot Vleeshuis

D3

De bouwactiviteiten werden aangevat in de loop van de 15de eeuw. Een vleeshuis was een overdekte marktplaats die toeliet de versheid en de kwaliteit van het vlees te controleren.

De penshuisjes werden opgetrokken tegen de zuidoost gevel in het midden van de 16de eeuw. Om hygiënische redenen werd de verkoop van ingewanden, darmen en ander slachtafval in deze afzonderlijke winkeltjes georganiseerd. Dit was het enige vloes dat de armen zich in die tijd konden veroorloven.

De noordoost gevel ligt aan de kruising van de Leie en de Lieve. Om de goederen op de markt aan de zuidoost kant te brengen, waren er kanaaltjes gegraven onder het vleeshuis. De bogen onderaan het gebouw zijn dan nog steeds de getuigen van.

Doel:
Economisch

Waarheen?

Steek de brug opnieuw over en sla de 2de straat rechts in. Neem het kaartje met het raambordje van de straat die je net ingelopen bent.

D3

Kraanlei

F2

Op de kade van de Kraanlei, gelegen aan de Leie, stond vroeger een pseudo-kraan. Vandaar de naam Kraanlei.

Deze kraan diende om de grote tonnen wijn van de boten te hijsen en aan land te brengen.

Goede wijn moet immers altijd voorzichtig behandeld worden. De ton moet altijd in dezelfde positie blijven staan. Op deze manier wil men voorkomen dat het bezinksel doorheen de wijn zweeft.

Doel:
Economisch

Waarheen?

Je loopt langs het water. Neem kaartje E3 en A3. Je komt beide gebouwen tegen.

F2

Huis van Alijn

E3

Het ontstaan van het Kinderen Aljnsgodshuis komt voort uit een vete tussen de patriciersfamilies Rijn en Alijn. Na een laffe moord, was men bereid genade te schenken aan de familie Rijn indien zij een godshuis en een kapel zouden stichten. In het hospitaal werd een onderkomen geschonken aan arme lieden en werden alle werken van christelijke barmhartigheid beoefend. In de 16de eeuw schonk het hospitaal onderdak aan oude vrouwen. In de loop van de 18de eeuw ging men spreken over de zogenaamde "beluiken". Arme arbeiders en hun gezinnen werden ondergebracht in deze beluiken, waar een minimum aan hygiëne en comfort heerste.

Ermein:
Sociaal-
Ethisch
Religieus

Waarheen?

Loop nog even door en je komt
A3 vasten zeker tegen!

E3

Fluitspeler

A3

Deze merkwaardige gevel krijgt een speciaal plaatsje in het Gentse stadsbeeld. Het kwam tot stand op het eind van de 18de eeuw. Officieel heet het pand "Den vliegende hert", maar de Gentenaars kennen het beter onder de naam "De Fluitspeler". Dit komt doordat er op de geveltop een fluitspeler staat. De gevel weerspiegelt prachtig de barokke bouwstijl. De reliëfs op de gevel zijn allegorische voorstellingen van de vijf zintuigen. Ook staat de gevel symbool voor de keuze tussen goed en kwaad.

Ermein:
Sociaal

11

Waarheen?

Loop de eerste brug over, op je
rechterkant en loop recht door. In de
verte zie je het laatste kaartje
verschijnen.

A3

Jacob van Artevelde

E2

Waar aanleiding van de 100-jarige Oorlog (1337-1453) tussen Engeland en Frankrijk werd de wollevering vanuit Engeland richting Gent stopgezet. Gent stond toen immers onder Frans gezag. Dit bracht grote gevolgen met zich mee. De lakenindustrie (een mono-industrie) viel stil met als gevolg een forse stijging van de werkloosheid. De sociale tegenstellingen namen hierdoor sterk toe. Jacob van Artevelde sloot een pact met de Engelse koning. Gent zwoer trouw aan de Engelse kroon waarvoor opnieuw wol werd geleverd. De bloei was echter van korte duur. Artevelde werd in 1382 vermoord.

**Algemeen-
Sociaal-
Economisch
Context**

E2

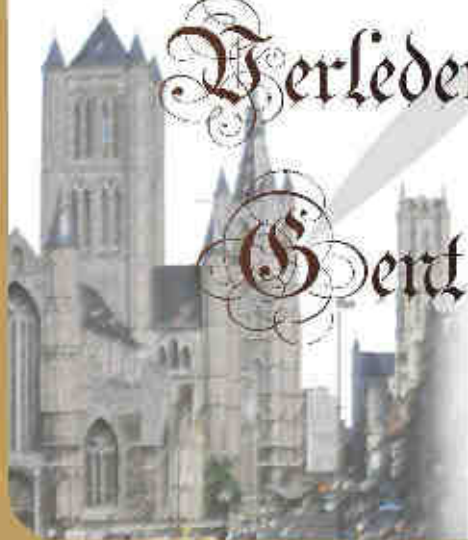
BIJLAGE 5: KAARTEN KWARTETSPEL TOCHT 2

start

Onvoltooid

Verleden

Gerst

Je bevindt je op de François Laurentbrug. Richt je naar het water en zoek de bijhorende kaart.

start

B3
Geeraard de Duivelsteen

Deze burch uit de 13de eeuw is genoemd naar zijn bouwheer ridder C(heeraert) Vilain, bijgenaamd de Duivel, naar aanleiding van zijn donkere huidskleur. Het Duivelsteen is een voorbeeld van een feudale woonstede: ondanks de luxe wijzen bepaalde elementen zoals de donjon op het verdedigingsaspect.

Rondom de 14de eeuw werd het Duivelsteen verkocht aan de stad, die er op zijn beurt tal van bestemmingen aan heeft gegeven: stapelplaats, gevangenis, brandweer... De tuin aan de westzijde is nog een stille getuige van het oorspronkelijke stadsniveau.

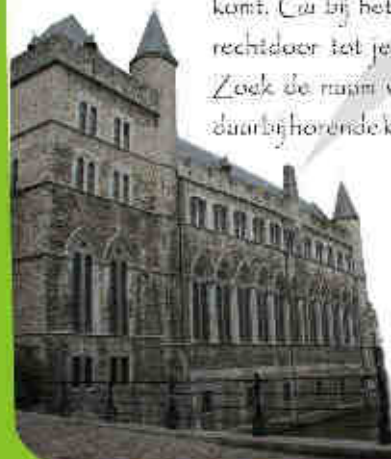
Sinds 1904 wordt het gebouw als rijksarchief gebruikt.

Domein:
Sociaal

Waarheen?

Neem plaats in het midden van de brug (bij het raambordje) en keer je met je rug naar het water. Loop rechtdoor tot je opnieuw aan water komt. Ga bij het water rechtsaf. Ga rechtdoor tot je op een plein komt. Zoek de naam van het plein en het daarbij horende kaartje.

B3

Kouter

F3

De naam 'kouter' is afgeleid van het Latijnse 'cultura', wat zoveel betekent als 'in-cultuur gebrachte gronden'. In Gent verwijst de naam 'kouter' naar de akkercomplexen die net buiten de oudste stadsomwalling lagen.

Gent barste echter al snel uit haar voegen en deze akkergronden werden volgebouwd. Enkel dit plein bleef een open vlakke, die voor tal van toepassingen gebinkt werd.

Domein:
Economisch

Waarheen?

Loop over het plein en blij de transporten volgen (Zaunestraat) tot aan het water. Voor het water kruis je de Velastraat en op je linker kant zie je het oud gerichtshof. Loop tot op het midden van de brug. Deze brug is een stille getuige van het kloosteleven in Gent. Neem kaart G2.

F3

Recolettenklooster

G2

In de 13de eeuw stichtte Franciscus van Assisi de Franciscanenorde. Deze bedelorde beleed een leven in volstrekte armoede.

De Recoletten, een afgesplitste orde van deze Franciscanen, streken in de 14de eeuw naar in Gent. Ze vestigden hun klooster aan het huidige Koophandelsplein. Na vele eeuwen van rustig leven werd het klooster ingenomen. Hierop verhuisden de recoletten naar de Oude Houtlei.

Domein:
Religieus

Waarheen?

Loop de brug over en sla rechts in. Loop langs het water tot aan de 2de brug. Ga de brug over en loop rechtdoor tot aan het 2de kruispunt met de Korte Meer en de Sint-Niklaasstraat. Neem de kaart met daarop het raambordje van de straat die je net doorgelopen hebt.

G2

Volderstraat

F1

Een volder is een persoon die werkzaam is in de lakennijverheid. De volder staat in voor het vallen van het weefsel. Het doel van deze bewerking is om de vezels dichter in een te werken. Dit beroep is uitgestorven door de opkomst van de industrie. Verschillende familienamen (bv. De Volder) en straatnamen herinneren aan dit beroep. Aangezien Gent het centrum vormde van de middeleeuwse lakennijverheid, is het niet toevallig dat deze grootstad over een volderstraat beschikt.

Domein:
Economisch

Waarheen?

Sluit de Sint-Niklaasstraat in. Loop deze door en ga op het einde van de straat naar links. Na 30m kom je op de Korenmarkt. Zoek de twee gebouwen bij kaartjes A1 en B1.

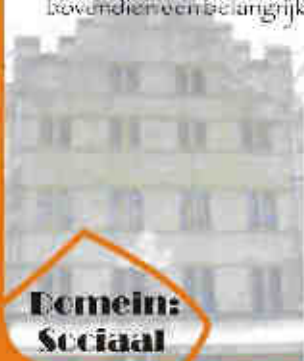

F1

Borluutsteen

A1

Dit herenhuis is gebouwd omstreeks 1175. Het huis beschikt over een sobere en eenvoudige Romaanse trapgevel met ezelsruggen op de traden. Door de sterk horizontale lijsten krijgt het huis een brede indruk. Dit stenen huis of 'steen' is genoemd naar de eigenaar Jan Borluut. Deze man was in de 13de eeuw een gerenommeerd wolhandelaar en vervulde bovendien een belangrijke rol in de Gentse politiek.

Domein:
Sociaal

Waarheen?

Heb je B1 ook gevonden? Richt je met je gezicht naar B1. Ga naar rechts en neem de eerste straat links (Hooiaard), loop door tot aan het water. Steek de brug niet over maar sla links af. Loop langs de huizen. Eén van de kaarten vind je terug op de linkerkant.

A1

Vrij huys, vrij erve

B1

Vroeger stond het bezitten van grond gelijk aan rijkdom. En rijkdom ging samen met macht. De grond was echter zo kostelijk, dat slechts enkelen deze bezaten.

Doordat de grond zo kostelijk was, werden mensen met een 'beetje' geld, verplicht om grond te pachten, huren. Daarop bouwden ze dan hun huis. Op deze manier beschikten ze over een vrij huis maar de grond was "onvrij".

De eigenaars van dit huis wilden heel graag aan de bewoners van de stad laten zien dat ze rijk waren, waardoor ze op hun gevel lieten beitelen: 'Vrij huys, vrij erve'. Met andere woorden: wij zijn heel rijk.

Thema:
Economisch

Waarheen?

Heb je A1 al gevonden?

Richt je met je gezicht naar B1, ga naar rechts en neem de eerste straat links (Hooisaard), loop door tot aan het water. Steek de brug niet over maar sla linksaf. Loop langs de huizen. Een van de kaarten vind je terug op de linkerkaart.

B1

Spijker

D2

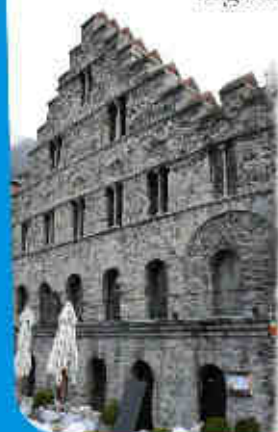
It Spijker of het Korenstapelhuis wordt beschouwd als de oudste trapgevel van België. De naam is afgeleid van het Latijnse woord "spicanum", wat letterlijk korenoeslagplaats betekent.

Het gebouw opgetrokken in Romaanse stijl werd gebouwd in de 13de eeuw, toen de haven aan de Graslei en de Korenlei tot volle bloei kwam.

Waarheen?

Loop verder tot aan de brug. Noem de trap en ga in het midden van de brug gaan staan. Kijk in de richting van waar je niet kwam. Tijd voor een volgend kaartje.

D2

Thema:
Economisch

8

Dominicanenklooster

G3

Het pand is een volledig gerestaureerd klooster toebehorende aan de Dominicanen.

In de loop van de 15de eeuw kreeg de Dominicanenorde dit gebouw toegewezen.

Daarvoor werd het gebouw aangewend als ziekenhuis het Altenbovenhospitaal.

De Dominicanenorde bestaat sinds 1216. Deze bedelorde werd gekenmerkt door hoog intellectueel, grondige studie, interesse in de stedelijke samenleving...

Dominicanen werden vaak in verband gebracht met de Inquisitie. Pauselijke inquisiteurs waren vaak afkomstig uit de orde der Dominicanen. Zij stonden in voor het vooronderzoek bij lettervervolging.

Thema:
Religieus

Waarheen?

Blijf opnieuw in de richting van waar je kwam. Steek de brug over, ga naar beneden en loop langs het water verder. Nu loop je aan de overkant van daarnet. Zoek nu even wandelen de volgende kaart.

G3

Huis van de Onvrije schippers

D4

Schuin tegenover het gildenhuis van de Vrije schippers (hun rivalen), lieten de Onvrije Schippers in 1440 hun vergaderhuis bouwen. Het gebouw omvat tal van barokke elementen waaronder siercolommen zoals leeuwenkoppen, dolfijnen, voluten met bladerwerk, (enkele gingen verloren bij de restauratie in 1974) ... De top is afgewerkt met een vergulde windwijzer in de vorm van een kameel, een soortschip.

De Vrije Schippers hadden het recht verwoeven om het hele Gewest Vlaanderen evenals de Gentse binnenwateren te bewaren. De Onvrije Schippers daarentegen waren verplicht op de binnenwateren hun vracht over te laden op schepen van de Vrije Schippersgilde, waardoor hun werkterrein heel beperkt bleef. Dit monopolie werd slecht op het einde van de 16de eeuw opgeheven.

Thema:
Sociaal-
Economisch

Waarheen?

Blijf langs het water lopen en ga rechtdoor. Je komt voorbij het Designmuseum (Jan Breydelstraat). Blijf rechtdoor lopen, steek het kruispunt over. Volg de bocht mee naar links (na 150m) en sla de straat in met de naam van kwartje C4.

D4

Prinsenhof

C4

Vandaag bestaat het Prinsenhof uit slechts één straat, maar oorspronkelijk was het een grafelijke residentie.

Het was één van de mooiste woonstraten van de stad. In het midden van de 14de eeuw werd het eigendom van Lodewijk van Maelo. Het werd verbouwd tot grafelijke verblijfplaats ter vervanging van het kille Gravensteen. Het bleef enig tijd een grafelijke residentie. Men beweert dat Keizer Karel hier op 24 februari 1500 zou geboren zijn. Tustbare bewijzen zijn er echter niet. Het Prinselijk hof Ter Walle was een plaats van rijkdom: er waren prachtige gebouwen, siertuinen om te ontspannen, een dierentuin met leeuwens... Het meersceel ging verloren in de 19de eeuw.

Comen:
Relitiek

STAD GENT
PRINSENHOF

Waarheen?

Blijf de straat volgen tot op het pleintje waar je het standbeeld van Keizer Karel terugvindt. Je verlaat het pleintje via het Zilverhof, rechtsachter het standbeeld. Loop rechtdoor en ga de brug over. Sla onmiddellijk recht in Janga het water. Sla op het einde links af. Loop rechtdoor tot het Caormersklooster. Sla het steegje er niet voor in. Op het einde ga je naar links. Ga na 60 meter opnieuw naar links. Volg de straat en sla nogmaals links af. Zoek de bijhorende kaart (Kaatsplein).

C4

Patershof

G4

Zin oorsprong was het Patershof een grafelijk militair gebied, toebehorend aan de graven van Vlaanderen. Op het einde van de 13de eeuw vestigden de Karmelieten (een heidelorde) zich in het Caormersklooster.

In de 15de eeuw vestigde de Raad van Vlaanderen zich in het Gravensteen. Dit bracht een toeloop van magistraten met zich mee en maakte zo het Patershof tot een voornamelijk buurt.

Het Gravensteen verloor echter zijn bestuursfunctie. De industrialisatie stond aan de deur en zorgde ervoor dat het Patershof transformeerde van een patriciersbuurt naar een arbeiderswijk.

De brede panden werden gesloopt of opgedeeld in meerdere kleine woonseenheden. Een nieuw beuk was geboren.

Comen:
Religieus

9

Waarheen?

Op het Kaatsplein zie je een wapenschild met de tekst: Vita Brevis. Loop hieronder door en zoek het bijhorende kaartje.

G4

Plotersgracht

E4

De naam 'Plotersgracht' verwijst naar ambachtslui die hun oorsprong vinden in de Late Middeleeuwen, namelijk de ploters. De ploters, die zich gevestigd hadden in het Fatershol, waren werkzaam in de leerbewerking. Zij moesten het schapevel ontdoen van de wol. De leertouwers vervulden eveneens een functie in de leerbewerking. Zij bewerkten het leer nadat het gelooit was.

Een van de basisvoorwaarden om aan leerbewerking te doen, was de aanwezigheid van stromend water. Bijgevolg gingen de ploters zich verenigen rondom een waterloop. Dit was de Leertouwersgracht, die later naar aanleiding van hun ambacht, de naam Plotersgracht kreeg.

Domein:
Economisch

Waarheen?

Weer terug. In plaats van de straat Plotersgracht opnieuw in te lopen, neem je de Rodekoningstraat. Loop deze uit. Sla rechts af. Direct op de hoek vind je de volgende kaart.

E4

Fluitspeler

A3

Deze merkwaardige gevel krijgt een speciaal plaatsje in het Gentse stadsbeeld. Het kwam tot stand op het eind van de 18de eeuw. Officieel heet het pand "Den vliegende hert", maar de Gentenaars kennen het beter onder de naam "De Fluitspeler". Dit komt doordat er op de geveltop een fluitspeler staat. De gevel weerspiegelt prachtig de barokke bouwstijl. De reliëfs op de gevel zijn allegorische voorstellingen van de vijfzintuigen. Ook staat de gevel symbool voor de keuze tussen goed en kwaad.

Domein:
Sociaal

11

Waarheen?

Loop de straat door met de kaartjes E3 en E1 in de hand (zie het gebouw en het straatnaambordje).

A3

Kraanlei

F2

Op de kade van de Kraanlei gelegen aan de Leie stond vroeger een pseudo-kraan. Vandaar de naam Kraanlei.

Deze kraan diende om de grote tonnen wijn van de botente hijsen en aan land te brengen.

Goede wijn moet immers altijd voorzichtig behandeld worden. De ton moet altijd in dezelfde positie blijven staan. Op deze manier wil men voorkomen dat het bezinksel doorheen de wijn zweeft.

Domein:
Economisch

Waarheen?

Op de hoek van de Leie en de Kraanlei werd in 1850 een fontein ontworpen door de architecten Joseph and Jules Van de Velde.

F2

Huis van De Lijn

E3

Het ontstaan van het Kinderen Alijsgodshuis komt voort uit een vete tussen de patriciërsfamilies Rijn en Alijn. Na een laffe moord, was men bereid genaade te schenken aan de familie Rijn indien zij een godshuis en een kapel zouden stichten. In het hospitaal werd een onderkomen geschonken aan arme lieden en werden alle werken van christelijke barmhartigheid beoefend. In de 16de eeuw schenkt het hospitaal onderdak aan oude vrouwen. In de loop van de 18de eeuw ging men spreken over de zogenaamde "beluiken". Arme arbeiders en hun gezinnen werden ondergebracht in deze beluiken, waar een minimum aan hygiëne en comfort heerste.

Domein:
**Sociaal-
Politiek
Religieus**

Waarheen?

Op de hoek van de Leie en de Kraanlei werd in 1850 een fontein ontworpen door de architecten Joseph and Jules Van de Velde.

E3

Gravensteen

C3

oorspronkelijk was het Gravensteen een houten constructie, rond het jaar 1000 werd het een stenen gebouw. Het geheel werd vernield door een heuse brand. Filip van den Elzas bouwde het terug op, met als functie de verdediging van Gent. Het Gravensteen werd het symbool van de grafelijke macht.

Later verhuisden de graven naar het Hof ter Walle (Prinsenhof), maar de bestuursfunctie bleef in het Gravensteen. Wat later vestigde men de rechtbank in het Gravensteen. Ten tijde van de Oostenrijkers (eind 18de eeuw) werd het Gravensteen volledig verlaten. Een rijk man kocht het en richtte er een katoenpinnerij op. Na de bloeiperiode van de Industriële Revolutie verhuisde de industrie naar de stadsmid. Langzaam maar zeker raakte de buurt in verval. In 1926 werd de stad het opion maakte het een nieuw toegankelijk voor het publiek.

Comain:
Sociaal
Echtelijk

10

Waarheen?

Stel je met je rug naar de ingang van de burcht. Loop de tweede straat in (beginnen te tellen langs rechts). Steek het houten brugje over. Ga rechts af, zoek de bijhorende kaart. Loop het gebouw even door en keer terug naar de brug van waar je kwam.

C3

Groot Vleeshuis

D3

De bouwactiviteiten werden aangevat in de loop van de 17de eeuw. Een vleeshuis was een overdekte marktplaats die toeliet de versheid en de kwaliteit van het vlees te controleren.

De penshuisjes werden opgetrokken tegen de zuidoost gevel in het midden van de 18de eeuw. Om hygiënische redenen werd de verkoop van ingewanden, darmen en ander slachtafval in deze afzonderlijke winkeltjes georganiseerd. Dit was het enige vlees dat de armen zich in die tijd konden veroorloven.

De noordoost gevel ligt aan de kruising van de Lieve en de Lieve. Om de goederen op de markt aan de zuidoost kant te brengen, waren er kanaaltjes gegraven onder het vleeshuis. De bogen onderaan het gebouw zijn dan nog steeds de getuigen van.

Comain:
Economisch

Waarheen?

Ga terug naar de brug. Plaats je met je rug naar het Gravensteen. Loop recht door de Hoogpoort in. Sla het eerste steegje links in (Werregarenstraat). Opgelet, pas geveerd. Sla op het einde rechts af. In deze straat zie je een grote groene poort (nummer 22), ga hier even binnen. Loop door naar de linkerkant van de tuin. Dit gedeelte is nog van middeleeuwse makelij. De gevel is een authentiek pronkstuk. Ga terug naar de straat en loop het steegje er schuin tegenover in (Serpentstraat). Op het einde van het steegje zie je een toren verschijnen; neem het bijhorende kaartje.

D3

Toreken

E1

Het Toreken werd opgetrokken in gotische stijl in het midden van de 15de eeuw. Dit merkwaardig torentje deed ongeveer 100 jaar dienst als het gildenhuis van de huidevetters.

In de gilden werden ervaring en kennis uitgewisseld. Leerlingen werden opgeleid tot vakman of "gezel". Aan het hoofd van de gilden stonden de meesters. Een gilde behartigde de belangen van de leden en bood hen bescherming. Daarenboven beschikte een gilde vaak over een alleenrecht, die hen de toelating gaf om als enige hun vak/beroep in de stad uit te oefenen. We kunnen spreken van een beginnend monopolie.

Domein:
Economisch

Waarheen?

Gla rechtsaf en zoek het straatnaambordje.

E1

Kammerstraat

F4

De naam 'Kammerstraat' is afgeleid van 'kamer', wat letterlijk brouwer betekent, en niet van 'kam' zoals uit de foutieve Franse vertaling 'rue des poignes' zou blijken.

Waarheen?

Volg de straat en als de eerste straat rechts in (Belfortstraat). Neen vervolgens de eerste straat links. De volgende naar rechts. Steek het pleintje over en loop tot op de hoek van de straat. Op de linkerhoek vind je het volgende kaartje.

Domein:
Economisch

F4

De Zandberg

B4

De wijk nabij de Zandberg was bij de aanvang van de Nieuwe Tijd, 'the place to be' voor intellectuelen. Hier kwamen de eerste Gentse volgelingen van Luther samen om het protestantse geloof te belijden. Dit was echter van korte duur, want het lutheranisme werd niet aanvaard. Volgelingen werden als ketters beschouwd. Ze werden opgepakt, gemarteld en verbrand. De onterste geleding van de drie identieke gevels dateert nog uit deze tijd. Wie goed kijkt, vindt er het exacte bouwjaar terug.

Comen:
Sociaal-
Politiek

Waarheen?

Ga rechtsaf en dan weer links.
Zoek het passende kaartje voor wat je op je rechterkant ziet.

B4

Stadhuis

C1

Vanaf de 14de eeuw bestond het Gentse bestuur uit twee groepen: de schepenen van de Keure en de schepenen van de Cedele. Zij hielden zich respectievelijk bezig met het dagelijkse bestuur en erfenis- en voogdijkwesities. Tot voor 200 jaar was er echter nog geen sprake van een stadhuis. Het gebouw vervulde menig functies: het schepenenhuis van de Keure; het schepenenhuis van de Cedele; het hof van de Staten van Vlaanderen en de armenkamer.

Het Gentse stadhuis is een pareltje wat het aantal bouwstijlen betreft. In de 15de eeuw startte de bouw van het oudste gedeelte. Hierin overheerste de gotische bouwstijl. Na de Gentse opstand tegen Keizer Karel (1539) vielende werken stil.

In de 16de eeuw werd het tweede deel gebouwd. In dit onderdeel komt de renaissancestijl duidelijk tot uiting.

Comen:
Sociaal-
Politiek

6

Waarheen?

Loop wat verder. Recht voor je zie je het volgende kaartje al.

C1

Belfort

C2

Het Belfort staat symbool voor de stedelijke autonomie. Het was de bewaarplaats van de oorkonden en de vrijheden van de stad Gent. Daarenboven was het ook een verdedigingselement. Het Belfort deed dienst als uitkijktoren en beschikte over een alarmklok.

De bouw vond plaats in de loop van de 14de eeuw. Het wordt gekenmerkt door de gotische stijl.

De nieuwe stenen spits, gebaseerd op een 14de eeuwse ontwerp, werd in 1915 ingehuldigd op de Wereldtentoonstelling die toen plaatsvond in Gent.

Domein:
Sociaal
Economisch
Politiek

Waarheen?

Ga naar links en loop het plein op. Stop in het midden en kijk in de richting van het belfort. Zoek het volgende kaartje.

C2

Lakenhalle

D1

In de Middeleeuwen vond de wol- en lakenhandel in Gent een onderkomen in de Lakenhalle. Alle lakens binnen een mijl vervaardigd, werden hier gekeurd en verkocht.

De bouwplannen voor dit gotische meesterwerk kregen vorm in het jaar 1425, maar werden aanvankelijk niet voltooid. Gent was immers over zijn hoogtepunt heen wat lakenhandel betraf.

De eigenlijke voltooiing - die bestond uit het bijbouwen van vier traveeën - vond plaats in 1903.

Domein:
Economisch

Waarheen?

Draai je 180° om. Een volgend kaartje... Neem snel een kijkje binnen. Hierbij hoort ook kaartje C1, een oude bekende...

D1

Sint-Baafskathedraal **A2**

Oorspronkelijk stond hier een klein houten kerkje gewijd aan de Johannes de Dooper. Het kerkje maakt in de 12de eeuw plaats voor een Romaanse, steenkerk. Daarvan vinden we nog overblijfselen terug in de crypte (soort kelder).

Gent kon het zich in de 13de eeuw veroorloven een grotere kerk te laten bouwen door de economische groei. De Sint-Janskerk werd omgebouwd tot een gotisch meerkorwiel. Kenmerkend voor deze stijl zijn de lichtbogen en steunberen, de hoge ramen met spitsbogen en een opvallende venetianerij.

In de 16de eeuw werd de Sint-Baafsabdij gesloten. Het kapittel ging over naar de Sint-Janskerk, waar Sint-Basilius de nieuwe patroonheilige werd. Daerboven werd Gent in de 16de eeuw een bisdom, waardoor de kerk een nieuwe functie kreeg: het werd een kathedraal.

**gemein:
Religieus**

1

Waarheen?

Zijk naar kaartje G1 voor de route naar het volgende monument.

A2

Benedictijnenabdij **G1**

De Benedictijnenorde leefde in navolging van de Regel van Benedictus van Nursia, waarbij *ora et labora* (bidden + handarbeid) de belangrijkste pijlers vormden.

De Sint-Baafsabdij was een Benedictijnenklooster. Dit klooster werd in de 7de eeuw gesticht door Anandus, met als doel het gebied te kerstenen.

De abdij is genoemd naar Bavo, een kloosterling die heilig verklaard is. Het klooster werd afgebroken door Keizer Karel.

**gemein:
Religieus**

Waarheen?

Zijk naar de kathedraal. Neem de eerste straat links: de Biezekapelstraat. Loop doortotaan het hek en zoek het passende kaartje.

G1

De Achtersikkel **A4**

De Achtersikkel bestaat uit een geheel van 14de en 15de eeuwse gebouwen. Deze situeren zich rondom een binnenplein. De opening, waardoor men naar binnen kijkt, was vroeger dichtgebouwd. Het is echter de toren die onze aandacht vraagt. De top, die in de 16de eeuw werd bijgebouwd, is een voorbeeld van de Renaissancestijl, de typische Italiaanse bouwstijl.

Vandaag de dag is hier het conservatorium gevestigd.

Doel:
Sociaal

Waarheen?

Volg de straat, onder de steunbalken door en steek over. Kijk naar de straat waaruit je kwam en neem de volgende kaart.

A4

De Kleine Sikkel **B2**

Dit gebouw dateert uit de 13de eeuw. Het behoorde toe aan de rijke familie vander Sikkelen. In de hoek (hoven de dichtgemaakte ingang) prijkt nog altijd het wapenschild met de drie sikkeles. Een stenen huis stond in de middeleeuwen symbool voor rijkdom. De kantelen bovenaan en de kalksteen zijn typische kenmerken voor de eerste stenen huizen. De Kleine sikkel is in Romeinse stijl opgetrokken.

Doel:
Sociaal

Waarheen?

Loop opnieuw richting stadhuis. Sla de derde straat rechts in (Schepenhuisstraat). Loop naar links en ga opnieuw de Serpentstraat (eerste steegje rechts) in richting 't Toreken. Links heb je een plein met in het midden het laatste kaartje.

B2

Jacob van Artevelde

E2

Waar aanleiding van de 100-jarige Oorlog (1337-1453) tussen Engeland en Frankrijk werd de wollevering vanuit Engeland richting Gint stopgezet. Gint stond toen immers onder Frans gezag. Dit bracht grote gevolgen met zich mee! De lakenindustrie (een mono-industrie) viel stil met als gevolg een forse stijging van de werkloosheid. De sociale tegenstellingen namen hierdoor sterk toe. Jacob van Artevelde sloot een pact met de Engelse koning. Gint zwoer trouw aan de Engelse kroon waardoor opnieuw wol werd geleverd. De bloei was echter van korte duur. Artevelde werd in 1345 vermoord.

Doel:
**Sociaal-
Economisch
Politiek**

E2

BIJLAGE 6: LEERKRACHTENBUNDEL MOORDSPEL 'MORTUUS GANDAE'

Woordspel:

Leerkrachtenbundel

Mortuus Gandae

Het doel van dit didactisch pakket:

'Mortuus Gandae' is een pakket gemaakt op maat van de tweede graad en probeert op een speelse, originele manier de leerlingen te laten kennismaken met:

- ❖ de geschiedenis van de Sint-Baafsabdij doorheen de middeleeuwen.
- ❖ het kloosterleven in Europa
- ❖ de regel van Benedictus

Dit ontdekken de leerlingen zelfstandig aan de hand van een moordspel. Als heuse detectives verkennen ze de abdij en lossen ze de misdaad op. Op deze ludieke manier krijgen de leerlingen een beeld van het leven in een middeleeuwse benedictijnenabdij. Naast de te ontrafelen mysteries en intriges, krijgen de leerlingen een kleine opdrachtenbundel. Enerzijds als aanvullende informatie bij het moordspel, anderzijds als middel voor de leerkracht om bij de leerlingen de pas opgedane kennis omtrent het middeleeuws kloosterleven te toetsen.

Instructies voor de leerkracht

1. Voorbereidend werk

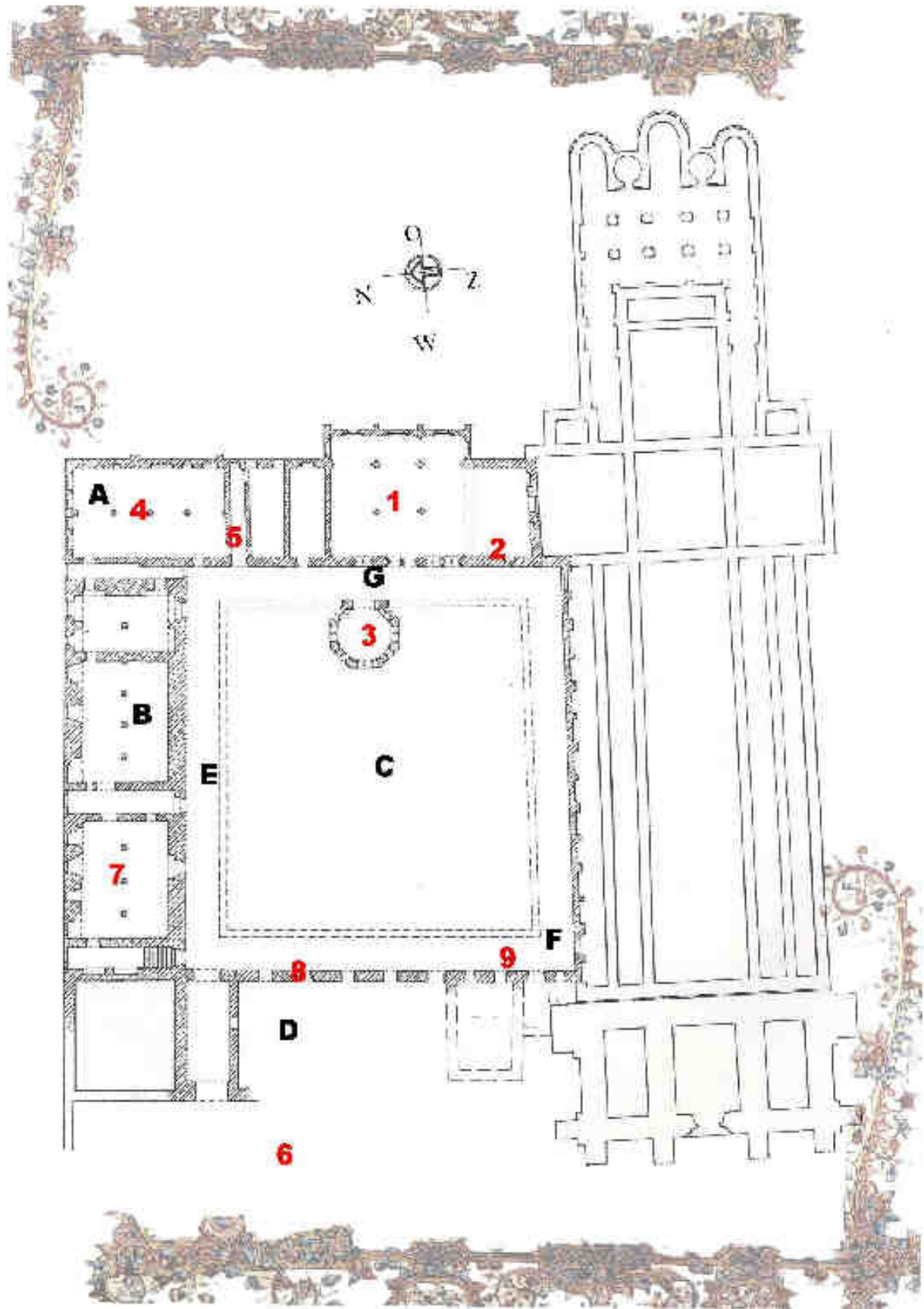
Alvorens het spel te beginnen, moet de leerkracht of de begeleidende gids de verschillende borden en moordwapens verstoppen in de abdij.

Het is de bedoeling dat de borden op een duidelijk zichtbare plaats in het hoofdkwartier worden opgehangen. Ze bevatten informatie voor de groepen om de moord op te lossen.

De moordwapens mogen daarentegen wel verstoep worden, maar niet zo dat ze onmogelijk te vinden zijn. De Sint-Baafsabdij is echter een historische site dus moeten de leerlingen met het nodige respect voor het gebouw de moord en de opdrachten oplossen.

In de waterput in de pandhof wordt een koker gehangen met daarin de oplossing van het moordspel. Deze centrale plaats is goed in het oog te houden door de leerkracht.

Op volgende pagina vindt u een kaartje met de plaatsen waar de borden en de wapens moeten komen.

e monniken

1. Abt Robrecht in de kapittelzaal
2. Portier Bernardus aan de huidige ingang
3. Ziekenbroeder Petrus in het lavatorium
4. Novice Simon in het scriptorium
5. Kopiïst Radulfus aan de ingang van het scriptorium
6. Tuinier Lucas aan de achterste tuinmuur
7. Lekenbroeder Ludwigius in de refter
8. Prior Wilfried in de pandgang
9. Visserszoon Pieter in de pandgang

e wapens

- A) De houtblok
- B) De kandelaar
- C) De dolk
- D) Het vergif
- E) De steen
- F) De bijbel
- G) Het touw

2. Een korte herhaling van de leerstof en situeren van de abdij

Bij aankomst in de abdij nemen de leerlingen plaats in het lavatorium of in de kapittelzaal (afhankelijk van de weersomstandigheden). Daar schetst of herhaalt de leerkracht kort de lesinhoud met betrekking tot het ontstaan en de verspreiding van het kloosterwezen in Europa (5^e – 10^e eeuw)¹.

Lestekst:

Benedictus van Nursia

Benedictus van Nursia was een aanzienlijk Italiaans man die ten tijde van oorlog en verwoesting in de loop van de zesde eeuw koos voor evenwicht en rust.

Italië was een verscheurd lappendeken van kleine staten welke voortdurend door Vandalen en Goten werden aangevallen. Geen enkele mens was veilig voor hen. Benedictus koos ervoor om een kalm en rustig bestaan te leiden in één van de vele kloosters.

Na een opleiding te hebben genoten in de voorname stad Rome, werd hij monnik in één van de vele kloosters die Italië telde. Weldra werd hij de leider van een klooster in het huidige Subiaco.

Om het kloosterleven georganiseerd te laten verlopen, stelde hij een aantal regels op die hij neerscheef in de bundel 'Regel van Benedictus'.

Benedictus wilde via deze regel geen vaste en radicale wet voorschrijven, maar een soepele leidraad om het monnikenleven op een aangename manier te laten verlopen. Het is geen opsomming van plichten en geboden, maar een open en voor aanpassing mogelijke tekst.

Benedictus was niet de eerst die zo'n regel opstelde, alhoewel zijn persoonlijke stempel erop duidelijk te merken is. In de negende eeuw werd de regel heel populair in West-Europa waardoor bijna elk klooster werd beïnvloed door de regels met als basisprincipe 'Ora et Labora' of wel 'bid en werk'. Men streeft naar een evenwicht tussen bidden en werken (8 uur werken, 8 uur bidden en 8 uur rust).

Het leven in een abdij verloopt volgens vaste tijdstippen en in alle rust. Ook de omgeving rondom de abdij wordt beïnvloed door het ritme waarop de abdij leeft.

De geestelijken wonen in de abdij. Deze is gebouwd rond een vierkante binnenplaats. In elke abdij vind je een galerij, een kerk, een refter en een slaapzaal. Een van de

¹ Les 48, Historia 3, F. Patou, e.a. Uitgeverij Pelckmans, 1999, p. 100

belangrijkste plaatsen van een abdij is de kapittelzaal. Van hieruit wordt de abdij bestuurd, het dagelijks werk geregeld en de abt en prior verkozen.

Naast het gebed, nam ook de arbeid een belangrijke plaats in. De abdij voorzag niet alleen in haar eigen onderhoud, maar zorgde ook voor de abdijsarbeiders en zieken en gewonden. De abdij maakte gebruik van ambachtslui en verpachtte omliggende hoeves. De abdij vormde een dorp op zich.

Aan het hoofd van de abdij staat een **abt**. Hij wordt door de monniken voor het leven verkozen. De **prior** is zijn rechterhand en vervangt hem bij zijn afwezigheid. De prior wordt vaak bijgestaan door een **subprior**.

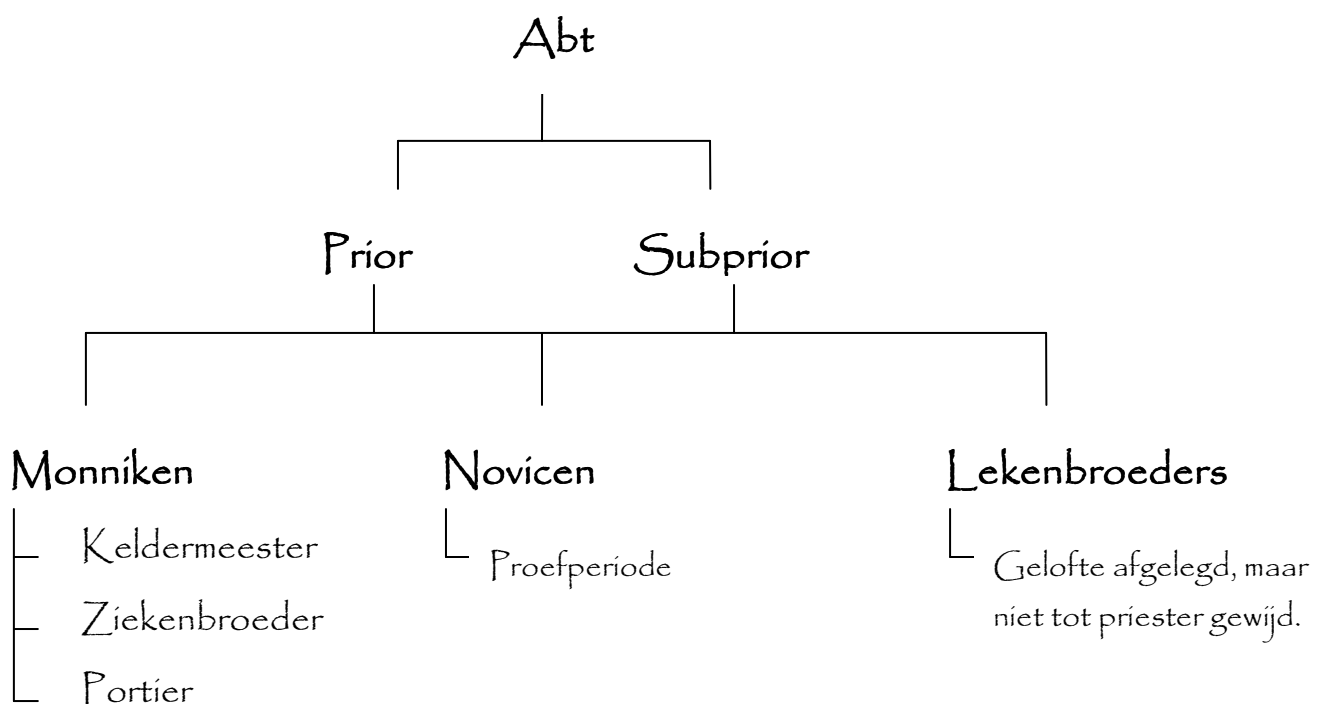
Daarnaast zijn er nog tal van andere belangrijke functies in een abdij:

- **keldermeester**: hij hield de voorraden bij.
- **ziekenbroeder**: hij verzorgt zieke of gewonde monniken, maar ook mensen van rond de abdij en reizigers.
- **portier**: hij hield de wacht bij de poort en ontving gasten en reizigers.
- ...

Naast de monniken vind je in de abdij ook **novicen** en **lekenbroeders**.

Een novice is iemand die voor de intrede in de abdij een proeftijd doormaakt voor hij de geloften aflegt. De proeftijd duurt meestal één jaar.

Een lekenbroeder is een lid van een [kloosterorde](#) die wel de [gelofte](#) van de orde waartoe hij behoort heeft afgelegd, maar niet gewijd is.

Zoals ik daarnet zei hebben de Benedictijnen een gezond evenwicht tussen werk en gebed.

Elke gebedsdienst krijgt een specifieke benaming:

- metten
- lauden
- priem
- terts
- sext
- noon
- vespers
- completen

Één keer per week komen alle monniken, novicen en lekenbroeders samen voor het kapittel. Hier wordt de gang van zaken besproken. Ook eventuele problemen worden voorgelegd en besproken.

Net buiten de abdij vloeien de Leie en de Schelde samen. Om deze reden hoor je vaak zeggen dat de Sint-Baafsabdij op een strategische plaats is gelegen.

De abdij werd in de 7e eeuw door Amandus gesticht. Hij was een zendeling uit Aquitanië die de heidense streek kwam bekeren tot het christendom. Deze abdij zou uitgroeien tot één van de machtigste in Vlaanderen.

De abdij werd naar de ingetreden edelman Bavo genoemd. Bavo overleed omstreeks 650 en werd snel als heilige vereerd. Sinds de 9e eeuw draagt de abdij zijn naam.

In diezelfde eeuw werd de abdij door de Noormannen verwoest. De graaf van Vlaanderen (Arnulf de Grote) richtte ze opnieuw op in de 10^e eeuw.

In de 12^e en 13^e eeuw was de abdij heel welvarend en dit zou duren tot het einde van de 15^e eeuw.

In 1540 werden grote delen van de abdijgebouwen en de Romaanse kerk gesloopt. In de plaats werd het Spanjaardenkasteel, een dwangburcht, gebouwd. Deze moest er komen om de opstandige Gentenaars snel en efficiënt te belegeren.

In de eerste helft van de 19^e eeuw werd het Spanjaardenkasteel gesloopt. De ruïnes van de vroegere abdij werden behouden en in 1887 werd hier het Museum voor Stenen Voorwerpen ondergebracht.

3. Het inleidend verhaal

De leerkracht vertelt – met aangepaste intonatie – bij aanvang van het spel volgend inleidend verhaal:

Het was nog stil. De zon verscheen net aan de horizon toen visser Willem en zijn zoon Pieter in hun visserssloep stapten. Het was hun taak de abdij in vis en andere rivierdiertjes te voorzien, in ruil voor kost en inwoon in het bediendeverblijf. Net als iedere dag begonnen ze met het legen van de netten en de fuiken. Tussen de flarden mist, die elke morgen boven het donkere water van de Leie hingen, roeiden ze naar hun netten. Eerst controleerden ze de netten die stroomopwaarts van de abdij hingen, daarna lieten ze zich door het water meevoeren, ondertussen de fuiken in het riet controlerend.

De laatste fuik hing iets voorbij de brug. Willem trok aan het touw, maar tot zijn verbazing kwam er geen beweging in de fuik. Ervan overtuigd dat de fuik ergens achter vastgehaakt was, riep hij zijn zoon. Hun krachten bundelend trokken ze en beetje bij beetje kwam de donkere contour van de fuik uit het water omhoog. Hoe hoger ze trokken, hoe duidelijker het werd dat de donkere omtrek niet kon overeenkomen met de afmetingen van de fuik. Na nog een halve meter trekken keek een half open oog hen doorheen het troebele water aan...

Monnik Bernardus, de poortwachter, ontgrendelde de poorten van de abdij toen twee opgewonden mannenstemmen zijn aandacht trokken. Verbaasd keek hij van de brug naar beneden en zag hoe twee vissers een lichaam aan wal trokken. Zo snel zijn tweeënzestig jaar oude lichaam, pij en sandalen hem toelieten, liep hij naar hen toe. Andere kloosterlingen, aangetrokken door het geschreeuw, volgden op enkele meters. Aangekomen op de oever snakte Bernardus naar adem, en viel op zijn knieën. Het lichaam dat de vissers aan land trokken was gehuld in een donkerbruine pij. De kap was rood doordrongen van bloed, maar het water had het gezicht schoongewassen. Voor hem lag de keldermeester van de Sint-Baafsabdij...

4. Spelregels:

➤ Doel van het spel:

De leerlingen moeten zo snel mogelijk een antwoord geven op volgende vragen:

- Wie heeft de moord gepleegd?
- Met welk moordwapen is de moord gepleegd?
- Wanneer is hij vermoord?
- Wat was het motief voor de moord?

➤ Hoe het spel spelen:

Het is de bedoeling dat de leerlingen zelf op zoek gaan naar de informatie om een antwoord te vinden op deze vragen.

Na het inleidend verhaal doet de begeleidende leerkracht het volgende:

- ❖ De leerkracht vraagt vijf leerlingen om in de huid van een monnik te kruipen. Ze komen naar voor en worden opgedragen een monnikspij aan te trekken.
- ❖ De vijf monniken kiezen uit de overige leerlingen om beurt een lid voor in zijn / haar onderzoeksteam.
- ❖ Elke monnik krijgt een strategische plaats aangewezen in de abdij. De monnik en zijn / haar groep handelen van hieruit, dit is hun hoofdkwartier. De plaats van het hoofdkwartier staat op het kaartje van het spelpakket.
- ❖ De leerlingen worden erop gewezen dat de tijdsaanduidingen relatief zijn. In deze tijd had men geen horloges dus is het vastgelegde uur twijfelachtig. De benaming van de gebedsdiensten (lauden, priemen, terts, ...) is wel correct.

Daarna leest de leerkracht volgend instructieblad voor:

Beste speurders,

Gisteren is de keldermeester, de man die alle voorraden van de abdij beheert, op een laffe wijze vermoord. We rekenen op jullie hulp om zo veel mogelijk over deze moord te weten te komen. Eenvoudig zal het niet zijn, want het enige dat we tot nu toe weten is dat keldermeester Adam voor het laatst gezien is tijdens de nonen.

Negen van de abdiwbewoners hebben er misschien wel meer mee te maken dan ze op het eerste zicht laten blijken...

Jullie moeten op zoek gaan of ze een motief hadden om de keldermeester te vermoorden. Hadden ze een motief, dan moet je natuurlijk ook de alibi's controleren. Waar is deze persoon in de loop van de dag geweest? En wie van de anderen acht abdiwbewoners kan dat bevestigen?

Vier personages geven hun informatie onmiddellijk prijs. Je vindt hun tips en hints op vier panelen die ergens in de abdij ophangen.

Vijf andere abdiwbewoners worden door jullie medeleerlingen gespeeld. Zij zitten elk op een vaste plaats in de abdij. Ook zij hebben vijf hints om de moord op te lossen. Kom je bij hen, dan heb je 2 mogelijkheden:

- ofwel zeg je een nummer van 1 tot 5 en krijg je de bijhorende tip,
- ofwel stel je een gerichte vraag. Heeft de monnik een antwoord op je vraag, dan moet hij dit geven.

Je zal tips krijgen over de motieven en alibi's van de abdiwbewoners. Onthoud de tips of schrijf ze op, en ga ermee naar jullie hoofdkwartier. Met al deze tips vullen jullie het spelbord verder aan.

De zeven mogelijke wapens liggen verspreid in de abdij. Zoek ze en duid aan op de platte grond van de abdij waar je ze vond. De moordwapens zijn herkenbaar aan de plasticzakjes waarin ze zitten.

Aan de hand van verschillende tips die abdiwbewoners geven, kunnen sommige wapens geëlimineerd worden. Uiteindelijk zal slechts één wapen overblijven, het moordwapen.

Tijdens jullie speurwerk krijgen jullie vier opdrachten. Ga tijdens het spel bij je leerkracht. Deze zal je telkens één opdracht meegeven. Los ze op en kom ze aan de leerkracht tonen. Is de opdracht correct, dan krijg je een aantal letters. Alle letters samen vormen een woord dat leidt naar de oplossing van het mysterie.

Wanneer een groep het antwoord heeft op de vragen: Wie, Waarom, Wanneer, en Hoe, en ze hebben alle opdrachten opgelost, dan gaan ze bij de leerkracht. Is hun gok juist, zijn zij de winnaars van het spel. Zijn ze fout, wordt hun team van het onderzoek gehaald en gaat het spel verder tot alle informatie (en dus ook de winnaar) is gevonden.

- ❖ Zodra de instructies voorgelezen zijn, krijgt iedere groep een spelpakket en een kaart van de abdij.
De groepen worden opgedragen naar het rode kruisje op hun kaart te gaan. Dit is hun 'hoofdkwartier' van waaruit ze het onderzoek zullen voeren.

- ❖ Laat het spel beginnen!

5. Oplossingen van de opdrachten

De oratorienwerk

Dit zijn teksten uit de originele regel van Benedictus. Een monnik verbergde 3 basisprincipes in deze tekst en volgens een bepaalde code. Kan jij ze ontcijferen?

Gedurende de vastenperiode wijdt men zich 's ochtends tot negen uur aan de eigen lectuur, waarna men tot vier uur aan de opgedragen taken werkt. In die vastenperiode ontvangt ieder een boek uit de bibliotheek, dat van begin tot eind volledig gelezen wordt. Deze boeken worden verstrekt **aan** het begin van de vasten. Het is hierbij wel van groot belang om een of twee ouderen aan te wijzen, die op de uren waarop de broeders zich wijden aan lectuur rondgaan in het klooster. Ze **moeten** dan kijken of er niet ergens een broeder ten prooi is aan lusteloosheid en zit te luiëren of te kletsen en zich niet concentreert op zijn lectuur, en daarmee niet alleen zichzelf tekort **doet** maar ook anderen afleid. Als zo'n broeder onverhoopt ergens wordt **aangetroffen**, krijgt hij één- en andermaal een vermaning. Betert hij zich niet, dan **wordt** hij openlijk berispt, op een manier die beducht maakt.

Een broeder zoekt **geen** contact met een andere broeder op de verkeerde uren. Op zondag wijdt iedereen zich **aan** lectuur, behalve diegene die voor diverse taken zijn aangewezen. Als **iemand** zo ongeïnteres-seerd en lui is dat **hij** niet wil of kan studeren of lezen, geeft men hem iets te **doen** zodat hij wat om handen heeft. Zieke of **verzwakte** broeders krijgen een werk of taak **opgedragen** waardoor ze niet met de handen over **elkaar** zitten maar ook niet door zware inspanningen overbelast of onwillig raken. De abt moet rekening houden met hun zwakte.

Oplossing: Letters in vet vormen volgende woorden:
Gehoorzaamheid, Zwijgzaamheid en Nederigheid

Gods architectuur

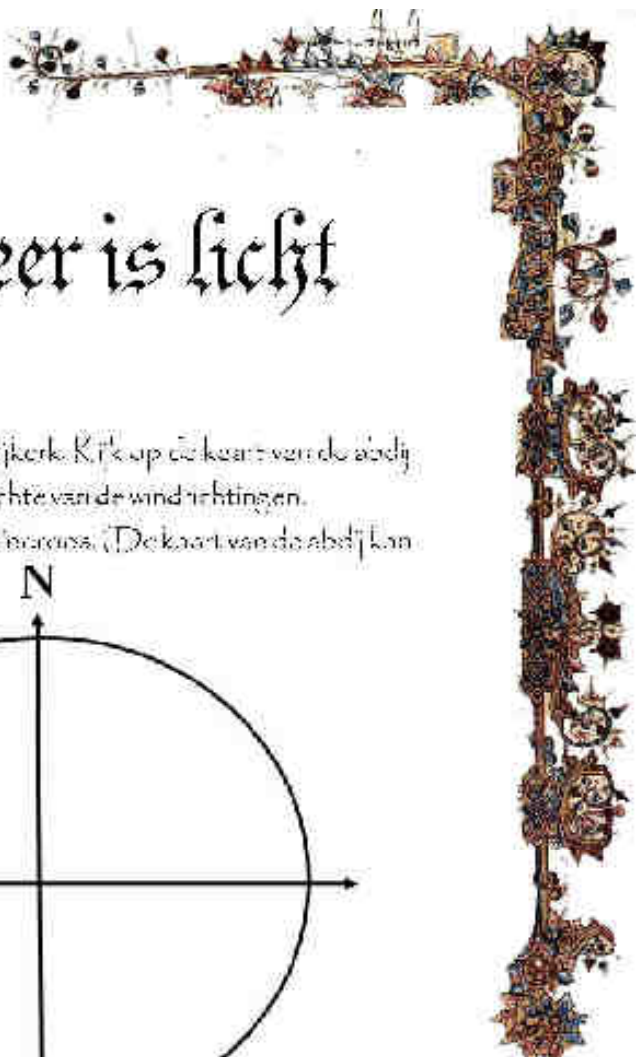
Ga op zoek op het plan van de abdij en op de verschillende zelden naar volgende plaatsen:

1. De zaal waar de monniken iedere week vergaderden.
2. De plaats waar de monniken volgens de regel voor iedere maaltijd de handen wassen.
3. De ruimte waar kopiisten manuscripten kopieerden en de boeken bewaarden.
4. Een verborgen schuilplaats voor de kousbarheden van de abdij.
5. De stoekplaats van de abdij.
6. De centrale binnenplaats van de abdij heeft ook een andere naam.
7. Gang rond de binnenplaats.
8. Plaats waar de monniken aten.

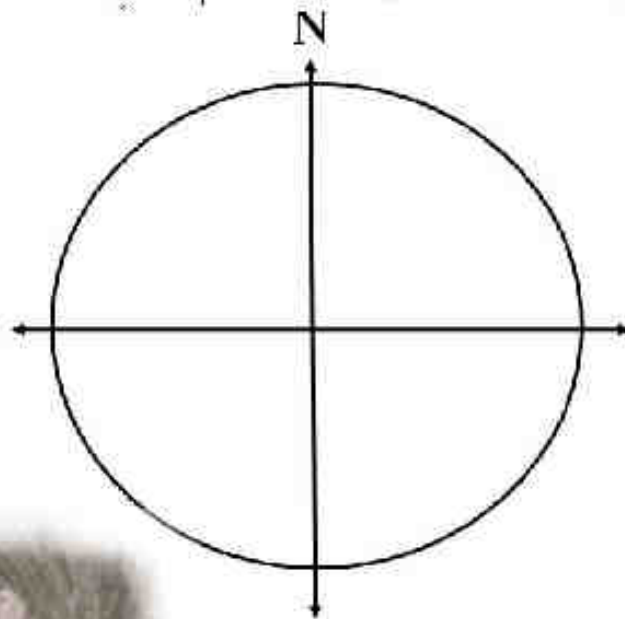
Oplossing:

1. kapittelzaal	3. scriptorium	5. calefactorium	7. pandgang
2. lavatorium	4. sanctuarium	6. pandhof	8. refter

De heer is licht

Goopzoek naar de maquette van de abdijkerk. Kijk op de kaart van de abdij hoe de abdijkerk georiënteerd is ten opzichte van de windrichtingen. Teken de oriëntatie van de abdijkerk op de windroos. (De kaart van de abdij kan je daarbij helpen.)

Welk deel van de kerk ligt in het oosten?

Dit is zo bij alle middeleeuwse abdijkerken, iedere ochtend verzamelen de monniken zich in dit deel van de kerk en zingen het eerste gebed van die dag, de lauden. Laudare is het Latijn voor aanbidden, prijzen. Weet je welk missie de Benedictijnen anders ook doen aanbieden?

Oplossing: het koor ligt in het oosten. Dit omdat de Benedictijnen bij de lauden de zonsopgang in het oosten aanbidden.

6. Ontknoping van het moordspel

Als deze brief gelezen wordt, ben ik ontmaskerd.

Ik, Simon, novice kopiïst, beken hierbij de moord op keldermeester Adam.

Ik heb weinig spijt van wat ik heb gedaan. Adam was een man met losse tong, verbitterd door zijn steeds mislukte ambitie om prior te worden. Waar hij kon, zaaide hij twist, als het maar in zijn voordeel uitdraaiden. Hij zal in het Rijk van de Levenden niet gemist worden...

Sta mij toe mijn verhaal te doen, misschien begrijp je mijn daad dan iets beter.

De laatste weken ontmoetten Pieter en ik elkaar iedere namiddag in het voorportaal van de kerk. Aangezien Radulfus zijn lessen iets vroeger stopte, had ik een half uurtje vrij. Alleen wij twee in een verlaten kerk, de meest passende plaats voor onze hemelse liefde...

Twee dagen geleden werd ons geluk brutoot verstoort. De keldermeester kwam, om welke reden dan ook, de kerk binnen. Hij knikte naar ons, zei geen woord, en ging terug buiten. Pieter en ik bleven als versteend achter.

Gisteren kwam ik hem tegen in de pandgang, toen ik voor ziekenbroeder Petrus om kruiden moest bij tuinier Lucas. Ik besloot hem te vragen wat hij gisteren gezien had, niet te zeggen aan de abt. Adam glimlachte en zei dat hij vandaag al een afspraak had bij de abt, waar hij de ontucht in deze abdij aan het licht zou brengen.

Mijn stoppen sloegen door. Woedend begon ik te schreeuwen. Ik had hem toen al kunnen vermoorden, maar plots verscheen Lucas, de tuinier. Adam maakte zich snel uit te voeten.

Ik kon het voorval niet uit mijn hoofd zetten. Heel de voormiddag broedde ik op een plan. Uiteindelijk zag ik maar één uitweg voor mijn probleem. Ik nam een blok hout uit het calefactorium en ging naar de voorraadkelder. Een klap, achteraan zijn hoofd. Meer was niet nodig. Het enige probleem was om mijn sporen uit te wissen. Ik besloot het lichaam in het water te gooien net buiten de abdij. De klokken luidden net voor de vespers, en ik wist dat de portier zijn post zou verlaten. Ik maakte van dit moment gebruik om me van lichaam te ontdoen. Ik haastte me, maar kwam een half uur te laat in de vespers.

Zo, nu weet je alles. Ik vertrouw op Gods oordeel. Hij zal mij mijn zonde vergeven.

Simon

7. Aandachtspunten:

- ❖ Om het spel goed te kunnen spelen moeten er minimum twintig deelnemers zijn. Voor de leerlingen is het leukst als ze uit groepjes van vier bestaan; één monnik en drie speurders.
- ❖ Droog weer is een essentiële factor in dit spel. De leerlingen spelen het spel op overdekte en onoverdekte plaatsen.
- ❖ Het spel is leuk, maar ingewikkeld. Het is noodzakelijk om de leerlingen rustig en gestructureerd het spel uit te leggen.
- ❖ De abdij is een beschermd monument, waar zonder begeleiding niets mag georganiseerd worden. Er moet minstens een week op voorhand een aanvraag ingediend worden bij Monumentenzorg.

BIJLAGE 7: SPELPAKKET VOOR DE LEERLINGEN

Beste speurders,

Gisteren is de keldermeester, de man die alle voorraden van de abdij beheert, op een laffe wijze vermoord. We rekenen op jullie hulp om zo veel mogelijk over deze moord te weten te komen. Eenvoudig zal het niet zijn, want het enige dat we tot nu toe weten is dat keldermeester Adam voor het laatst gezien is tijdens de nonen.

Negen van de abdijbewoners hebben er misschien wel meer mee te maken dan ze op het eerste zicht laten blijken...

Jullie moeten op zoek gaan of ze een motief hadden om de keldermeester te vermoorden. Hadden ze een motief, dan moet je natuurlijk ook de alibi's controleren. Waar is deze persoon in de loop van de dag geweest? En wie van de anderen acht abdijbewoners kan dat bevestigen?

Vier personages geven hun informatie onmiddellijk prijs. Je vindt hun tips en hints op vier panelen die ergens in de abdij ophangen.

Vijf andere abdijbewoners worden door jullie medeleerlingen gespeeld. Zij zitten elk op een vaste plaats in de abdij. Ook zij hebben vijf hints om de moord op te lossen. Kom je bij hen, dan heb je 2 mogelijkheden:

- ofwel zeg je een nummer van 1 tot 5 en krijg je de bijhorende tip,
- ofwel stel je een gerichte vraag. Heeft de monnik een antwoord op je vraag, dan moet hij dit geven.

Je zal tips krijgen over de motieven en alibi's van de abdijbewoners. Onthoud de tips of schrijf ze op, en ga ermee naar jullie hoofdkwartier. Met al deze tips vullen jullie het spelbord verder aan.

De zeven mogelijke wapens liggen verspreid in de abdij. Zoek ze en duid aan op de platte grond van de abdij waar je ze vond. De moordwapens zijn herkenbaar aan de plasticzakjes waarin ze zitten.

Aan de hand van verschillende tips die abdijbewoners geven, kunnen sommige wapens geëlimineerd worden. Uiteindelijk zal slechts één wapen overblijven, hét moordwapen.

Tijdens jullie speurwerk krijgen jullie vier opdrachten. Ga tijdens het spel bij je leerkracht. Deze zal je telkens één opdracht meegeven. Los ze op en kom ze aan de leerkracht tonen. Is de opdracht correct, dan krijg je een aantal letters. Alle letters samen vormen een woord dat leidt naar de oplossing van het mysterie.

Wanneer een groep het antwoord heeft op de vragen: Wie, Waarom, Wanneer, en Hoe, en ze hebben alle opdrachten opgelost, dan gaan ze bij de leerkracht. Is hun gok juist, zijn zij de winnaars van het spel. Zijn ze fout, wordt hun team van het onderzoek gehaald en gaat het spel verder tot alle informatie (en dus ook de winnaar) is gevonden.

Wolkenbroeder Helms

* Fiedel...	
* Als...	Wolkenbroeder Koningin

1800-1800 1800-1800 1800-1800 1800-1800 1800-1800	
---	--

Wolkenbroeder Helms

* Fiedel...	
---------------------------	--

* Als...	Wolkenbroeder Koningin
------------------------	---------------------------

1800-1800 1800-1800 1800-1800 1800-1800 1800-1800	
---	--

Wolkenbroeder Helms

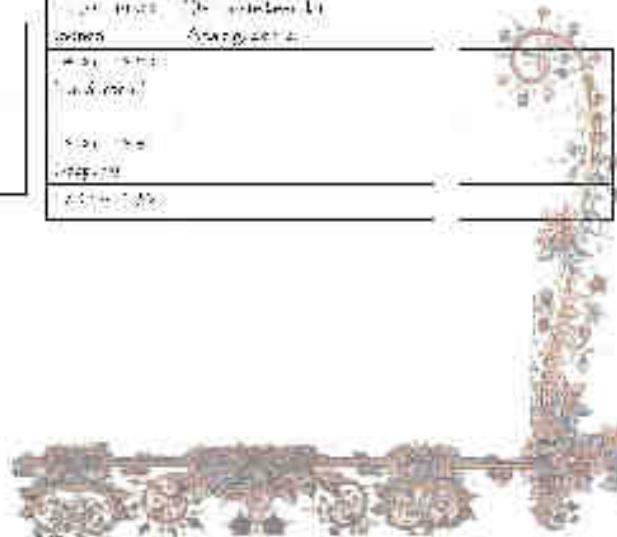
* Fiedel...	
* Als...	Wolkenbroeder Koningin

1800-1800 1800-1800 1800-1800 1800-1800 1800-1800	
---	--

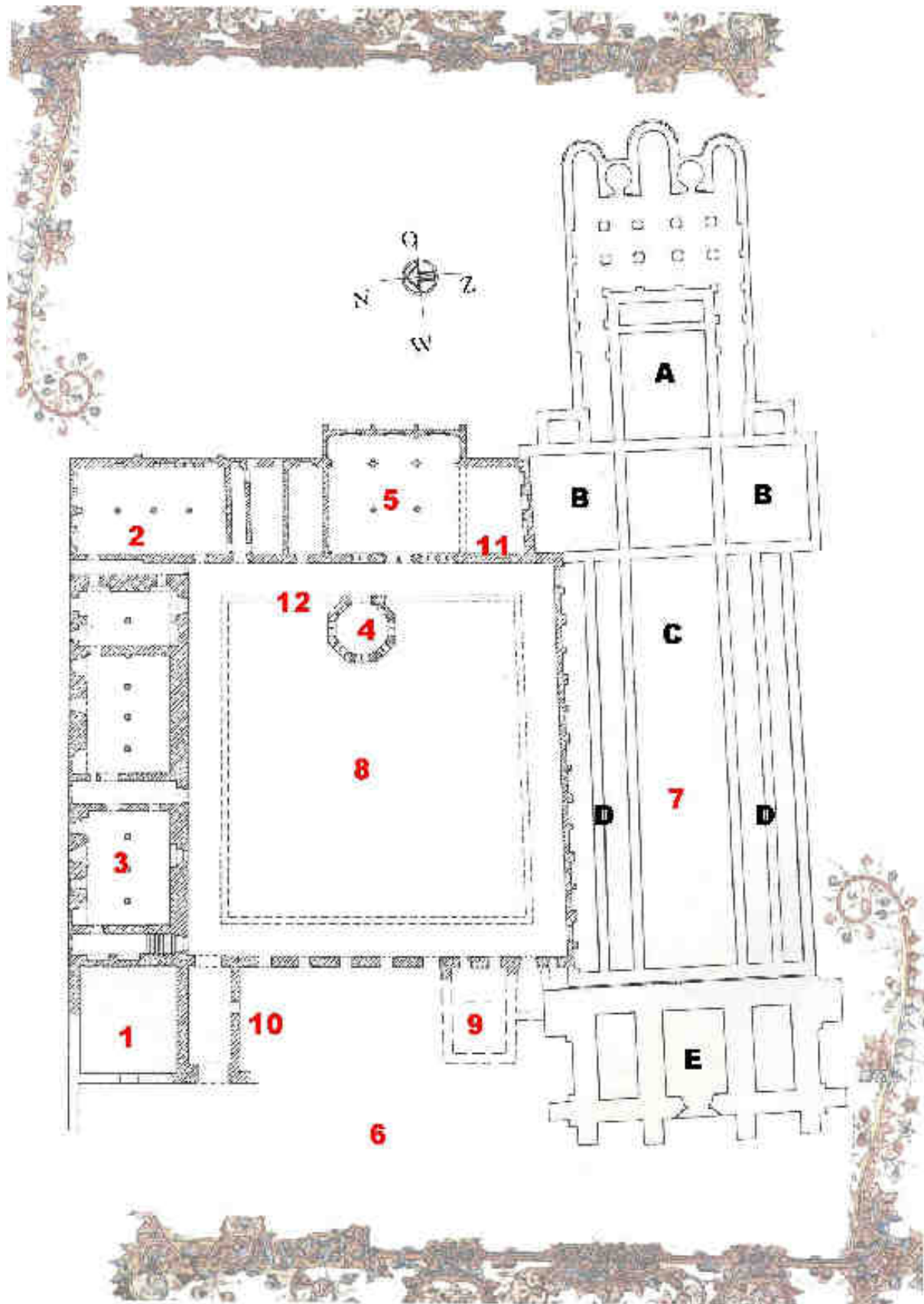
Wolkenbroeder Helms

* Fiedel...	
* Als...	Wolkenbroeder Koningin

1800-1800 1800-1800 1800-1800 1800-1800 1800-1800	
---	--

Kaart van de Sint-Baafsabdij

e abdij

1. Gelijkvloers: opslagplaats
Verdieping: keuken
2. Gelijkvloers: calefactorium (= stookplaats) en verpleegruimte
Verdieping: scriptorium
3. Gelijkvloers: voorraadkamers
Verdieping: refter
4. Lavatorium
5. Gelijkvloers: Kapittelzaal
Verdieping: slaapzaal van de monniken
6. Tuin
7. Plattegrond van de verdwenen abdijkerk
8. Pandhof
9. Crypte van Sint-Gerard
10. Lekenverblijf (waterput)
11. Huidige ingang van de abdij, zijbeuk van de vroegere kerk.
12. Pandgang

e abdijkerk

A. Het koor	D. Het voorportaal
B. De transepten	E. De zijbeuken
C. Het middenschip	

ints van de monniken

Portier Bernardus

De dag van de moord:

- 1) Ik had nog maar net mijn poorten geopend toen ik het geschreeuw van de vissers hoorde. Ik ging kijken, maar er kon geen hulp meer baten... Aan de hoofdwonde te zien, is het slachtoffer met een zwaar voorwerp neergeslagen.
- 2) Ik vraag me af hoe de moordenaar Adam buiten de muren van de abdij heeft gekregen. De moordenaar moet Adam gedood hebben en onmiddellijk daarna naar buiten hebben gesleept.
- 3) Ik ben hier (in het poortgebouw) de hele dag geweest, behalve tijdens de gebedsdiensten en het avondmaal! En 's nachts is de poort op slot...
- 4) Lucas is onmiddellijk na de nonen naar de wijngaard vertrokken, en kwam net op tijd voor de vespers terug.
Ludwigius is voor zijn dagelijkse bestelling naar de markt gegaan. Ik heb hem na de nonen zien vertrekken en hij is rond 15.30 teruggekeerd.
- 5) Rond 16.30 kwam Ludwigius hier totaal overstuur toe. Hij zocht wat rust en een luisterend oor. Even later kwam ook Pieter, de visserszoon, toe. Ze zijn hier beiden gebleven en we gingen samen naar de vespers.

Lekenbroeder Ludwigius

De dag van de moord:

- 1) Ik heb een hekel aan deze abdij! Ik ben hier omdat ik de jongste zoon ben van een rijke en adellijke familie. Adam, de keldermeester is mijn oom. Het is hij die mijn vader ervan heeft overtuigd mij in deze abdij te doen intreden. Hij heeft heel mijn jeugd verpest!!!

- 2) Ik heb een gesprek gehad met de abt om 15.30. De monnik-tuinier vertelde hem dat ik hier ongelukkig ben en hier weg wil. De prior kwam melden dat ze me wilden spreken.

- 3) Ik ben woedend weggelopen van het gesprek met de abt. Ik ben gevlucht naar de enige persoon die in contact staat met de buitenwereld en de vrijheid.

- 4) Simon houdt volgens mij meer van Gods zonen dan van Gods dochters. Blijkbaar heeft ook de keldermeester dat ontdekt. Adam kennende zal hij dit weldra aan de abt vertellen. Ik zou niet graag in Simons schoenen staan, want op deze zonde staat de zwaarste straf.

- 5) Bij de monnik-portier zag ik ook Pieter, de zoon van de visser, met wie ik een goede babbel had. Ik ging samen met Bernardus en Pieter naar de vespers.

Novice Simon

De Dag van de moord:

- 1) Ik weet dat Adam, de keldermeester, de monnik-kopiïst Radulfus naar zijn pijpen kon laten dansen. Radulfus houdt de laatste maanden iets geheim. Blijkbaar is Adam dat te weten gekomen en dreigt hij het te vertellen aan de prior.

- 2) Meester Radulfus moet de laatste weken net voor de vespers ergens heen. Waarheen dat weet ik niet, maar het kan mij ook niet schelen. Mijn schrijfflessen zijn zo een halfuur vroeger gedaan. Eindelijk een moment op de dag om te doen wat je wil!

- 3) Ik was bij alle maaltijden op tijd aanwezig. Ik moest wel, want ik ben deze week van dienst voor het opdienen en afruimen van de tafel van de abt.

- 4) Ik had inderdaad een discussie met Adam. "Bij een veelheid van woorden ontkomt men niet aan de zonde" (spreuk 10, 19). Deze spreuk had de keldermeester beter in gedachten gehouden, in plaats van te dreigen met mijn geheim naar de abt te stappen.

- 5) Sinds ik een halfuurtje vrij heb voor de vespers, spreek ik af met Pieter. Ook gisteren hebben we van elkaars gezelschap genoten.

Ziekenbroeder Petrus

Dag van de moord:

- 1) De monnik-tuinier werd tijdens het kapittel op de vingers getikt door de prior omdat de keldermeester geklaagd had dat Lukas de voorraden niet op tijd binnenhaalde. Had de abt niet ingegrepen was het kapittel ontaard in een scheldpartij tussen de keldermeester en de tuinier!

- 2) Toen ik mijn voorraad controleerde stelde ik vast dat het Sint-Janskruid, de meidoorn en het valkruid aangevuld moesten worden. Daarvoor stuurde ik Simon naar broeder Lukas. Simon bleef lang weg en dus begon ik al aan de bereiding van de medicijnen. Waarom hij zolang wegbleef, wilde hij niet zeggen.

- 3) Ik heb het lichaam van de keldermeester gewassen en heb in zijn haar houten splinters gevonden. Deze moeten van het moordwapen afkomstig zijn!

- 4) Ik kan aan de hand van de lijkstijfheid vertellen dat hij gestorven is tussen de nonen en de lezing diezelfde avond.

- 5) De namiddag van de moord was ik druk bezig met mijn patiënten. Radulfus zal je dit bevestigen. Hij kampt met ouderdomsverschijnselen zoals vergeetachtigheid en slechthoortheid. Ik mag het niet aan de abt vertellen, anders zou hij zijn positie als meester-kopist verliezen. Hij komt net voor de terts en de vespers om een kompres op basis van visolie, valkruid, meidoorn en Sint-Janskruid.

Monnik-tuinier Lukas

De Dag van de moord:

- 1) Ik was die ochtend woedend op de keldermeester. Hij is bij de prior gaan klagen dat hij sommige voorraden uit de tuin niet op tijd krijgt! Tijdens het kapittel kreeg ik van beiden de wind van voor. Kan ik eraan doen dat de groenten zo traag groeien! Ik wenste hem naar de hel zoals hij stond te grijnzen!

- 2) Normaal gezien komt Simon rond 7.00 om de kruiden die de ziekenbroeder die dag nodig heeft. Hij kwam niet opdagen dus ging ik ze zelf brengen. Toen ik in de pandgang kwam, zag ik Simon in een verhitte discussie met Adam. Toen ik aankwam zwegen ze allebei en is de keldermeester naar de voorraadkelder gegaan. Waar de ruzie over ging, weet ik niet. Simon was goed bevriend met Ludwigius, misschien weet hij meer...

- 3) Ik heb heel de namiddag in de wijngaarden buiten de abdij gewerkt. Ik ben pas tegen de vespers teruggekomen. Bernardus en de tuinarbeiders kunnen dit bevestigen.

- 4) Ik heb, zoals iedere morgen, de groenten voor het middagmaal meegegeven aan Ludwigius. Hij is de laatste weken heel opstandig. Hij heeft niet zelf voor de Regel gekozen en dat is niet goed! Zulke jongens doen soms rare dingen om hier weg te geraken.

- 5) Adam heeft nooit kunnen verkroppen dat Wilfried prior is geworden en hij 'slechts' keldermeester.

Van wie heb je welke tip gekregen?

	Bernardus	Simon	Ludwigius	Petrus	Lucas
Tip 1					
Tip 2					
Tip 3					
Tip 4					
Tip 5					

BIJLAGE 8: INFOBORDEN IN DE ABDIJ

Portier Bernardus

Het poorthuis

De oude deuren van de rustieke poort sluiten de Sint-Baalsabdij af. Naast de poort bevindt zich een cel waar een wijze, grijze monnik zijn dag doorbrengt. De monnik-portier, Bernardus, zorgt de er op deze manier voor dat een gast nooit voor gesloten deuren stond. Bernardus, vaak vergezeld door een jongere broeder, wist immers hoe hij moest luisteren en mensen te woord staan. Bij de aankomst van een monnik, pelgrim, reiziger... schreeuwde hij luidkeels "Benedicite!", wat voor ons overmenkt met een soort verwelkoming. De broeder, voorzien van jong bloed, lichtte de abt in over de aankomst van de gast. Voordat de kloosterlingen en de bezoekers elkaar in vrede begroetten, werd er gebeden. Daarna volgde de vredeskus en de voetwassing.

Normale dagindeling van Bernardus

2:49 - Wekken	Hij staat samen met de andere monniken op.
3:00 - Leuden	Hij woont de leuden bij.
3:30 - Wassen	Hij wast zich in het lavatorium.
4:00 - Priemen	Hij woont de priemen bij.
4:15 - Kapittel	Hij woont het kapittel bij.
4:40 - Handenarbeid	Hij neemt plaats in zijn kamer in het poorthuis waaraan de abt bij. Hij begroet de gasten en houdt bij wie binnen en buiten gaat. Is er weinig te zeggen, doet hij wat klein handwerk.
7:15 - Terte	Hij woont de terte bij.
9:30 - Geestelijke lezing in de kapittelzaal	Hij gaat luisteren naar de dagelijkse lezing in de kapittelzaal.
10:00 - Sest	Hij woont de sest bij.
10:30 - Persoonlijke lezing	Hij gaat langs in het scriptorium en vraagt een manuscript aan de meester-konink. Dit neemt hij mee en leest het daar terwijl hij wacht in het poortgebouw.
12:00 - Diner	Hij neemt plaats in de refectie voor het diner.
12:30 - Rust	Verplichte platte rust.
13:30 - Nonen	Hij woont de nonen bij.
14:00 - Handenarbeid	Hij neemt zijn verdere taken aan het poortgebouw.
16:00 - Vespers	Hij woont de vespers bij.
16:50 - Avondmaal	Hij neemt plaats in de refectie voor het avondmaal.
19:30 - Geestelijke lezing	Na het avondmaal verzamelt hij de restjes van de maaltijd en deelt ze uit aan de bedelaars aan de poort.
19:50 - Completen	Hij woont de completen bij.
20:00 - Rust	Hij gaat slapen.

Lekenbroeder Ludwiguus

De Refter

De abt had zijn vaste voedselleveranciers. Verschillende monniken hielden zich bezig met het regelen van de bevoorrading. In grote abdijen, zoals de St.-Baafabdij kookten de monniken niet zelf, maar werden lekenbroeders en arbeiders ingeschakeld. Er was zelfs een keuken speciaal voor de gasten. Monniken aten iedere dag een middagmaal en een avondmaal. Vanaf Pinksteren en gedurende de hele zomer golden andere regels: indien de monniken geen zwaar landbouwwerk verrichtten en het zomerweer dragelijk bleef, werden op woensdagen en vrijdag gevast.

De monniken aten aan één lange tafel. De lekenbroeders en de abt aten aan hun eigen tafel. De abt kon een monnik uitnodigen bij hem aan tafel te komen zitten, wat een hele eer was.

Normale dagindeling van Ludwiguus

2.45 - Wekken	Hij smet samen met de andere lekenbroeders op.
3.00 - Laudén	Hij woont de lauden bij.
3.50 - Wassen	Hij wast zich in het lavatorium.
4.00 - Trienen	Hij woont de prienen bij.
4.15 - Kapittel	Hij woont het kapittel bij.
4.40 - Handenarbeid	Eerst gaat hij om versa groenten bij boeder Lucas en daarna begint hij samen met enkele andere lekenbroeders in de keuken van de abt aan het diner.
7.45 - Terts	Hij woont de terts bij.
8.50 - Geestelijke lezing in de kapittelzaal	Hij gaat luisteren naar de waggelike lezing in de kapittelzaal.
10.00 - Sext	Hij woont de sext bij.
10.50 - Persoonlijke lektuur	Hij helet verder bij het bereiden van het middagmaal.
12.00 - Diner	Hij neemt plaats in de refter aan de tafel van de lekenbroeders voor het diner.
12.50 - Rust	Veel eue platte rust.
13.50 - Nonen	Hij woont de nonen bij.
14.00 - Handenarbeid	Hij gaat naar de markt en geeft de nodige bestellingen door aan de leveranciers. Rond 14.00 begint hij aan de bereiding van het avondmaal.
15.00 - Vespers	Hij woont de vespers bij.
16.45 - Avondmaal	Hij neemt plaats in de refter voor het avondmaal.
19.50 - Gemeentelijke lezing	Hij neemt deel aan de gemeentelijke lezing.
19.50 - Completen	Hij woont de completen bij.
20.00 - Rust	Hij gaat slapen.

Novice Simon

Het Scriptorium

In de middeleeuwen waren boeken heel kostbaar. Tot in de late middeleeuwen werden handschriften hoofdzakelijk in het scriptorium van kloosters gemaakt. Het schrijven maakte deel uit van de dagelijkse activiteiten. Een monnik, die deze taak volbracht, werd een kopiist genoemd. Omdat men nog geen papier kende, gebruikte men in de middeleeuwen bewerkte dierenhuiden, ook wel perkament genoemd. Het stuk perkament werd vastgelegd met enkele gewichtjes zodat het geheel niet zou opkruilen. Bovenop de leessaar stond de legger, het voortschild dat de monnik wilde kopiëren. Met een pen gesneden uit een ganzenveer en met walstenenikt ging de kopiist aan de slag. De meest gekopieerde werken waren het Oude en het Nieuwe Testament.

Normale dagindeling van Simon

2.45 - Wekken	Hij staat samen met de monniken op.
3.00 - Lauden	Hij woont de lauden bij.
3.30 - Wassen	Hij wast zich in het lavatorium.
4.00 - Proenen	Hij woont de proenen bij.
4.15 - Kapittel	Hij woont het kapittel bij.
4.40 - Handenarbeid	Hij helpt de ziekenbroeders op zijn raede. Wanneer Petrus leiden nodig heeft, haalt Simon deze bij de monnik-trinier.
7.55 - Tertis	Hij woont de tertis bij.
9.30 - Geestelijke lezing in de kapittelzaal	Hij gaat luisteren naar de dagelijkse lezing in de kapittelzaal.
10.00 - Sext	Hij woont de sext bij.
10.50 - Persoonlijke lektuur	Hij oefent zich samen met de andere novices in het schrijven en lezen.
12.00 - Diner	Hij neemt plaats in de refter voor het diner.
12.50 - Rust	Verplichte platte rust.
13.30 - Nonen	Hij woont de nonen bij.
14.00 - Handenarbeid	Hij volgt schrijfbossen bij de meesterskopiist Ruculbus.
18.00 - Vespers	Hij woont de vespers bij.
18.45 - Avondmaal	Hij neemt plaats in de refter voor het avondmaal.
19.30 - Gemeenlijke lezing	Hij neemt deel aan de gemeenlijke lezing.
19.50 - Completien	Hij woont de completien bij.
20.00 - Rust	Hij gaat slapen.

Tuinier Lucas

De tuin

Binnen het abdijcomplex bezit de abtj een groentetuin, een boomgaard, een plaats voor bijenkarven, een boekje met geneeskrachtige kruiden en een vijver in de lustuin. Als tuinier heb ik een voorliefde voor kruiden. Ik droog ze en gebruik ze later bij het maken van medicijnen. Het onderhoud van de groentetuin en de boomgaard behoort tot mijn activiteiten. Ik geef de tuinkarhouders iedere dag hun opdrachten, afhankelijk van het weer en de vraag van de keldermeester.

Ook de centrale binnentuin moet onderhouden worden, maar dit voor een andere reden. Deze tuin dient als begraafplaats voor monniken. Abten en andere hoge functionarissen vinden hun laatste rustplaats in de abdijkerk zelf.

Normale dagindeling van Lucas

2.00 - Waken	Hij staat samen met de andere monniken op.
5.00 - Lander	Hij woont de landen bij.
5.20 - Wassen	Hij wast zich in het lavatorium.
6.00 - Priemen	Hij woont de priemen bij.
6.15 - Kapittel	Hij woont het kapittel bij.
6.40 - Handarbeid	Hij droogt kruiden en prepareert in medulijer mee. Hij geeft de dagstructuur aan de tuinkarhouders. Daarna verzamelt hij de groenten voor de keuken en legt ze klaar voor Ludwicus.
7.45 - Terts	Hij woont de tertz bij.
8.30 - Gezamenlijke lezing in de kapittelzaal	Hij gaat luisteren naar de gezamenlijke lezing in de kapittelzaal.
10.00 - Sext	Hij woont de sext bij.
11.30 - Persoonlijke lectuur	Hij schrijft in het actatoto in van een manuscript rond kruidengeneeskunde.
12.00 - Diner	Hij neemt plaats in de refect voor het diner.
12.30 - Rust	Verslucht de luttu nase.
13.50 - Nonen	Hij woont de nonen bij.
16.00 - Handarbeid	Alhoewel van het seizoen verrijdt hij werk in de boomgaard, kruiden- en groentetuin of de wijngaard van de abdij.
18.00 - Vespers	Hij woont de vespers bij.
18.45 - Avondmaal	Hij neemt plaats in de refect voor het avondmaal.
19.30 - Gezamenlijke lezing	Hij neemt deel aan de gezamenlijke lezing.
19.50 - Completien	Hij woont de completien bij.
20.00 - Rust	Hij gaat slapen.

Ziekenbroeder Petrus

Het lavatorium

Kond dit merkwaardig achthoekig gebouwje blijft een sfeer van mysterie hangen. Tot 1367 beschikte het Sint-Baufsdorp niet over een eigen parochiekerk. Voor godsdienstige activiteiten, zoals ondermeer het doopsel, waren de mensen aangeworven op deze abejij. Het lavatorium vervulde aanvankelijk de functie van doopkapel en was hierdoor uitgerust met een doopvont. Het lavatorium kreeg later de functie van wasplaats voor de monniken. De Regel van Benedictus bevat immers hygiëne: de monniken moesten voor elke maaltijd hun handen wassen. Het lavatorium beschikt over een bovenverdieping, het sanctuarium genaamd. Hier werden talrijke relikven en andere kostbaarheden bewaard.

Normale dagindeling van Petrus

2.45 - Wekken	Hij staat samen met de andere monniken op.
3.00 - Lauden	Hij woont de lauden bij.
5.30 - Wassen	Hij wast zich in het lavatorium.
4.00 - Priemen	Hij woort de priemen bij.
4.17 - Kapittel	Hij woort het kapittel bij.
4.40 - Handenarbeid	Hij bezoekt de zieken en stelt een lijst op met knuden en benodigdheden voor zijn medelijden.
7.45 - Terts	Hij woort de terts bij.
8.30 - Geestelijke lezing in de kapittelzaal	Hij gaat luisteren naar de dagelijkse lezing in de kapittelzaal.
10.00 - Sext	Hij woort de sext bij.
10.50 - Persoonlijke lectuur	Hij trekt zich terug in het sanctuarium om zich te verdiepen in het Heilige Woord.
12.00 - Diner	Hij neemt plaats in de refter voor het diner.
12.30 - Rust	Verplichte platte rust.
13.30 - Nonen	Hij woont de nonen bij.
14.00 - Handenarbeid	Hij ontvangt zieke steldelingen en bereidt samen met broeder Lucas of moister Simon de medicijn. Bij een sterfgeval legt Petrus de doelen af.
16.00 - Vespers	Hij woort de vespers bij.
16.45 - Avondmaal	Hij neemt plaats in de refter voor het avondmaal.
19.30 - Geestelijke lezing	Hij neemt deel aan de geestelijke lezing.
19.30 - Completien	Hij woont de completien bij.
20.00 - Rust	Hij gaat slapen.

Wisserszoot Pieter

De arbeiders van de abdij

De arbeiders van de abdij die ook nabij het abdijcomplex woonden, leefden mee op het ritme van de abdij. De arbeiders werden voor het geleverde werk in natura betaald (groenten en fruit uit de moestuin van de abdij, brood, ...). Daarnaast volgden ze de meeste gebedsdiensten.

Dit weet de Pieter over de dag van de moord

Ik lever iedere dag verse vis in de abdijkeuken. Ik geef deze normaal geulen af van Ludwicus Remd 13.30 kwart de 14 van mijn Ludwicus bleek en niet te zijn, iedereen deurdij geheimzinnig.

Zoora ik de visolie afgeleverd had, gipten Simon en ik naar de kerk. Daar kon niemand ons zien. Althans dat dachten we, tot de kerkdomeusker ons overgisteren betrupte.

Om die reden af analise mediter heeft de dokter enkele enkele maanden regelmatig visolie nodig. Wearom moet je aan de dokter vragen.

Simon drangle gisteren met vier van onze afspraak. Ik ben dan naar het poortgebouw gegaan. Daar ben ik aan de praat geraakt met Bernandus en Ludwicus. We gingen samen naar de vispiers.

Normale dagindeling van Pieter

2.15 - Wekken	Hij slaapt nog.
3.00 - Luizen	Hij schuurt nog.
3.20 - Wassen	Zijn vader wolt hem, want het werk wacht niet.
4.00 - Pieren	Hij gaat met zijn vader naar de oermen.
4.15 - Kapittel	Zoeten een kleine broodmaaktijd en vertrekken naar hun brood.
4.40 - Hande wassend	Ze maken hun netten en juten leeg.
7.15 - Terte	Hij woort de terts bij.
8.30 - Geestelyke lezing in de kapittelzaal	Hij vo volet samen met zijn vader naar de markt om de goetagen vis te ve kopen.
10.00 - Sere	Hij is nog steeds op de markt.
10.30 - Personalyke leenur	Ze leren pas rond de middag naar huis terug.
12.00 - Diner	Hij eet samen met zijn vader en kleinen in de kagood.
12.30 - Rust	E ven platte rust.
13.30 - Nonen	Hij steekt het suar aan voor het roken van de 94.
14.00 - Hande wassend	Hij geat hout af, kkeken voor het visen. Om 15.30 begint hij de vis in de visolie naar de abdij.
16.00 - Versoers	Hij woort de vispiers bij.
18.45 - Avondmaal	Hij gaat na de vispiers terug naar huis en eet samen met zijn ouders.
19.30 - Gezonelike lezing	Het hele gezin herstelt de netten.
21.30 - Completen	Hij volet de completen.
22.00 - Rust	Hij gaat slapen.

Kopiist Radulfus

Een Kopiist

De monniken konden zich in allerlei vaardigheden bekwaamen. Monniken staan bekend voor de precisie waarmee ze manuscripten vervaardigden. Met een monnikengeduld kopieerden ze manuscripten in het scriptorium. De manuscripten waren heel kostbaar omdat ze op perkament waren geschreven en omdat er vaak miniaturen in kostbare kleuren werden toegevoegd als versiering.

Dit weet de kopiist over de dag van de moord

Ik leef al een hele tijd avonds met keldormeester Adam. Hij is mijn enige zwakte te weten gekomen en maakte er graag gebruik van. Hij droeg de alles aan de sluit te vertellen als ik, als oudste broeder van deze abdij, tijdens het kapittel iets zou zeggen in zijn nadeel. Als hij mijn geheim zou ontdekken, raakte ik mijn positie als meesters-kopiist kwijt.

Ik vond op Simon's schriftrol een stukje perkament waar hij zijn nieuwe ganzenvoor op had uitgezet. Hij schreef een heel rare zin: "Waarom zijn jouw kussen zo hard, mijn zoete verboden vrucht?"

Ik heb iedere gebeurtenis gevolgd die dag. Vraag het nou aan de priester, die al dat heeft gezien.

Sinds kort moet ik een halfuur voor de enoers bij de ziekenbroeder zijn. Alleen mag de prior niet te weten komen dat de novices een halfuur alleen zijn.

Normale dagindeling van Radulfus

2.00 - Waken	Hij staat samen met de andere monniken op.
3.00 - Luizen	Hij waant de luizen bij.
3.30 - Wassen	Hij waant zich in het lavatorium.
4.00 - Famen	Hij waant de priester bij.
4.15 - Kapittel	Hij waant het kapittel bij.
4.45 - Landenarbeid	Hij zorgt voor de geschikten op louten en slove gheuen. Daarna houdt hij zich bezig met een vergelijkende studie van de rooms-nieuwe geschichten.
7.45 - Toren	Hij waant de torens bij.
8.30 - Gezamenlijke lezing in de kapittelzaal	Hij leest de tekst bij de lezing voor.
10.00 - Sext	Hij waant de sext bij.
10.30 - Persoonlijke lectuur	Hij begluist de andere monniken met zijn persoonlijke lectuur.
12.00 - Diner	Hij neemt plaats in de refectie voor het diner. Verplaatst plaats over.
13.30 - Rust	Hij waant de rust bij.
14.00 - Handen wassen	Hij begluist Simon en de andere novices bij de schrijflenzen. Rond 12.30 waren de lessen afgelopen.
18.00 - Vespers	Hij waant de vespers bij.
18.45 - Avondmaal	Hij neemt plaats in de refectie voor het avondmaal.
19.30 - Gezamenlijke lezing	Hij bezorgt de boeken voor de lezing aan de priester en neemt deel aan de gezamenlijke lezing.
12.00 - Completies	Hij waant de completies bij.
20.00 - Rust	Hij gaat slapen.

Prior Wilfried

De prior

De prior is de onderoverste van een klooster, onder de abt. Hij staat de abt bij in het dagelijks bestuur van de abdij en hij leidt het kapittel. De prior controleert of de monniken de Regel strikt naleven en voert hiervoor een dagelijkse controle uit. De prior wordt door de monniken verkozen.

Dit weet de prior over de dag van de moord

Ik hou heel strikt de aanwezigheden bij. Alleen iemand die vroorschuldigd is krijgt geen minuten. Op mijn aanwezigheidslijst lees ik dat iedereen aanwezig was tijdens de gebeurtenissen in de eemiddag. De ziekenbroeder en de monnik-kapitool waren wel 10 minuten te laat voor de vespers. Zelfs heilige Simon was een half uur te laat. Maar al die verschuiving heb ik nog geen tijd gehad om te vangen waarom.

Iedereen was aanwezig tijdens het kapittel. Het was trouwens een belangrijke vergadering. Het conflict tussen Lucas en Adam moest uitgepraat worden want het dreigde te escaleren.

De keldermeester wilde die morgen koste wat het kost een afspraak met de abt regelen. Hij wilde een woord overspraak van de Regel melken. Dit abt weet misschien meer.

Ik ben op vraag van de abt Ludwicus gaan bellen om 15.30. Ik ben tot het einde van het gesprek gebleven, want zoiets belangrijks gaat ook de prior aan.

Het kllte niet tussen mij en de keldermeester. Ik voorn dat de keldermeester asde op mijn functie. Hij deed dan ook alles om op een goed blaadje te staan bij de abt. Maar bij prior Over mijn ijk.

Normale dagindeling van prior

2.45 - Waken	Hij staat samen met de andere monniken op.
3.00 - Luiden	Hij waakt de luiden bij.
3.30 - Wasen	Hij wast zich in het lavatorium.
4.00 - Ponen	Hij woort de prienen bij.
4.15 - Kapittel	Hij leidt het kapittel.
4.40 - Flanderarbeid	Hij doet zijn controletocht in de abdij.
7.45 - Terts	Hij woort de terts bij.
8.30 - Gezamenlijke lezing in de kapittelzaal	Hij gaat luisteren naar de dagelijkse lezing in de kapittelzaal.
10.00 - Sexi	Hij woort de sexi bij.
11.30 - Persoonlijke lektuur	Hij stelt een lijst van teksten en voordrachten samen voor de gezamenlijke lezing.
12.00 - Diner	Hij neemt plaats in de refter voor het diner.
12.30 - Rust	Versplachte platte rust.
13.30 - Nonen	Hij woort de nonen bij.
14.00 - Flanderarbeid	Hij bereidt samen met de abt het kapittel van de volgende dag voor. Ook andere zaken bespreken zo samen.
16.00 - Vespers	Hij woort de vespers bij.
16.45 - Avondmaal	Hij zet zijn avondmaal aan de tafel van de abt.
19.30 - Gezamenlijke lezing	Hij leidt de gezamenlijke lezing.
19.50 - Completien	Hij woort de completien bij.
20.00 - Rust	Hij gaat slapen.

Abt Robrecht

De abt

Een abt is de leider, de manager, het hoofd van een abdij. Hij is de 'primus inter pares' van de monniken en wordt in de hiërarchie gevolgd door de prior. In zijn werkzaamheden wordt de abt bijgestaan door de raad, een kleine groep monniken, waaronder de prior, die samen het dagelijks beattuur van de abdij regelen. Daarnaast onderhoudt hij contacten met de buitenwereld.

De abt wordt door de monniken zelf verkozen. In een kleine abdij kan iedereen zich opwerken tot abt, maar in grotere abdiën zoals de Sint-Baafsabdij verkoos men eerder iemand van adellijken bloede.

Dit weet de abt over de dag van de moord

De prior en ik hebben een serieus gesprek gehad met keizerbroeder Ludwicus. Er is een oorkonde opgesteld met zijn familie waarin staat dat de abdij eigendom wordt van 3 boeves als Ludwicus zijn hele leven wijdt aan de Regel. Ik heb Ludwicus duidelijk gemaakt dat er geen sprake kan zijn van een eventueel vertrek. Ik heb de keldersmeester opgedragen hier persoonlijk op toe te zien. Toen de Ludwicus heen wasgelopen (16.50)

De keldersmeester wilde mij persoonlijk spreken over zijn of andere onwettigheid bij een novice. Doordat die ellende zoed Ludwicus had ik het te druk. Ik kan Adam pas ontmoeten rond 19.30, maar hij daagde niet bij.

Nadat Ludwicus is weggelepen, hebben de prior en ik nog over die kwestie verdergeprut tot aan de vespers.

Tijdens het eten werd ik bediend door novice Simon. Hij heeft er verontrooid bij; hij heeft tot twee maal toe een beker wijn omgegooid.

Normale dagindeling van Robrecht

2.45 - Wekken	Hij wordt door zijn bediende gewekt.
3.00 - Luiden	Hij leidt de luiden.
3.30 - Wasen	Hij wast zich in zijn priesterwante.
4.00 - Prioren	Hij woont de prioren bij.
4.15 - Kapittel	Hij is aanwezig tijdens het kapittel.
4.40 - Handenarbeid	Hij ontvangt verschillende gasten en werkt zijn correspondentie bij. Hij dicteert zijn klerke de oorkonden die opgesteld moeten worden.
7.15 - Terte	Hij woont de tertis bij.
8.30 - Geestelijke lezing in de kapittelzaal	Hij gaat luisteren naar de vingerlijke lezing in de kapittelzaal.
10.00 - Sext	Hij woont de sext bij.
10.30 - Persoonlijke lectuur	Hij vergadert met een schikzede belangrijke instructies, zoals de Gentse adel.
12.00 - Diner	Hij neemt plaats in de refectorie voor het diner.
12.30 - Rust	Verplichte platte rust.
13.30 - Nonen	Hij woont de nonen bij.
14.00 - Handenarbeid	Hij bereidt samen met de prior het kapittel van de volgende dag voor. Samen met de prior worden de zaken van die dag afgehandeld.
16.00 - Vespers	Hij woont de vespers bij.
18.45 - Avononiaal	Hij nodigt de prior uit aan zijn tafel.
19.30 - Gezamenlijke lezing	Hij volgt de gezamenlijke lezing.
19.50 - Completen	Hij leidt de completen.
20.00 - Rust	Hij gaat slapen.

BIJLAGE 9: TIJDSTABELLEN EN HINTS

Portier Bernardus

2.45 - Wekken	Hij staat samen met de andere monniken op.
3.00 - Laudan	Hij woont de laudan bij.
3.30 - Wassen	Hij wast zich in het lavatorium.
4.00 - Priemen	Hij woont de priemen bij.
4.15 - Kapittel	Hij woont het kapittel bij.
4.40 - Handenarbeid	Hij neemt plaats in zijn kamer in het poorthuis vooraan de abdij. Hij begroet de gasten en houdt bij wie binnen en buiten gaat. Is er weinig passage, doet hij wat klein handwerk.
7.45 - Terts	Hij woont de terts bij.
9.30 - Geestelijke lezing in de kapittelzaal	Hij gaat luisteren naar de dagelijkse lezing in de kapittelzaal.
10.00 - Sext	Hij woont de sext bij.
10.30 - Persoonlijke lectuur	Hij gaat langs in het scriptorium en vraagt een manuscript aan de meester-kopiïst. Dit neemt hij mee en leest het door terwijl hij wacht in het poortgebouw.
12.00 - Diner	Hij neemt plaats in de refter voor het diner.
12.30 - Rust	Verplichte platte rust.
13.30 - Nonen	Hij woont de nonen bij.
14.00 - Handenarbeid	Hij vervult zijn verdere taken aan het poortgebouw.
18.00 - Vespers	Hij woont de vespers bij.
18.45 - Avondmaal	Hij neemt plaats in de refter voor het avondmaal.
19.30 - Gezamenlijke lezing	Na het avondmaal verzamelt hij de restjes van de maaltijd en deelt ze uit aan de bedelaars aan de poort.
19.50 - Completen	Hij woont de completen bij.
20.00 - Rust	Hij gaat slapen.

De dag van de moord:

- 1) Ik had nog maar net mijn poorten geopend toen ik het geschreeuw van de vissers hoorde. Ik ging kijken, maar er kon geen hulp meer baten... Aan de hoofdwonde te zien, is het slachtoffer met een zwaar voorwerp neergeslagen.
- 2) Ik vraag me af hoe de moordenaar Adam buiten de muren van de abdij heeft gekregen. De moordenaar moet Adam gedood hebben en onmiddellijk daarna naar buiten hebben gesleept.
- 3) Ik ben hier (in het poortgebouw) de hele dag geweest, behalve tijdens de gebedsdiensten en het avondmaal! En 's nachts is de poort op slot...
- 4) Lucas is onmiddellijk na de nonen naar de wijngaard vertrokken, en kwam net op tijd voor de Vespers terug.
Ludwigius is voor zijn dagelijkse bestelling naar de markt gegaan. Ik heb hem na de nonen zien vertrekken en hij is rond 15.30 teruggekeerd.
- 5) Rond 16.30 kwam Ludwigius hier totaal overstuur toe. Hij zocht wat rust en een luisterend oor. Even later kwam ook Pieter, de visserszoon, toe. Ze zijn hier beiden gebleven en we gingen samen naar de vespers.

Lekenbroeder Ludwigijs

2.45 - Wekken	Hij staat samen met de andere lekenbroeders op.
3.00 - Laudan	Hij woont de laudan bij.
3.30 - Wassen	Hij wast zich in het lavatorium.
4.00 - Priemen	Hij woont de priemen bij.
4.15 - Kapittel	Hij woont het kapittel bij.
4.40 - Handenarbeid	Eerst gaat hij om verse groenten bij broeder Lucas en daarna begint hij samen met enkele andere lekenbroeders in de keuken van de abdij aan het diner.
7.45 - Terts	Hij woont de terts bij.
9.30 - Geestelijke lezing in de kapittelzaal	Hij gaat luisteren naar de dagelijkse lezing in de kapittelzaal.
10.00 - Sext	Hij woont de terts bij.
10.30 - Persoonlijke lectuur	Hij helpt verder bij het bereiden van het middagmaal.
12.00 - Diner	Hij neemt plaats in de refter aan de tafel van de lekenbroeders voor het diner.
12.30 - Rust	Verplichte platte rust.
13.30 - Nonen	Hij woont de nonen bij.
14.00 - Handenarbeid	Hij gaat naar de markt en geeft de nodige bestellingen door aan de leveranciers. Rond 16.00 begint hij aan de bereiding van het avondmaal.
18.00 - Vespers	Hij woont de vespers bij.
18.45 - Avondmaal	Hij neemt plaats in de refter voor het avondmaal.
19.30 - Gezamenlijke lezing	Hij neemt deel aan de gezamenlijke lezing.
19.50 - Completen	Hij woont de completen bij.
20.00 - Rust	Hij gaat slapen.

De dag van de moord:

- 1) Ik heb een hekel aan deze abdij! Ik ben hier omdat ik de jongste zoon ben van een rijke en adellijke familie. Adam, de keldermeester is mijn oom. Het is hij die mijn vader ervan heeft overtuigd mij in deze abdij te doen intreden. Hij heeft heel mijn jeugd verpest!!!
- 2) Ik heb een gesprek gehad met de abt om 15.30. De monnik-tuinier vertelde hem dat ik hier ongelukkig ben en hier weg wil. De prior kwam melden dat ze me wilden spreken.
- 3) Ik ben woedend weggelopen van het gesprek met de abt. Ik ben gevlucht naar de enige persoon die in contact staat met de buitenwereld en de vrijheid.
- 4) Simon houdt volgens mij meer van Gods zonen dan van Gods dochters. Blijkbaar heeft ook de keldermeester dat ontdekt. Adam kennende zal hij dit weldra aan de abt vertellen. Ik zou niet graag in Simons schoenen staan, want op deze zonde staat de zwaarste straf.
- 5) Bij de monnik-portier zag ik ook Pieter, de zoon van de visser, met wie ik een goede babbel had. Ik ging samen met Bernardus en Pieter naar de vespers.

Novice Simon

2.45 - Wekken	Hij staat samen met de monniken op.
3.00 - Laudan	Hij woont de lauden bij.
3.30 - Wassen	Hij wast zich in het lavatorium.
4.00 - Priemen	Hij woont de priemen bij.
4.15 - Kapittel	Hij woont het kapittel bij.
4.40 - Handenarbeid	Hij helpt de ziekenbroeder op zijn ronde. Wanneer Petrus kruiden nodig heeft, haalt Simon deze bij de monnik-tuinier.
7.45 - Terts	Hij woont de terts bij.
9.30 - Geestelijke lezing in de kapittelzaal	Hij gaat luisteren naar de dagelijkse lezing in de kapittelzaal.
10.00 - Sext	Hij woont de sext bij.
10.30 - Persoonlijke lectuur	Hij oefent zich samen met de andere novicen in het schrijven en lezen.
12.00 - Diner	Hij neemt plaats in de refter voor het diner.
12.30 - Rust	Verplichte platte rust.
13.30 - Nonen	Hij woont de nonen bij.
14.00 - Handenarbeid	Hij volgt schrijflessen bij de meesterkopiïst Radulfus.
18.00 - Vespers	Hij woont de vespers bij.
18.45 - Avondmaal	Hij neemt plaats in de refter voor het avondmaal.
19.30 - Gezamenlijke lezing	Hij neemt deel aan de gezamenlijke lezing.
19.50 - Completen	Hij woont de completen bij.
20.00 - Rust	Hij gaat slapen.

De Dag van de moord:

- 1) Ik weet dat de keldermeester de monnik-kopiïst Radulfus naar zijn pijpen kon laten dansen. Radulfus houdt de laatste maanden iets geheim. Blijkbaar is Adam dat te weten gekomen en dreigt hij het te vertellen aan de prior.
- 2) Meester Radulfus moet de laatste weken net voor de vespers ergens heen. Waarheen dat weet ik niet, maar het kan mij ook niet schelen. Mijn schrijflessen zijn zo een halfuur vroeger gedaan. Eindelijk een moment op de dag om te doen wat je wilt!
- 3) Ik was bij alle maaltijden op tijd aanwezig. Ik moest wel, want ik ben deze week van dienst voor het opdienen en afruimen van de tafel van de abt.
- 4) Ik had inderdaad een discussie met Adam. "Bij een veelheid van woorden ontkomt men niet aan de zonde" (spreuk 10, 19). Deze spreuk had de keldermeester beter in gedachten gehouden, in plaats van te dreigen met mijn geheim naar de abt te stappen.
- 5) Sinds ik een halfuurtje vrij heb voor de vespers, spreek ik af met Pieter. Ook gisteren hebben we van elkaars gezelschap genoten.

Ziekenbroeder Petrus

2.45 – Wekken	Hij staat samen met de andere monniken op.
3.00 – Lauden	Hij woont de lauden bij.
3.30 – Wassen	Hij wast zich in het lavatorium.
4.00 – Priemen	Hij woont de priemen bij.
4.15 – Kapittel	Hij woont het kapittel bij.
4.40 – Handenarbeid	Hij bezoekt de zieken en stelt een lijst op met kruiden en benodigdheden voor zijn medicijnen.
7.45 – Terts	Hij woont de terts bij.
9.30 – Geestelijke lezing in de kapittelzaal	Hij gaat luisteren naar de dagelijkse lezing in de kapittelzaal.
10.00 – Sext	Hij woont de sext bij.
10.30 – Persoonlijke lectuur	Hij trekt zich terug in het scriptorium om zich te verdiepen in het Heilige Woord.
12.00 – Diner	Hij neemt plaats in de refter voor het diner.
12.30 – Rust	Verplichte platte rust.
13.30 – Nonen	Hij woont de nonen bij.
14.00 – Handenarbeid	Hij ontvangt zieke stedelingen en bereidt samen met broeder Lukas of novice Simon de medicijnen. Bij een sterfgeval legt Petrus de doden af.
18.00 – Vespers	Hij woont de vespers bij.
18.45 – Avondmaal	Hij neemt plaats in de refter voor het avondmaal.
19.30 – Gezamenlijke lezing	Hij neemt deel aan de gezamenlijke lezing.
19.50 – Completen	Hij woont de completen bij.
20.00 – Rust	Hij gaat slapen.

Dag van de moord:

- 1) De monnik-tuinier werd tijdens het kapittel op de vingers getikt door de prior omdat de keldermeester geklaagd had dat Lukas de voorraden niet op tijd binnenhaalt. Had de abt niet ingegrepen was het kapittel ontaard in een scheldpartij tussen de keldermeester en de tuinier!
- 2) Toen ik mijn voorraad controleerde stelde ik vast dat het Sint-Janskruid, de meidoorn en het valkruid aangevuld moesten worden. Daarvoor stuurde ik Simon naar broeder Lukas. Simon bleef lang weg en dus begon ik al aan de bereiding van de medicijnen. Waarom hij zolang wegbleef, wilde hij niet beantwoorden.
- 3) Ik heb het lichaam van de keldermeester gewassen en heb in zijn haar houten splinters gevonden. Deze moeten van het moordwapen afkomstig zijn!
- 4) Ik kan aan de hand van de lijkstijfheid vertellen dat hij gestorven is tussen de nonen en de lezing diezelfde avond.
- 5) De namiddag van de moord was ik druk bezig met mijn patiënten. Radulfus zal je dit bevestigen. Hij kampt met ouderdomsverschijnselen zoals vergeetachtigheid en slechtziendheid. Ik mag het niet aan de abt vertellen, anders zou hij zijn positie als meester-kopiïst verliezen. Hij komt net voor de terts en de vespers om een kompres op basis van visserolie, valkruid, meidoorn en Sint-Janskruid.

Monnik-tuinier Lukas

2.45 – Wekken	Hij staat samen met de andere monniken op.
3.00 – Lauden	Hij woont de lauden bij.
3.30 – Wassen	Hij wast zich in het lavatorium.
4.00 – Priemen	Hij woont de priemen bij.
4.15 – Kapittel	Hij woont het kapittel bij.
4.40 – Handenarbeid	Hij droogt kruiden en prepareert er medicijnen mee. Hij geeft de daginstructies aan de tuinarbeiders. Daarna verzamelt hij de groenten voor de keuken en legt ze klaar voor Ludwigius.
7.45 – Terts	Hij woont de terts bij.
9.30 – Geestelijke lezing in de kapittelzaal	Hij gaat luisteren naar de dagelijkse lezing in de kapittelzaal.
10.00 – Sext	Hij woont de sext bij.
10.30 – Persoonlijke lectuur	Hij schrijft in het scriptorium aan een manuscript rond kruidengeneeskunde.
12.00 – Diner	Hij neemt plaats in de refter voor het diner.
12.30 – Rust	Verplichte platte rust.
13.30 – Nonen	Hij woont de nonen bij.
14.00 – Handenarbeid	Afhankelijk van het seizoen verricht hij werk in de boomgaard, kruiden- en groentetuin of de wijngaard van de abdij.
18.00 – Vespers	Hij woont de vespers bij.
18.45 – Avondmaal	Hij neemt plaats in de refter voor het avondmaal.
19.30 – Gezamenlijke lezing	Hij neemt deel aan de gezamenlijke lezing.
19.50 – Completen	Hij woont de completen bij.
20.00 – Rust	Hij gaat slapen.

De Dag van de moord:

- 1) Ik was die ochtend woedend op de keldermeester. Hij is bij de prior gaan klagen dat hij sommige voorraden uit de tuin niet op tijd krijgt! Tijdens het kapittel kreeg ik van beiden de wind van voor. Kan ik eraan doen dat de groenten zo traag groeien! Ik wenste hem naar de hel zoals hij stond te grijnzen!
- 2) Normaal gezien komt Simon rond 7.00 om de kruiden die de ziekenbroeder die dag nodig heeft. Hij kwam niet opdagen dus ging ik ze zelf brengen. Toen ik in de pandgang kwam, zag ik Simon in een verhitte discussie met Adam. Toen ik aankwam zwegen ze allebei en is de keldermeester naar de voorraadkelder gegaan. Waar de ruzie over ging, weet ik niet. Simon was goed bevriend met Ludwigius, misschien weet hij meer...
- 3) Ik heb heel de namiddag in de wijngaarden buiten de abdij gewerkt. Ik ben pas tegen de vespers teruggekomen. Bernardus en de tuinarbeiders kunnen dit bevestigen.
- 4) Ik heb, zoals iedere morgen, de groenten voor het middagmaal meegegeven aan Ludwigius. Hij is de laatste weken heel opstandig. Hij heeft niet zelf voor de Regel gekozen en dat is niet goed! Zulke jongens doen soms rare dingen om hier weg te geraken.
- 5) Adam heeft nooit kunnen verkroppen dat Wilfried prior is geworden en hij 'slechts' keldermeester.

Visserzoon Pieter

2.45 – Wekken	Slaapt nog.
3.00 – Laudén	Slaapt nog.
3.30 – Wassen	Zijn vader wekt hem, want het werk wacht niet.
4.00 – Priemen	Hij gaat met zijn vader naar de priemen.
4.15 – Kapittel	Ze eten een kleine broodmaaltijd en vertrekken naar hun boot.
4.40 – Handenarbeid	Ze maken hun netten en fuiken leeg.
7.45 – Terts	Hij woont de terts bij.
9.30 – Geestelijke lezing in de kapittelzaal	Hij vertrekt samen met zijn vader naar de markt om de gevangen vis te verkopen.
10.00 – Sext	Hij is nog steeds op de markt.
10.30 – Persoonlijke lectuur	Ze keren pas rond de middag naar huis terug.
12.00 – Diner	Hij eet samen met zijn vader een klein middagmaal.
12.30 – Rust	Even platte rust.
13.30 – Nonen	Hij steekt het vuur aan voor het roken van de vis.
14.00 – Handenarbeid	Hij gaat hout sprokkelen voor het vuur. Om 15.00 brengt hij de vis en de visolie naar de abdij.
18.00 – Vespers	Hij woont de vespers bij.
18.45 – Avondmaal	Hij gaat na de vespers terug naar huis en eet samen met zijn ouders.
19.30 – Gezamenlijke lezing	Het hele gezin herstelt de netten.
19.50 – Completen	Hij volgt de completen.
20.00 – Rust	Hij gaat slapen.

Op de dag van de moord:

- 1) Ik lever iedere dag verse vis aan de abdijkeuken. Ik geef deze normaal gezien af aan Ludwigius. Rond 15.30 kwam ik er aan, maar Ludwigius bleek er niet te zijn. Iedereen deed vrij geheimzinnig.
- 2) Om de één of andere reden heeft de dokter sinds enkele maanden regelmatig visolie nodig.
- 3) Zodra ik de visolie afgeleverd had, glipten Simon en ik naar de kerk. Daar kon niemand ons zien. Althans dat dachten we, tot de keldermeester ons eergisteren betrapte.
- 4) Simon daagde gisteren niet op voor onze afspraak. Ik ben dan maar naar het poortgebouw gegaan. Daar ben ik aan de praat geraakt met Bernardus en Ludwigius. We gingen samen naar de vespers.

Prior Wilfried

2.45 – Wekken	Hij staat samen met de andere monniken op.
3.00 – Lauden	Hij woont de lauden bij.
3.30 – Wassen	Hij wast zich in het lavatorium.
4.00 – Priemen	Hij woont de priemen bij.
4.15 – Kapittel	Hij leidt het kapittel.
4.40 – Handenarbeid	Hij doet zijn controleronde in de abdij.
7.45 – Terts	Hij woont de terts bij.
9.30 – Geestelijke lezing in de kapittelzaal	Hij gaat luisteren naar de dagelijkse lezing in de kapittelzaal.
10.00 – Sext	Hij woont de sext bij.
10.30 – Persoonlijke lectuur	Hij stelt een lijst van teksten en voorlezers samen voor de gezamenlijke lezing.
12.00 – Diner	Hij neemt plaats in de refter voor het diner.
12.30 – Rust	Verplichtte platte rust.
13.30 – Nonen	Hij woont de nonen bij.
14.00 – Handenarbeid	Hij bereidt samen met de abt het kapittel van de volgende dag voor. Ook andere zaken bespreken ze samen.
18.00 – Vespers	Hij woont de vespers bij.
18.45 – Avondmaal	Hij eet zijn avondmaal aan de tafel van de abt.
19.30 – Gezamenlijke lezing	Hij leidt de gezamenlijke lezing.
19.50 – Completen	Hij woont de completen bij.
20.00 – Rust	Hij gaat slapen.

Op de dag van de moord:

- 1) Ik hou heel strikt de aanwezigheden bij. Enkel iemand die verontschuldigd is krijgt geen sanctie. Op mijn aanwezigheidslijst lees ik dat iedereen aanwezig was tijdens de gebedsdiensten in de namiddag.
De ziekenbroeder en de monnik-kopiïst waren wel 10 minuten te laat voor de vespers. Zelfs novice Simon was een half uur te laat. Met al die opschudding heb ik nog geen tijd gehad om te vragen waarom.
- 2) Iedereen was aanwezig tijdens het kapittel. Het was trouwens een belangrijke vergadering. Het conflict tussen Lucas en Adam moest uitgepraat worden, want het dreigde te escaleren.
- 3) De keldermeester wilde die morgen koste wat het kost een afspraak met de abt regelen. Hij wilde een zware overtreding van de Regel melden. De abt weet misschien meer.
- 4) Ik ben op vraag van de abt Ludwigijs gaan halen om 15.30. Ik ben tot het einde van het gesprek gebleven, want zo iets belangrijks gaat ook de prior aan.
- 5) Het klikte niet tussen mij en de keldermeester. Ik vrees dat de keldermeester aasde op mijn functie. Hij deed dan ook alles om op een goed blaadje te staan bij de abt. Maar hij prior? Over mijn lijk!

Abt Robrecht

2.45 – Wekken	Hij wordt door zijn bediende gewekt.
3.00 – Lauden	Hij leidt de lauden.
3.30 – Wassen	Hij wast zich in zijn privé-ruimte.
4.00 – Priemen	Hij woont de priemen bij.
4.15 – Kapittel	Hij is aanwezig tijdens het kapittel.
4.40 – Handenarbeid	Hij ontvangt verschillende gasten en werkt zijn correspondentie bij. Hij dicteert zijn klerk de oorkondes die opgesteld moeten worden.
7.45 – Terts	Hij woont de terts bij.
9.30 – Geestelijke lezing in de kapittelzaal	Hij gaat luisteren naar de dagelijkse lezing in de kapittelzaal.
10.00 – Sext	Hij woont de sext bij.
10.30 – Persoonlijke lectuur	Hij vergadert met verschillende belangrijke instanties, zoals de Gentse adel.
12.00 – Diner	Hij neemt plaats in de refter voor het diner.
12.30 – Rust	Verplichtte platte rust.
13.30 – Nonen	Hij woont de nonen bij.
14.00 – Handenarbeid	Hij bereidt samen met de prior het kapittel van de volgende dag voor. Samen met de prior worden de zaken van die dag afgehandeld.
18.00 – Vespers	Hij woont de vespers bij.
18.45 – Avondmaal	Hij nodigt de prior uit aan zijn tafel.
19.30 – Gezamenlijke lezing	Hij volgt de gezamenlijke lezing.
19.50 – Completen	Hij leidt de completen.
20.00 – Rust	Hij gaat slapen.

Op de dag van de moord:

- 1) De prior en ik hebben een serieus gesprek gehad met lekenbroeder Ludwigius. Er is een oorkonde opgesteld met zijn familie waarin staat dat de abdij eigenaar wordt van 3 hoevees als Ludwigius zijn hele leven wijdt aan de Regel. Ik heb Ludwigius duidelijk gemaakt dat er geen sprake kan zijn van een eventueel vertrek. Ik heb de keldermeester opgedragen hier persoonlijk op toe te zien. Toen is Ludwigius boos weggelopen (16.30).
- 2) De keldermeester wilde mij persoonlijk spreken over één of andere onkuisheid bij een novice. Door al die ellende rond Ludwigius had ik het te druk. Ik kon Adam pas ontvangen rond 19.30, maar hij daagde niet op.
- 3) Nadat Ludwigius is weggelopen hebben de prior en ik nog over de kwestie verder gepraat tot aan de vespers.
- 4) Tijdens het eten werd ik bediend door novice Simon. Hij liep er verstrooid bij; hij heeft tot twee maal toe een beker wijn omgegooid!

Kopist Radulfus

2.45 – Wekken	Hij staat samen met de andere monniken op.
3.00 – Lauden	Hij woont de lauden bij.
3.30 – Wassen	Hij wast zich in het lavatorium.
4.00 – Priemen	Hij woont de priemen bij.
4.15 – Kapittel	Hij woont het kapittel bij.
4.40 – Handenarbeid	Hij controleert de geschriften op fouten en slordigheden. Daarna houdt hij zich bezig met een vergelijkende studie van de canonieke geschriften.
7.45 – Terts	Hij woont de terts bij.
9.30 – Geestelijke lezing in de kapittelzaal	Hij leest de teksten bij de lezing voor.
10.00 – Sext	Hij woont de sext bij.
10.30 – Persoonlijke lectuur	Hij begeleidt de andere monniken met hun persoonlijke lectuur.
12.00 – Diner	Hij neemt plaats in de refter voor het diner.
12.30 – Rust	Verplichtte platte rust
13.30 – Nonen	Hij woont de nonen bij.
14.00 – Handenarbeid	Hij begeleidt Simon en de andere novicen bij hun schrijfflessen. Rond 17.30 waren de lessen afgelopen.
18.00 – Vespers	Hij woont de vespers bij
18.45 – Avondmaal	Hij neemt plaats in de refter voor het avondmaal.
19.30 – Gezamenlijke lezing	Hij bezorgt de boeken voor de lezing aan de prior en neemt deel aan de gezamenlijke lezing.
19.50 – Completen	Hij woont de completen bij.
20.00 – Rust	Hij gaat slapen.

Op de dag van de moord:

- 1) Ik leef al een hele tijd in onmin met keldermeester Adam. Hij is mijn enige zwakte te weten gekomen en maakte er smerig gebruik van. Hij dreigde alles aan de abt te vertellen als ik, als oudste broeder van deze abdij, tijdens het kapittel iets zou zeggen in zijn nadeel. Als hij mijn geheim zou rondstrooien raakte ik mijn positie als meester-kopist kwijt!
- 2) Ik vond op Simons schrijftafel een stukje perkament waar hij zijn nieuwe ganzenveer op had uitgetest. Hij schreef een heel rare zin: "Waarom zijn jouw kussen zo hemels, mijn zoete verboden vrucht"
- 3) Ik heb iedere gebedsdienst gevolgd die dag. Vraag het maar aan de prior, die zal dat bevestigen.
- 4) Sinds kort moet ik een halfuur voor de vespers bij de ziekenbroeder zijn. Alleen mag de prior niet te weten komen dat de novicen een halfuur alleen zijn.

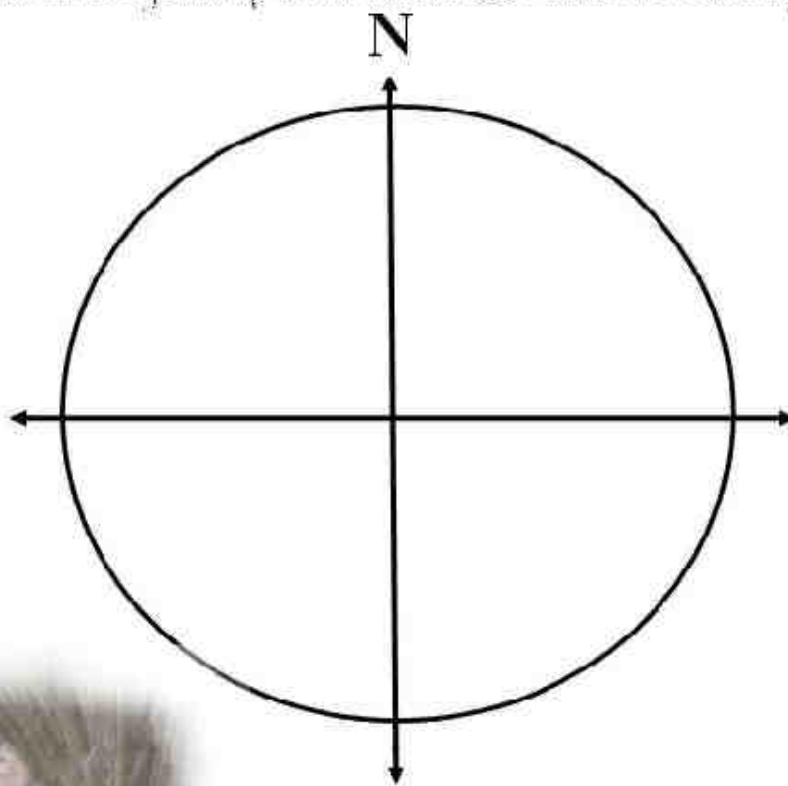
BIJLAGE 10: OPDRACHTEN VAN HET MOORDSPEL

De heer is licht

Ga op zoek naar de maquette van de abdijkerk. Kijk op de kaart van de abdij hoe de abdijkerk georiënteerd lag ten opzichte van de windrichtingen.

Teken de onttrek van de abdijkerk op de windroos. (De kaart van de abdij kan je daar bij helpen.)

Welk deel van de kerk ligt in het oosten?

.....

Dit is zo bij alle middeleeuwse abdijkerken. Iedere ochtend verzamelen de monniken zich in dit deel van de kerk en starten het eerste gebed van die dag, de lauden. Laudare is het latijn voor aanbidden, prijzen. Weet jij welk fenomeen de Benedictijnen iedere ochtend aanbidden?

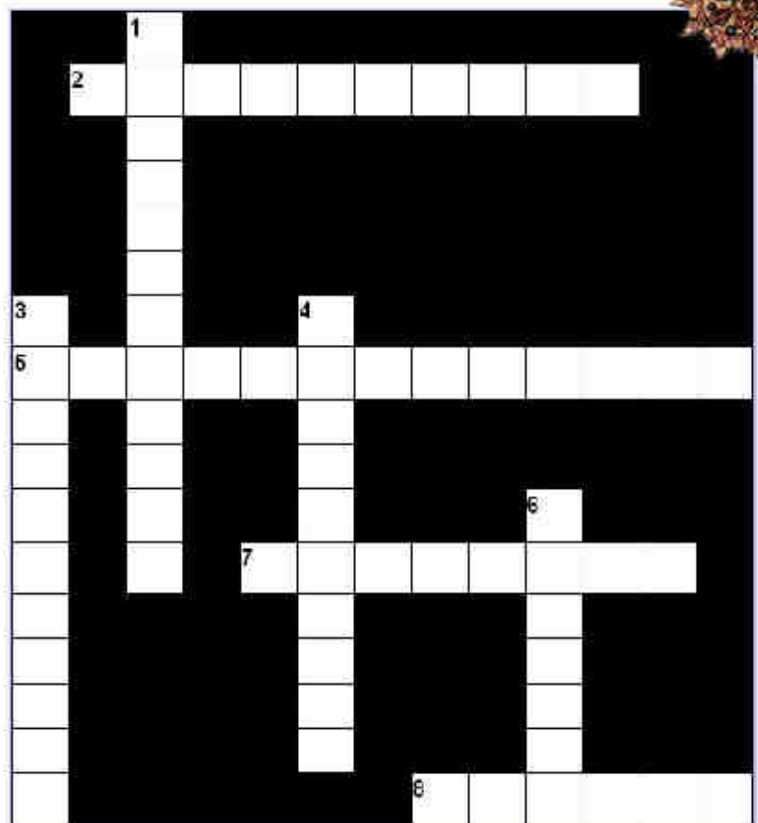
.....

Gods architectuur

Ga op zoek op het plan van de abdij en op de verschillende borden naar volgende plaatsen:

1. De zaal waar de monniken iedere week vergaderden.
2. De plaats waar de monniken volgens de regel voor iedere maaltijd de handen wisten.
3. De ruimte waar kopiïsten manuscripten kopieerden en de boeken bewaarden.
4. Een verborgen schatplaats voor de kostbaarheden van de abdij.
5. De stookplaats van de abdij.
6. De centrale binnentuin van de abdij heeft ook een andere naam.
7. Gang rond de binnentuin
8. Plaats waar de monniken aten

Monnikenwerk

Dit zijn teksten uit de originele regel van Benedictus. Een monnik verborg de 3 basisprincipes in deze teksten volgens een bepaalde code. Kan jij ze ontcijferen?

Gedurende de vastenperiode wijdt men zich 's ochtends tot negen uur aan de eigen lectuur, waarna men tot vier uur aan de opgedragen taken werkt. In die vastenperiode ontvangt ieder een boek uit de bibliotheek, dat van begin tot eind volledig gelezen wordt. Deze boeken worden verstrekt aan het begin van de vasten. Het is hierbij wel van groot belang om een of twee ouderen aan te wijzen, die op de uren waarop de broeders zich wijden aan lectuur rondgaan in het klooster. Ze moeten dan kijken of er niet ergens een broeder ten prooi is aan lusteloosheid en zit te luiëren of te kletsen en zich niet concentreert op zijn lectuur, en daarmee niet alleen zichzelf tekort doet maar ook anderen afleid. Als zo'n broeder onverhoopt ergens wordt aangetroffen, krijgt hij één- en andermaal een vermaning. Betert hij zich niet, dan wordt hij openlijk berispt, op een manier die beducht maakt.

Een broeder zoekt geen contact met een andere broeder op de verkeerde uren. Op zondag wijdt iedereen zich aan lectuur, behalve diegene die voor diverse taken zijn aangewezen. Als iemand zo ongeïnteresseerd en lui is dat hij niet wil of kan studeren of lezen, geeft men hem iets te doen zodat hij wat om handen heeft. Zieke of verzwakte broeders krijgen een werk of taak opgedragen waardoor ze niet met de handen over elkaar zitten maar ook niet door zware inspanningen overbelast of onwillig raken. De abt moet rekening houden met hun zwakte.

BIJLAGE 11: ENQUÊTES

EVALUATIE 'ONVOLTOOID VERLEDEN GENT'

Deze zoektocht was de max, niet te doen, beestig leuk,... Of was hij nog saaier dan saai, langdradig, niet voor deze leeftijd bestemd,...? Laat het ons weten! Tips zijn altijd welkom en kunnen het geheel enkel beter maken.

School:.....

Leeftijd:.....Klas:.....

Woonplaats:.....Provincie:.....

Welke zoektocht heb je volbracht? 1 of 2

Duur van de zoektocht?.....

Deze zoektocht was: te gemakkelijk te moeilijk in orde

1= heel zwak – 2= zwak – 3= gematigd – 4= goed – 5= heel goed

1. Is het lettertype duidelijk?

1 2 3 4 5

2. Waren de foto's op de kaartjes duidelijk?

1 2 3 4 5

3. Was de informatie op de kaartjes relevant?

1 2 3 4 5

4. Was de wegbeschrijving duidelijk? Zo niet, waar ben je misgelopen?

1 2 3 4 5

.....

.....

5. Was de structuur van de kwartetkaart goed opgesteld?

1 2 3 4 5

6. Was er voldoende variatie in de opdrachten (vijf pictogrammen)?

1 2 3 4 5

7. Welke opdrachten kregen jullie voorkeur?

◇ fotograferen ◇ schetsen ◇ opdracht invullen ◇ ondervragen ◇ spel

8. Waren de opdrachten duidelijk omschreven?

◇ 1 ◇ 2 ◇ 3 ◇ 4 ◇ 5

9. Waren de opdrachten relevant?

◇ 1 ◇ 2 ◇ 3 ◇ 4 ◇ 5

10. Bij de algemene opdrachten moest je de thema's zoeken. Waren de thema's gemakkelijk af te leiden?

◇ 1 ◇ 2 ◇ 3 ◇ 4 ◇ 5

11. Vond je de zoektocht leuk?

◇ Ja Omdat ik graag geschiedenis doe en veel bijgeleerd heb
 Het is een andere manier om kennis te maken met geschiedenis
 Omdat alles goed in elkaar stak
 Omdat het zonder leerkracht was
 Andere redenen:.....

◇ Neen Omdat het spel niet goed in elkaar zat
 Omdat het regende
 Omdat geschiedenis mij niet interesseert
 Andere redenen:.....

Welke indruk heeft het spel bij jou achtergelaten?

.....

Welke indruk heeft de stad Gent bij jou achtergelaten?:

.....

Voor de leerkrachten:

Zou U als leerkracht geschiedenis dit spel gebruiken als aanvulling bij de lessen geschiedenis?

Waarom wel? Waarom niet?

.....

.....

.....

HARTELIJK DANK

EVALUATIE 'MORTUUS GANDAE'

Dit spel was de max, niet te doen, beestig leuk,... Of was het nog saaier dan saai, langdradig, niet voor deze leeftijd bestemd,...? Laat het ons weten! Tips zijn altijd welkom en kunnen het geheel enkel beter maken.

School:.....

Leeftijd:.....Klas:.....

Woonplaats:.....Provincie:.....

Hoe lang duurde het om tot de oplossing te komen?.....

Het spel was: te gemakkelijk te moeilijk in orde

Geef een cijfer van 1 tot 5:

(1 = heel zwak - 2 = zwak - 3 = gematigd - 4 = goed - 5 = heel goed)

1. Was de uitleg over het abdijleven voor het spel begon duidelijk?

1 2 3 4 5

2. Was de uitleg van het spel zelf duidelijk?

1 2 3 4 5

3. Waren de verschillende tips duidelijk geformuleerd? Indien niet, geef een voorbeeld:

1 2 3 4 5

.....

4. Zijn de infoborden van het spel duidelijk qua lay-out?

1 2 3 4 5

5. Waren de tips om de moordenaar te vinden duidelijk?

1 2 3 4 5

6. Waren de tips om het moordwapen te vinden duidelijk?

1 2 3 4 5

7. Was het motief van de moordenaar duidelijk?

1 2 3 4 5

8. Lukte de taakverdeling binnen de groep?

1 2 3 4 5

9. Was de historische informatie op de borden relevant?

- 1 2 3 4 5

10. Heb je na het spelen van dit spel een duidelijk beeld van het kloosterleven in de Middeleeuwen?

- 1 2 3 4 5

11. Vond je het spel leuk?

- Ja Omdat ik graag geschiedenis doe en veel bijgeleerd heb.
 Het is een andere manier om kennis te maken met geschiedenis.
 Omdat alles goed in elkaar stak.
 Omdat het zonder leerkracht was.
 Andere redenen:.....

- Neen Omdat het spel niet goed in elkaar zat.
 Omdat het regende.
 Omdat geschiedenis mij niet interesseert.
 Andere redenen:.....

Welke indruk heeft het spel bij jou nagelaten?

.....
.....
.....

Voor de leerkrachten:

Zou U als leerkracht geschiedenis dit spel gebruiken als aanvulling bij de lessen geschiedenis?

Waarom wel? Waarom niet?

.....
.....
.....

HARTELIJK DANK